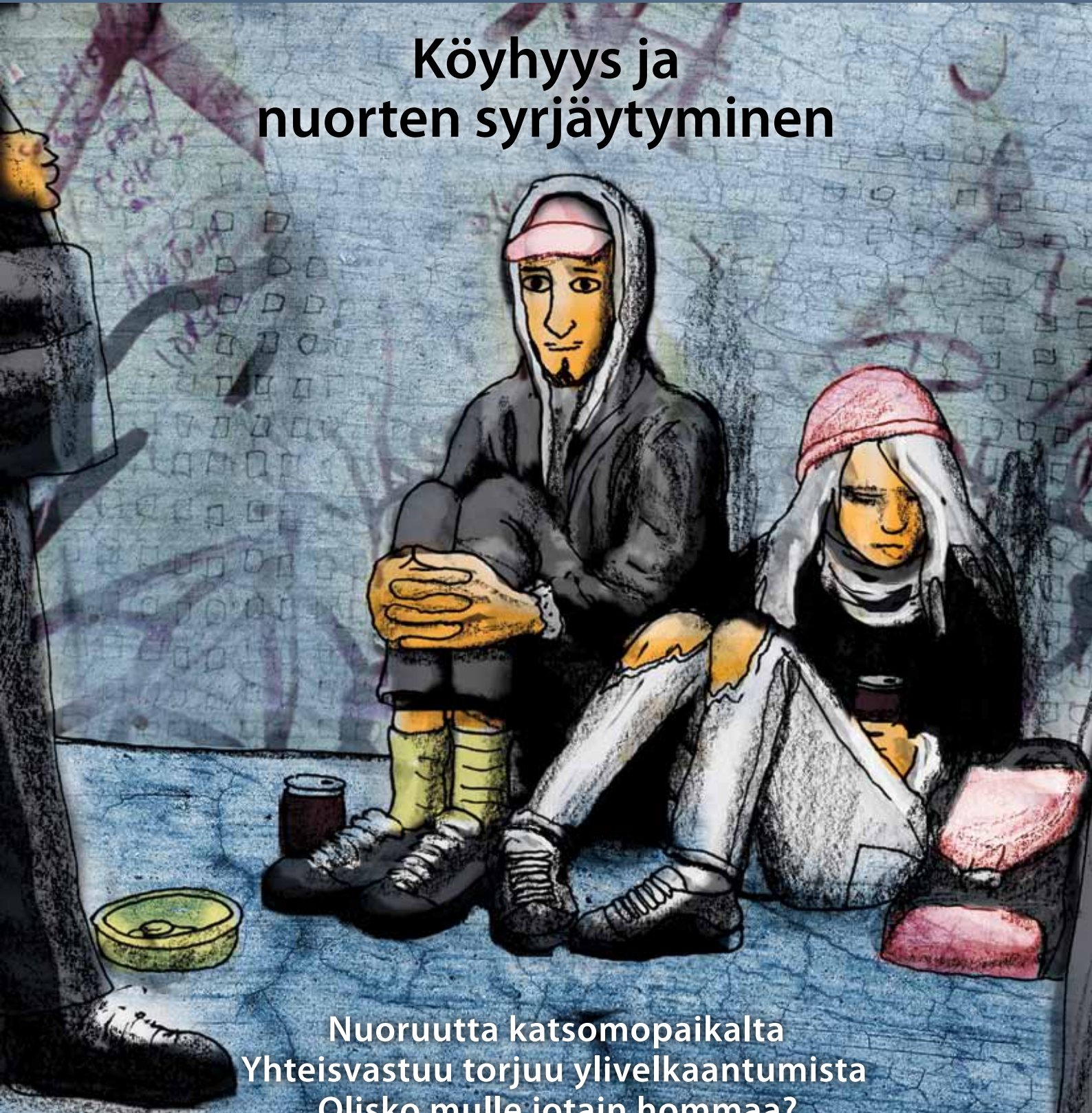

Köyhyys ja nuorten syrjäytyminen

Nuoruutta katsomopaikalta
Yhteisvastuu torjuu ylivelkaantumista
Olisko mulle jotain hommaa?

- 3 Pääkirjoitus Köyhyyden loppu?
- 4 Diaari
- 6 Kuvassa Pasi Lampela
- 8 Syrjäyttääkö köyhyys nuoren?
- 10 Syrjäytymisen ylisukupolvistumiseen voidaan puuttua
- 12 Nuoruutta katsomopaikalta
- 14 Nuoret ja syrjäytyminen
- 16 Nuoruus – riski vai mahdollisuus
- 18 Naapuriapu pelasti nuoren naisen
- 20 Menninkäinen
- 21 Epap on EU:n köyhyydentorjuntafoorumi
- 22 HUUSKO-projekti auttaa yksinäistä nuorta
- 23 Villen tarina
- 24 Yhteisvastuu torjuu ylivelkaantumista
- 25 Säästämällä uuteen alkuun
- 26 Pikaluotot työryhmän syynissä
- 28 Sosiaalisen luoton myöntäjiä halutaan lisää
- 29 Tukikummit-säätiö ehkäisee nuorten syrjäytymistä
- 30 Epävarmuus nöyryyttää
- 32 Nuoret maahanmuuttajat – kosmopoliitteja vai koulupudokkaita?
- 34 Henttiset
- 35 Lyhyesti
- 36 Kasvava eriarvoisuus näkyy yhä selvemmin yhä nuoremmissa
- 38 Olisko mulle jotain hommaa?
- 40 Tervehdi – ehkäiset syrjäytymistä
- 42 ”On siis sillain niinko auttanu, että sehän auttaa, jos jolleki puhuu vaikeista asioista.”
- 44 Linnaan vai Suomeen?
- 47 Kirjat
- 48 Iltahartaus Uskomme sinuun

Köyhyyden loppu?

16.2.2012

Christian Aid (www.christianaid.org.uk) kiteyttää visionsa rohkeasti ja innostavasti – loppu köyhyydelle. Maailman tulee muuttua paikaksi, jossa jokainen voi elää täyttä elämää vapaana köyhyydestä. Visioon kytkeytyy vahva usko: ”Me uskomme, että tuo visio voi tulla todeksi.”

Uskommeko me? Toisinaan köyhyyden poistamistoimiamme leimaa lähtökohtainen pessimismi, johon joskus liitetään jopa virheellisesti tulkitut Jeesuksen sanat ”Köyhät teillä on aina keskuudessaanne”. On myös ajateltu, että köyhien auttaminen ja asian ajaminen on kristilliselle uskolle toissijaista.

Samainen Christian Aid kiteytti aikanaan missionsa ytimen mainiolla uskonnustuksen muunnoksella: ”We believe in life before death” – uskomme elämään ennen kuolemaa. Tähän muunnokseen oli syynä sellainen meillekin tuttu uskontulkinta, jossa kristinuskon ymmärretään lähinnä taivasprojektina, jonka päämääränä ja -huolena on ihmisen pääsy taivaaseen.

Tuolla uskonnustuksen muunnoksella ei tietenkään haluttu kieltää

kuolemanjälkeistä elämää, vaan herättää kristittyjä pohtimaan, mistä kristinuskossa on kysymys. Englanninkielisellä kielialueella käydään kiintoisaa teologista keskustelua sellaisista ydinaiheista kuten esimerkiksi, mikä on Jeesuksen elämän, hänen ristinkuolemansa ja ylösnousemuksensa merkitys tai mikä on pelastuksen sisältö.

Jeesuksen julistus Jumalan valtakunnasta pitää sisällään sekä pelastuksen ”tässä ja nyt” että pelastuksen iankaikkisuusmielessä, ”siellä ja sitten”. Jeesuksen nk. ohjelmajulistus sisältää molemmat ulottuvuudet (Lk 4: 16–21): Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut. Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen ja julistamaan Herran riemuvoittoa.

Hyvä sanoma, evankeliumi, koskee elämää ennen kuolemaa että sen jälkeen. Uskommeko elämään ennen kuolemaa? Uskommeko, että köyhyyden loppu voi tulla todeksi?

Meidän kannattaa Suomessa ottaa Christian Aidista mallia niin diakoniavision kiteyttämisessä kuin sen toteuttamisessa. Voimakas visio ja missio sanoitetaan avoimesti kristillisestä uskosta käsin, ja teologinen ”studeeraus” on olennainen osa järjestön toimintaa. Muutoinkin se tapa, jolla Christian Aid tekee voimakasta vaikuttamistyötä, kampanjointia ja arvokasvatusta, on esimerkittä.

● KALLE KUUSIMÄKI

DIAKONIA

- ◆ JULKAISIJA: Diakonia ry, Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyö, Suomen Diakonialaitosten Liitto, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. ◆ HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA: Tapio Pajunen ◆ KUSTANTAJA: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TOIMITUSKUNTA: Tiina Laine, Irene Nummela, Salla Peltonen, Terttu Pohjolainen, Maija Sankari, Petra Tirkkonen, Asta Turtiainen, Pekka Uronen ◆ TOIMITUS: PL 185, 00161 HELSINKI ◆ PÄÄTOIMITTAJA: Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 ◆ TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ: Raili Suviranta: p. 040 142 5166, raili.suviranta@evl.fi ◆ TOIMISTOSIHTTEERI: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi ◆ TAITTO JA KUVANKÄSITTELY: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi ◆ TILAUSHINTA KOTIMAAHAN: Tilaushinta kotimaahan 38 €/vuosikerta, ulkomaille 40 €/vuosikerta, opiskelijahinta 20 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. ◆ KANSI: Kalle Ahonen ◆ LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 2+3/2012 ilmestyy 7.6.2012. Lehden teemana Tutkiva ja vaikuttava diakonia, Oikeus uskoa ◆ ISSN 0355-8797 ◆ ILMOITUSHINNAT: nelivärisenä 1,30 € / pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 23 %.
- ◆ ILMOITUSMYynti: Seija Kosunen, p. 020 754 2270, seija.kosunen@kotimaa.fi
- ◆ ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS: ilmoitusmyynti@kotimaa.fi, p. 020 754 2000

 KOTIMAA-YHTIÖT

Ryhmän ohjaamisen peruskoulutus 2012 – 2013 (20 op)

Useilla työaloilla ryhmien ohjaaminen ja ryhmässä tapahtuva työskentely on keskeinen työväline. Ryhmän ohjaajalta vaaditaan ryhmäilmiöiden ymmärtämistä, vuorovaikutustaitoja, kykyä tehdä ryhmän perustehtävän kannalta mielekkäitä väliintuloja sekä oman ryhmäroolin riittävää tuntemusta.

Koulutus sopii eri tavoin ryhmien kanssa työskenteleville sekä myös muissa kuin ryhmätyötilanteissa ryhmämuotoisessa tilanteessa työskenteleville.

Opiskeluun kuuluu 5 kolmepäiväistä lähiopetusjaksoa ja yksi 5 päivän intensiivijakso, sekä ohjaaminen omassa työssä ja siihen liittyvä työn-ohjaus. Koulutusjaksot pidetään Turun kristillisellä opistolla.

Koulutusjaksot: 24.–26.9.,
24.–26.10., 19.–21.11.2012 ja
7.–11.1., 13.–15.2., 20.–22.3.2013.

Koulutuksen järjestää Kirkkohallituksen diakonian ja sielunhoidon yksikkö. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Helsingin psykodraamainsti-

tuutin sekä Turun kristillisen opiston kanssa.

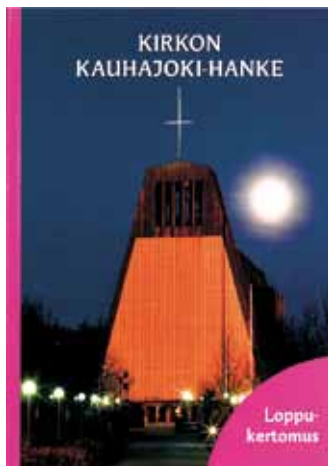
Osallistumismaksu
2012 = 300 €, 2013 = 350 €,
täysihoito 2012 = 550 €,
2013 = 650 €.

Tiedustelut: Sami Puumala, (050) 340 2758, sami.puumala@evl.fi.

Ilmoittautuminen 31.3.2012 mennessä:

Hilkka Ollikainen, Turun kristillinen opisto, hilkka.ollikainen@tk-opisto.fi, 02-4123 500.

Kirkon Kauhajoki-hanke

Kirkko osallistui Kauhajoen koulusurmien tapahtumapäivästä lähtien jälkihoitotyöhön. Kaiken keskellä oli Kauhajoen seurakunta. Melko pian tapahtumien vaikutukset alkoivat nä-

kyä hyvin monissa muissakin seurakunnissa ympäri Suomea. Myöhemmin syksyllä 2008 perustettiin kirkon Kauhajoki-hanke, jonka ensimmäisissä suunnitelmissa todettiin, että hanke pyrkii tukemaan ihmisiä seurakuntatyön menetelmin. Kirkon jälkihoitohanke oli Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin ohjauksessa. Kirkkohallituksen julkaiseman hankkeen lopukertomuksen on kirjoittanut hankkevastaavana työskennellyt **Markku Orsila**. Mukana on myös diakoni **Johanna Korkeaniemen** ajatuksia. Hän työskenteli tapahtumakoulun diakonina yli kaksi vuotta.

Kertomus on luonteeltaan raportoiva, mutta myös pohdiskeleva ja kyselevä. Kertomus on kirjoitettu tapahtumien keskeltä, ei niiden ulkopuolelta. Kertomus kuvaa kirkon eri

toimijoiden työtä hankevuosien aikana. Kertomuksen toinen osa koostuu koulusurmien uhrien omaisten elämän ja uskon kysymyksistä.

Hankkeen aikana kehitettiin Lapuan hiippakunnassa myös henkisen huollon (HeHu) valmiutta. Liiteosassa on joitakin hankkeen aikana syntyneitä kirkon työntekijöiden puheita ja kirjoituksia. Kirkon kriisityön haaste on vuosituhansien ajan ollut toivon ylläpitäminen. Koulusurmat ovat syysänneet etsimään joitakin uusia käytäntöjä seurakuntatyöhön. Matkan varrella ei ole syntynyt yhtä oikeaa kirkon kriisityönmallia.

Tämän kertomuksen on tarkoitus herättää keskustelua kirkon roolista suurissa kansallisissa suruissa. Kirjaa voi ostaa kirkkohallituksen julkaisumyynnistä, julkaisumyynti@evl.fi.

Ekopaasto.fi-kampanja tarjoaa välineitä elämän kohtuullistamiseen. Kampanjan aineisto löytyy www.ekopaasto.fi-sivulta. Lisäksi seurakunnille ja muille toimijoille on tuotettu Ekopaasto-rukouskortti, jonka matkassa kuljetaan laskiaisesta aina hel-

torstaihin asti. Kortti on painettu 100 % kierrätyspaperille ja sillä on Joutsenmerkki. Korttia voi tilata postikuluja vastaan Kirkkohallituksen julkaisumyynnistä (julkaisumyynti@evl.fi). Suomenkielisen kortin painosmäärä on 50 000 kpl.

Diakonian merkki

Seurakunta, diakoniajärjestö, hiipakunta ja Kirkkohallituksen diakonian ja sielunhoidon yksikkö voivat myöntää yhteistyökumppanilleen Diakonian merkin tunnustukseksi diakonisesta toiminnasta.

Merkki on tarkoitusta varten suunniteltu hopeinen rintamerkki.

Merkkiä voidaan kantaa arjessa ja juhlassa tai säilyttää kivistä valmistetussa telineessä.

Diakonian merkki annetaan henkilölle tai yhteisölle, joka toiminnassaan tai päätöksenteossään on toiminut yhteistyössä diakonia-työn kanssa. Merkin saaja on huomannut ihmisen ja tehnyt työtään sydäntään kuunnellen ja kristillistä lähimmäisenrakkautta toteuttaen.

Merkki kertoo kantajansa inhimillisyydestä.

Seurakunnan kirkkoneuvosto/seurakuntaneuvosto, järjestön hallitus, hiippakunnan tuomiokapituli tai Kirkon diakonian ja sielunhoidon toimikunta myöntää Diakonian merkin kirkon viranhaltijan tai järjestön edustajan hakemuksesta.

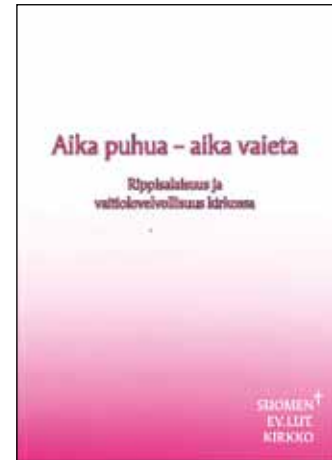
Yhteisö pitää luetteloita myöntämistään huomionosoituksista.

Diakonian merkkiä myy Diakonia ry. Merkin hinta on 90 euroa sekä postituskulut.

Aika puhua – aika vaieta

Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kirkossa

Kirkkohallitus on julkaissut päivitetyn version vuonna 2002 julkaistusta Kirkon työntekijän vaitiolovelvollisuusteoksesta. Lainsäädännön muutokset ovat vaikuttaneet siihen, että kirjan päivittäminen tuli ajankohtaiseksi. Julkaisussa esitetään vaitiolovelvollisuus sellaisena kuin se Suomen nykyisen lainsäädännön mukaan on. Samalla mukaan on otettu sellaisia erityiskysymyksiä, jotka ovat heränneet erityisesti joidenkin työmuotojen parissa tai olleet esillä julkisuudessa. Julkaisussa käsitellään niitä käsitteitä, jotka määrittelevät vaitiolon kirkossa. Rippisalaisuus tarkoittaa sitä vaitiolon muotoa, joka on papilla ja virassa olevalla lehtorilla, kun he ovat saaneet tietonsa ripissä tai sielunhoidossa. Kirjaa voi ostaa kirkkohallituksen julkaisumyynnistä, julkaisumyynti@evl.fi.

Kansan Raamattuseurassa tapahtuu

Elämme armosta, kerromme Jeesuksesta

YLI 40 VUOTTA VANHUSTYÖTÄ VIVAMOSSA, LOHJALLA

- Avuksi vanhustyöhön sekä vapaaehtoisten kouluttamiseen 2012

Ryhmänohjaajien koulutusta: Eloa ja iloa eläkevuosiin 17.-18.4. Vivamo, Lohja tai 15.-16.5. Orisberg, Isokyrö (ilm. 0207 681 633) Muistatko vielä? -muisteluaineisto muistihäiriöisten ryhmiin 27.-28.8. Vanhasta uutta - hengellisen ryhmän ohjaajakoulutus 11.-12.9. Minä muistan, sinä muistat, Hän muistaa - muisteluryhmien ohjaajakoulutus 18.-19.9.	Muuta täydennyskoulutusta: Taide vanhustyössä (TTAP-metodi) 19.4. Eläkkeelle siirtyneiden kurssi 31.8.-2.9. Voimia vanhustyössä jaksamiseen 13.-14.11. Virikeohjelmaa vanhuksille: Seniorien kulttuuripäivä 8.5. Seniorien syysjuhla 16.10. Ilmoittautuminen: 0207 681 760 tai vivamo@sana.fi Tiedustelut: 0207 681 633/Kokkonen
---	--

Yhteistyössä Agricola-opintokeskus

Vivamo-opisto

Vivamontie 2, 08200 Lohja
www.vivamo-opisto.fi

www.kansanraamattuseura.fi

”Nuorten putoaminen on poliittinen valinta”

– Nuoruudessani näin yhteiskunnan marginaalia ja marginalisoitumista. Kokemusteni pohjalta pystyin kirjoittamaan muun muassa prostituutiosta, narkomaniasta ja nuorten syrjäytymisestä, kertoo kirjailija ja ohjaaja Pasi Lampela.

Helsingin Kaupunginteatteri Charlotte Estman-Wenström

– Teini-ien kuohuissa koin pikkukaupungin ahdistavaksi. Siellä ei ollut tietoa, mitä maailmassa todella tapahtuu ja se kaikki piti päästä kiireesti kokemaan, sanoo lapsuutensa Suomenjoella asunut **Pasi Lampela, 42.**

Perheestä irrottautumisen ja kasvukriisin keskellä pienen paikan henkinen ahtaus ahdisti, semminkin kun nuorukainen oli nauttinut 14 vuoden herkässä iässä aimo annoksen **Friedrich Nietzscheä.**

– Nietzschen seuraukset olivat siinä vaiheessa katastrofaaliset. Muutaessani 16-vuotiaana yksin Helsinkiin minulla oli täysin epärealistinen käsitys itsestäni ja mahdollisuuksistani.

– Minun piti päästä eroon opituista roolimalleista ja käsityksistä liittyen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Oli etsittävä oma tie kaiken sovinnaisen hyvän ja pahan tuolle puolen, mistä piti löytyä korkeampia toituksia.

– Myöhemmin tajusin, ettei elämä olekaan **Arthur Rimbaudin** kaltainen seikkailu, vaan ihmisen pitää tehdä työtä ja löytää paikkansa maailmassa.

– Kaikki mikä palvelee ihmisarvon toteutumista ja heikompien auttamista on tärkeää. Kunnioitan puhdasta ja vilpittöntä hyvän tekemistä, tapahtuu se sitten uskoavien tai muiden toimesta, sanoo yhteiskuntamme kahtiajakautumisesta varoittava Pasi Lampela.

Hyvinvointivaltio auttoi huonoilta teiltä

Murrosiän jälkimainingeissa paljastui oma emotionaalinen rikkinäisyys.

– Lähdettyäni pois pikkukaupungista jouduin huonoille teille. Ainoa, mikä pelasti totaalaiselta syrjäytymiseltä, oli 1980-luvun puolivälin hyvinvointivaltio ja psykiatrinen hoito. Yhteiskunta otti minut vastaan, ja sen turvaverkot pitivät.

– Minulla oli jo lapsuudessa intohimo lukemiseen ja kirjoittamiseen. Saatuaani hyvää hoitoa pystyin keskittymään kirjoittamiseen ja sain tahdon ja uskalluksen luovaan työhön, Lampela kiittää silloista systeemiä.

Levoton kommuunielämä Helsingissä oli oiva kasvualue tulevalle taiteilijalle. Jo alle parikymppisenä Pasi Lampela kirjoitti ensimmäiset romaaninsa, jotka tosin tulivat takaisin kustantajilta.

Teatterikorkeakoulussa oli paras kirjoittajakoulutusta. Koulun ovet aukesivat 1990-luvun alussa. Opiskelujen aikana kävi selväksi, että mies halusi sekä kirjailijaksi että teatteriohjaajaksi.

Epäsovinnainen säätykierto

Pasi Lampela on tunnettu siitä, että hän käsittelee töissään yhteiskunnallisia teemoja.

– En pyri teoksillani poliittiseen vaikuttamiseen. Olen kyllä aina aistinnut ja havainnoinut yhteiskunnallista ilmapiiriä. Työni kannalta on olennaista nähdä pinnan alla olevia ja esiin tulevia ilmiöitä sekä sitä hintaa, mikä niistä koituu maksettavaksi yksilöille.

Lapsuuden perhe kuului keskiluokkaan. Lampeloiden laskettiin silti kuuluvan parempiosaisiin. Pasi tie-

dosti, että on niitä, jotka ovat eriarvoisia sosiaalisessa hierarkiassa.

Hän on nähnyt omankin osansa säätykierrosta sukkellettuaan keski- luokasta yhteiskunnan marginaaliin ja sitten lapsiperheelliseksi. Liitto päättyi eroon, mutta perhe-elämän vaihekin tuli elettyä.

– Näin nuoren keskiluokan muodostumisen. Se oli lähellä sitä konservatiivista elämänmuotoa, mitä olin aikanaan lähtenyt karkuun. Monien ikäpolveni edustajien elämästä tuli hyvin sovinnasta.

Lintukoto pantiin palasiksi

Pasi Lampela luki 1990-luvun alussa paljon kaunokirjallisuutta, kuten **Hannu Salamaa** ja **Christer Kihlman**ia. Näiden analyysi perustui **Marxiin** ja **Freudiin**, alitajunnan dynamiikan havaitsemiseen sekä yhteiskuntaluokien vaikutukseen yksilön elämään.

Hän seurasi läheltä, kuinka suomalainen lintukoto, jossa elettiin 1980-luvulla, pantiin laman varjossa palasiksi.

– Muistan elävästi kun venäläiset ilotytöt ja seksibaarit tulivat. Kommunismin romahdus ja kapitalismin kriisi yhdistyivät Kallion kaduilla. Seuraukset nähdään yhä: historiansa parasta aikaa elävässä Suomessa eletään historian eriarvoisinta ja henkisesti köyhintä lama-aikaa.

– Hyvinvoivia on enemmän kuin koskaan ja samaan aikaan on paljon syrjäytyneitä. Molemmat ääripäät vain erkaantuvat toisistaan.

Nuorten syrjäytyminen vaarallisinta

Pasi Lampela huomauttaa, että monille nuorille maailma on nyt auki tavalla, josta hänen ikäpolvensa lapset eivät voineet uneksiakaan. Heidän ulottuvillaan ovat kansainvälistyminen, lukuisat harrastukset ja mahdollisuudet.

– Asuin kymmenen vuotta Malmilla, missä kahtiajakautuminen näkyi selvästi. Oli sosiaalisesti pudonnutta nuorta porukkaa, joille ovet eivät olleet enää auki, ja niitä, joilla homma oli hallussa lapsesta lähtien.

Huolestuttavinta kehitys on niiden perheiden kohdalla, joissa systeemisistä pudonneita on useassa sukupolvensa peräkkäin.

– Nuorten on vaikeaa nousta syrjäytymisen kierteestä, varsinkaan kun turvaverkot eivät ole enää yhtä hyviä kuin minun kohdallani. Nyt täytyisi tehdä poliittinen valinta, halutaanko hyvinvointivaltio säilyttää vai romuttaa!

– Suomessa on hyväksytty realiteettina se, että yhteiskunta jakautuu niihin, joiden panos katsotaan arvokkaaksi, ja arvottomiin. Siksi keskitytään tukemaan niitä, joilla on edellytyksiä pärjätä kilpailussa. Ne, jotka katsotaan taakaksi, eivät paina mitään vaakakupissa.

Mykät huutajat saavat äänen

Pasi Lampela on käsitellyt syrjäytymisvaarassa olevia nuoria lukuisissa teoksissaan. Hellekausi-novellikoelman (2007) epävakaa 17-vuotias Ilari päätyy tyhjentämään lääkepurkin, mutta palaa elävien kirjoihin.

Viime syksynä Helsingin Kaupunginteatterissa pyörieneen *Meidän pöytä* -näytelmän koulukiusatulle käy huonommin: hän päätyy kävelemään kauppakeskukseen pommi repussa.

– Älykäs, lukenut ja monella tapaa kyvykäs nuori mies joutuu vaikeuksiin, kun ei tunne kuuluvansa joukkoon ja tulee eri tavoin syrjityksi. Hän löytää katastrofaalisen keinon selvittää tilanteestaan, käsikirjoittaja ja ohjaaja kommentoi.

Kiusaajat-romaanin (2011) kipeässä kasvukertomuksessa nuorukainen joutuu tekemään tiliä koulukiusaajien tuottaman trauman kanssa samalla kun hänen on irtauduttava vanhemmistaan: *”Näiden ihmisten syntejäkö hän oli syntynyt maksamaan? Näiden ihmisten pelkoja ja elämätöntä elämätkö hänen olisi loppuikänsä sovitettava?”*

Kiusaajat on lähempänä Lampelan omaa tarinaa.

– Vaikken välttämättä ollutkaan koulukiusattu vaan koin ennemmin-

kin henkistä vieraantumista ja joukkoon kuulumattomuutta.

Kuolemansairauksia-kirjan (2009) nuori mies saattaa olla sielunsukulainen sille Suonenjoen Pasi Lampelalle. Nykyisestä elämästään eroon haluavan pojan sisälle kertyy kapinaa ja halu saada oma, vielä löytymätön äänensä kuuluville.

– Hän on ulkopuolinen omassa itessään... Hän on päättänyt, että jonnain päivänä hänen on huudettava ulos tämä hänen sisimmässään paisuva huuto, annettava sen purkautua.

Jeesus on huikean kiehtova hahmo

Pasi Lampelalla on työstänyt myös uskonnollisia teemoja.

– Uskonto ja Raamattu ovat kiinnostaneet minua aina. Raamatun tarinoita on tullut pyöriteltyä töissä. Siellä on paljon sellaista ainesta, minkä ali-arvioiminen olisi tosi väärin. Itse olen uskonnoton. En ole ateisti, koska en pyri kieltämään mitään.

Kirkon tekemästä työstä diakonia on Lampelan mielestä erityisen arvokasta.

– Kirkossa on parasta ihmisarvon puolustaminen ja heikompiensa asiasta muistuttaminen. Arvostan myös vaatimusta nähdä ihminen muunakin kuin mekaanisena tuloksentekijänä, kun puhutaan sielusta, kuolevaisuudesta ja ikuisuudesta.

Toisaalta uskontoja käytetään usein väärin, Pasi Lampela muistuttaa.

– Raamattu on luultavasti upein kirja, mitä on tehty. Mutta jos sen varassa yritetään löytää ehdottomia vastauksia ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta ratkaiseviin kysymyksiin, ollaan vaarallisella tiellä.

– Raamattu on täynnä hurjaa draamaa ja Jeesus on huikean kiehtova hahmo. Näen, että Jeesuksessa olisi esikuvaa monelle radikaalille ja yhteiskunnalliselle uudistajalle, taiteilija pohtii.

● JANNE VILLA

Syrjäyttääkö köyhyys nuoren?

Jos olisit muodostamassa uutta yhteiskuntaa, minkälaiset säännöt sinne haluaisit? Minkälaisiin arvoihin yhteiskuntasi perustuisi? Mitä sinun yhteiskunnassasi kaikilla sen jäsenillä pitäisi minimissään olla? Miten sinun yhteiskunnassasi köyhää nuorta kohdeltaisiin? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia asettaisit kansalaisille? Mitä oikeudenmukaisuus sinulle tarkoittaisi?

Tuloerot

Filosofi **Platon** (427-347 eKr.) pohti ihannevaltion rakennetta ja olemusta. Hän otti kantaa köyhien asemaan yhteiskunnassa. Platonin mielestä yhteiskunnan rikkaimpien tulot saisivat olla vain korkeintaan nelinkertaiset köyhimpien tuloihin verrattuna. Suuremmat tuloerot olisivat Platonin mukaan johtaneet yhteiskunnalle haitallisiin sosiaalisiin ristiriitoihin.

Kymmenen vuotta sitten suomalaisen suuryrityksen johtaja ansaitsi 30-kertaa enemmän kuin suomalainen palkansaaja keskimäärin. Sen jälkeen tuloerot ovat edelleen jatkaneet kasvuaan. Jos verrataan kaikkein heikoimmassa asemassa olevaa (vain joidenkin tulonsiirtojen varassa elävää) ja parhaiten ansaitsevaa, on tuloero yli 1000-kertainen. Oliko Platon pahasti väärässä?

Nykyään monen ekonomistin ja päätöksentekijän mukaan tuloerojen kasvu pitää sallia. Itse asiassa, jos menemme historiassa 1700-luvulle, löydämme juuret sille ajattelulle: Teollistumisen myötä oman edun tavoittelu alettiin nähdä positiivisena. Kansantaloustieteen isänä pidetty skotlantilainen taloustieteilijä ja moraalifilosofi **Adam Smith** (1723-1790) näki talouden toimivan hyvin, kun ihmiset keskittyvät omaan menestykseensä. Hänen teoriansa mukaan omaa etua ajavat ihmiset hyödyttävät kaikkia. Smith pohti kuitenkin myös ihmisten keskinäistä vastuuta ja veljeyttä. Kaikesta huolimatta ahneus nähtiin

Marjut Hentunen

pikkuhiljaa hyveeksi ja taloudellisesta kasvusta tuli joillekin suorastaan uskon ja palvonnan kohde.

Ahneus ja sen seurauksia

Martti Luther (1483–1546) sanoi: ”*Sillä ahneus saattaa ihmisen oikeasta uskosta ja Jumalan palvelemisesta pois, niin että ahne ihminen ei enään huoli Jumalasta eikä pyydä taivaallista hyvää, vaan jääpi yksistään näissä maailmissa riippuvaksi ja etsii ainoastaan semmoista Jumalaa, joka tahtoo antaa hänelle kyllin täällä maan päällä.*” (Elämänohjeet yhteiselle kansalle)

Jos ahneus nähdään yhteiskunnan kehittymisen ja taloudellisen kasvun kannalta hyveenä ja suuret tuloerot hyväksyttävänä, on helppo nähdä, että se saattaa ruokkia kateutta, vihaa, ylpeyttä ja laiskuuttakin. Nämä tunteet tai ominaisuudet eivät kristillisen käsityksen mukaan rakenna yhteiskuntaa. *Ahneus saa aikaan riitaa, Herraan luottava menestyy.* (Sananl. 28:25)

Ahneuden hyväksymisessä yhteiskunnassamme on erikoinen piire: Usein menestyvien ihmisten oman edun tavoittelu nähdään hyväksyttävänä ja sen uskotaan hyödyttävän koko yhteiskuntaa. Köyhän ihmisen keinot tavoitella omaa etua ovat rajoitetut. Usein ne myös tuomitaan ja niitä pidetään epärehellisinä.

Tulottomat

Tiedämme, että edellä olevaan syntilistaan pitää lisätä myös häpeä. Häpeä ei ole synty, mutta ei sekään yhteiskuntaa rakenna. Ihmiset tuntevat häpeää varattomuudestaan. Sen tietävät diakoniatyöntekijät ja sen kertovat tilastot: toimeentulotukea ei aina haeta, vaikka siihen olisi oikeus. Joidenkin tietojen mukaan jopa noin puolet toimeentulotukeen oikeutetuista vähäosaisista jättää tuen käyttämättä. Kelan tuoreen selvityksen mukaan tulottomia talouksia oli vuonna 2009 noin 26 000. Tulottomaksi taloudeksi katsotaan kotitalous, jolla ei ole lainkaan työ- ja pääomatuloja tai Kelan ensisijaista sosiaalietuutta, kuten eläkettä, työttömyysturvaa tai sairausvakuutuksen päivärahaa. Tulottoman talouden ainoat tulonlähteet ovat asumistuki ja toimeentulotuki sekä mahdolliset lapsilisät ja elatustuet.

Tulottomien joukossa on paljon nuoria. Tuloitta elää myös lapsiperheitä. Esimerkiksi viime vuoden marraskuussa tulottomissa perheissä oli noin 2500 alle 18-vuotiasta lasta. Tilastoista käy ilmi, että ilman tuloja joudutaan usein sinnittelemään pitkään.

Oikeudenmukaisuus ja kristillisuus

Moraali- ja yhteiskuntafilosofi **John Rawlsin** (1921–2002) oikeudenmukaisuusteorian ajatuksia pidetään perusteluina hyvinvointiyhteiskunnalle. Hän perusti oikeudenmukaisuusteorian ajatukselle, että jos ihmiset yhdessä määrittelevät ”sokkona” yhteiskunnan säännöt ja normit ja vasta sen jälkeen saavat tietää, millaiseen asemaan yhteiskunnassa he itse päätyvät, he varmuuden vuoksi haluavat kaikille vähintään kohtuulliset olot.

Rawlsin mukaan oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikille pitää taa mahdollisimman laajat vapaudet niin, etteivät ne rajoita toisten ihmisten samanlaisia vapauksia. Vain sellaiset taloudelliset erot ovat oikeudenmukaisia, jotka maksimoivat kaikkein heikoimmassa asemassa olevan kansalaisen tilan. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ideaali muistuttaa Rawlsin oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion juurien ja arvojen voidaan nähdä olevan kristinuskossa ja lähimmäisenrakkaudessa. Olemmeko edelleen tällä kannalla?

Onko hyvinvointiyhteiskunnassamme jäljellä Rawlsin periaatteita? Entä toimiiko tämän päivän vapaa markkinatalous kristillisten arvojen mukaisesti? Kristillisen ihmiskäsityksen lähtökohta on, että jokaisella ihmisellä on oma Jumalalta saatu tarkoitus. Apostoli Paavali sanoo, että kristusyhteydessä me löydämme tämän tarkoituksen: ”*Me olemme hänen tekonsa, luodut Kristuksessa Jeesuksessa hyviä töitä varten, jotka Jumala on edeltäpäin valmistanut, että me niissä vaeltaisimme.*” (Ef 2:10)

Ajautuminen pois yhteydestä Jumalaan on sitä, että ihminen ei ole keskittynyt henkilökohtaiseen elämäntarkoitukseensa, vaan on kuin rikkirevitty ja palasina, niin että hän palvoo monenlaisia jumalia, monenlaisia psykologisia voimia. Tänä päivänä yhtenä

vahvimpana epäjumalana ovat ahneus ja raha. Luulemme, että olemme vapaita ja itsenäisiä olentoja noudattaessamme mielihalujamme ja intohimojamme. Todellinen vapaus voi kuitenkin toteutua vain eläessämme todeksi omaa henkilökohtaista elämäntarkoitustamme.

Onko yhteiskuntamme oikeudenmukainen?

Miten nuoret löytävät suomalaisessa yhteiskunnassa tehtävänsä, kun he joutuvat kilpailuyhteiskunnan armostomuuden ja monien jumalien pyörteisiin? Nuoren rahattomuus ei sinänsä tarvitsisi olla syrjäytymisen syy. Suurempaa syrjäytymistä on ajautuminen pois siitä tarkoituksesta, jonka Jumala on nuorelle antanut. Meidän tulisi rakentaa sellaista yhteiskuntaa, joka tukisi nuoria löytämään tarkoituksensa.

Tänä päivänä yhteiskuntamme asettaa kovia vaatimuksia nuorelle. Vaadimme menestystä. Ne, joita yhteiskunnassa arvostetaan ja jotka ovat menestyneet, eivät välttämättä käytädy oikeudenmukaisesti. Millaisia signaaleja menestyjät antavat nuorille? Mitä arvokasta yhteiskunnalla on tarjota nuorelle, joka kokee epäonnistuvansa kerta toisensa jälkeen, jonka edessä toistamiseen ovia suljetaan? Yhteiskuntamme ei välttämättä ole oikeudenmukainen. Se ei anna kaikille samoja mahdollisuuksia onnistua. Kuka osaa sanoa syrjäytyvälle nuorelle uskottavasti, että hän on oikeasti arvokas? Kenellä on aikaa kuunnella häntä ja kannustaa yrittämään? Miten me varmistamme, että tuo yrittäminen ei ole turhaa, niin että yhteiskunnassa oikeasti on vaihtoehtoja kaikille?

Köyhyys ei välttämättä syrjäytä. Jos kaikki jäsenet yhteiskunnassa tai yhteisössä ovat köyhiä, voivat menestymisen mittariksi nousta vaikka henkiset ominaisuudet tai se, miten kohotelee kanssaihmiä. Sen sijaan suuret tuloerot, vain taloutta korostavat arvot ja ihmisten oman edun tavoittelu voivat rapauttaa yhteiskuntaa ja syrjäyttävää niitä ihmisiä, jotka eivät pärjää kilpailussa.

● TIINA SAARELA

Seurakuntadiakonian työalasihteeri
KDS

Syrjäytymisen ylisukupolvistumiseen voidaan puuttua

Huono-osaisuus siirtyy sukupolvelta toiselle

Syrjäytyminen on monitahoinen ja -ulotteinen ilmiö eikä se ole määriteltävissä tarkkarajaisesti. Syrjäytyminen ilmenee yksilöä yhteisöön yhdistävien siteiden heikkenemisenä. Syrjäytyminen on yksilön jäämistä yhteisössä ja yhteiskunnassa tavanomaisina ja toivottavina pidettävien elämän osa-alueiden ja vuorovaikutussuhteiden ulkopuolelle. Syrjäytymisessä on kysymys ulkopuolisuudesta sekä voimavarojen ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteesta.

Marjut Hentunen

Yhä useammin huono-osaisuus kasautuu ja siirtyy sukupolvien ketjussa. Sosioekonomiset hyvinvointi- ja terveyserot muotoutuvat jo lapsuus- ja nuoruusiässä. Lapsuusiän kehitys ja olosuhteet vaikuttavat koko myöhempään elämään, terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lapsuudessa omaksutaan elin- ja elämäntavat, joita on aikuisiässä huomattavasti vaikeampi muuttaa. Lapsuuden kehityksellisenä ympäristönä perheen merkitys on ratkaiseva. Lapsuudenperheen ongelmilla, kuten vanhempien työelämän ulkopuolisuudella, toimeentulovaikeuksilla, mielen-terveys- ja päihdeongelmilla tai perheessä käytetyllä väkivallalla on vahvat vaikutukset myös aikuisiän hyvinvointiin ja terveyteen.

Lapsuuden vaikeat olosuhteet heijastuvat aikuisuuteen

Ylisukupolviin syrjäytymisprosessiin hyvän näköalan tarjoaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) meillä oleva Kohdusta aikuisuuteen -tutkimushanke, jossa seurataan rekisteritietojen perusteella Suomessa vuonna 1987 syntyneitä noin 60 000 lasta sikiökaudelta vuoden 2008 loppuun saakka. THL:n tutkimukseen mukaan lapsuuden olosuhteet vaikuttavat monin tavoin yksilön myöhempään elämään. Lapsuuden vaikeat olosuhteet, kuten perheen pitkäaikaiset toimeen-

tulovaikeudet tai vanhempien mielenterveysongelmat liittyvät vahvasti myöhempään hyvinvointiin ja mielenterveysongelmiin. Kouluttamattomuus, mielenterveys- ja toimeentulo-ongelmat kasautuvat. Nuorien, jotka eivät ole suorittaneet toisen asteen koulutusta, yhteiskuntaan kiinnittyminen on selvästi muita nuoria vaikeampaa.

Pekka Myrskylän viime vuonna laatiman tutkimuksen *"Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella"* (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 12/2011) mukaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten vanhemmilla on selvästi keskimääräistä heikompi koulutustaso. Näiden nuorten vanhemmat ovat myös muiden nuorten vanhempia useammin työelämän ulkopuolella tai työttömänä.

Lasten tilanne otettava huomioon myös aikuispalveluissa

Perhe on kokonaisuus, jossa yksittäisen perheenjäsenen hyvinvointi ja terveys sekä perheenjäsenten väliset suhteet vaikuttavat muihin perheenjäseniin ja heidän hyvinvointiinsa ja terveyteensä. Yhden perheenjäsenen tuen tarpeen ilmaantuessa on syytä myös arvioida muiden perheenjäsenen tuen tarpeita. Tukemalla vanhempia ja työskentelemällä perheiden kanssa voidaan ehkäistä ongelmia hyvin pitkällä aikavälillä. Lasten tilanne pitäisikin selvittää ja arvioida, jos vanhemmilla on ongelmia.

Ongelmien ylisukupolvistumisen ehkäisemiseksi lasten tarpeet on siis tärkeä ottaa huomioon myös aikuispalveluissa. Lastensuojelulain mukaan lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluita tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen. Myös terveydenhuoltolaisissa on vastaavanlainen säännös lapsen huomioon ottamisesta aikuisille suunnatuissa palveluissa.

Lastensuojelulain 25 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisen – kuten esimerkiksi

seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevan henkilön – on ilmoitettava kunnan sosiaalitoimelle, jos hän on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojelusta on koottu runsaasti tietoa Lastensuojelun käsikirja-verkkopalveluun: <http://www.sosiaaliporssi.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>.

Ylisukupolvisen syrjäytymisen torjunta edellyttää monia toimia

Ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisemiseksi tarvitaan laaja-alaisia toimia. Sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma 2012–2015 että lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015 vastaavat osaltaan tähän haasteeseen. Peruspalveluista huolehtiminen on syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta keskeistä. Peruspalveluiden lisäksi tarvitaan erityispalveluita, joita peruspalveluiden henkilökunnan on mahdollista helposti konsultoida. Lastensuojelulaki edellyttää, että lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään kunnan on huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve.

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on merkittävä riskitekijä myös muiden syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden osa-alueiden kannalta. Siten on erityisen tärkeää huolehtia lasten ja nuorten koulutuksesta ja opiskelun tuesta. Sosioekonomisia eroja koulutukseen hakeutumisessa tulee pyrkiä kaventamaan. Perheen köyhyys on merkittävä riskitekijä lapsen kasvuun ja kehitykselle, joten on tärkeää vähentää lapsiperheköyhyyttä.

Riskien tunnistamista sekä varhaisista puuttumisesta ja tukea tulee vahvistaa. Vanhempia tulee myös kannustaa avun hakemiseen, sillä vanhemmat tunnistavat tuen tarpeensa usein myöhään. Lapsen tilannetta seurataan pitkään ennen kuin avun piiriin hakeudutaan. Kouluikäisten ja aikuistuvien nuorten ongelmia selvittäessä on

todettu, että monien kohdalla ongelmat ovat olleet havaittavissa jo ennen kouluikää. Osalla perheistä ongelmien hoito on kuitenkin jäänyt puutteelliseksi tai kokonaan toteutumatta.

Nuorten yhteiskuntatakuu

Pääministeri **Jyrki Kataisen** hallituksen ohjelmassa painotetaan sukupolvelta toiselle periytyvän köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Hallituksen kolmesta painopistealueesta ensimmäinen on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tähän liittyen hallitus on käynnistänyt poikkihallinnollisen syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän toimenpideohjelman. Toimenpideohjelma kokoaa yhteen eri toimijat valmistelemaan, kehittämään, toimeenpanemaan ja arvioimaan toimenpiteitä syrjäytymisen ja eriarvoisuuden vähentämiseksi.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kannalta merkittävä uudistus on hallitusohjelmaan sisältyvä nuorten yhteiskuntatakuu. Yhteiskuntatakuulla tarkoitetaan, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.

● ESA IIVONEN
Hallitusneuvos

Sosiaali- ja terveysministeriö

Nuoruutta katsomopaikalta

Köyhyys mielletään usein vain talousperusteiseksi ongelmaksi. Siitä kumuloituu kuitenkin paljon erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat erityisesti lasten ja nuorten kasvuympäristöön, kehitykseen ja käsitykseen ympäröivästä maailmasta. Eräs harvemmin esillä ollut köyhyyden johdannainen on nuorisokulttuurinen ulottuvuus, jota voi nimittää vaikkapa kulttuuriseksi syrjäytymiseksi.

Kasvamista ja nuoruutta tässä ajassa on kuvattu ketjuksi jatkuvia valintoja. **Tommi Hoikkala** ja **Petri Paju** ovat kirjoittaneet nykynuorista yksilöllisen valinnan sukupolvena. Valinnoilla viitataan yhtälailla koulussa jo hyvin varhain tehtäviin aine- ja opiskeluvalin-

toihin kuin vapaa-aikaan liittyviin ratkaisuihin, siis mitä harrastaa, hankiako PlayStation vai Nintendo ja mitä tosi-TV-ohjelmaa sivusilmällä seurata Facebookin selaamisen lomassa.

Arviolta 75 prosenttia nuorista saa elää rikasta elämää, jota värittävät sel-

laiset mahdollisuudet, joita yksikään aiempi sukupolvi ei ole kokenut. He voivat koulutusuralla, mutta ennen kaikkea vapaa-aikana, valita toinen toistaan huikeammista vaihtoehdoista: tänään menen leffaan ja huomenna pelaan uutta tietokonepeliä – tiistaisin pukeudun kouluun skeittivaatteisiin ja viikonloppuisin olen punk. Elämyksellisyys, erilaiset ekstreme-kokemukset ja tyylyttely ovatkin nousseet erääksi tämän ajan ihanteiksi, monilla nuorilla jopa arkisiksi asioiksi.

Viime vuonna ilmestyneen *Annettu, otettu, itse tehty* -nuorisotutkimuksen mukaan on myös vapaa-aika nuorille tärkeä arena tuottavaksi kansalaiseksi kasvamisessa. Sosiaali-

Helena Huhta

set taidot, itsetuntemus ja -kunnioitus sekä erilaiset ongelmanratkaisutaidot kehittyvät nimenomaan nuorten omissa yhteisöissä. Niissä syntyy tulevia kvalifikaatiovoittajia, jotka oppivat jo varhain erilaisia nykyajassa ja työelämässä tärkeitä elämäntaitoja: teknologian käyttöä, tiedon prosessointia, tiedon muokkausta ja tiimitoimintaa.

Täyttyvä katsomo

Kolikolla on kuitenkin kääntöpuoli. Osalla nuorista ei ole pääsyä positiivisten valintojen ääreen. Elämän tärkeät ratkaisut tapahtuvat pääosin huonojen ja vielä huonompien valintojen välillä. Erityisesti vapaa-ajalla he ovat jatkuvassa paitsiossa. Vähävaraisten tai muuten marginaalissa olevien perheiden lapset elävät ikätovereihinsa verrattuna valinnattomuudessa. Nämä useat nuoret eivät pääse käsiksi siihen

elämysten ja kokemusten rikkauteen, josta kuulevat päivittäin ikätoveriansa puhuvan tai joihin muut nuoret koulupäivän loputtua suuntaavat. Näin he eivät ole läsnä niillä areenoilla, joissa tulevat menestyjät harjoittavat kompetenssejaan. Nuorisokulttuurista syrjäytyneille onkin tarjolla vain nuoruden katsomopaikka – kokemuksellinen ulottuvuus jää vieraaksi. Joillakin ei ole kotona edes tietokonetta, ja näiden perheiden lapset ovat ulkona myös sosiaalisen median näyttämöiltä – virtuaalimaailmassa kun ei ilman teknologiaa ole jaossa edes niitä katsomopaikkoja.

Nuorisokulttuurinen syrjäytyminen tuottaa valintojen paljoudessa elävien ja niistä täysin ulosjäävien välille syvenevän spiraalin. Muiden nuoruutta katsomosta seuraava nuori putoaa omassa vertaisryhmässään ulkopuoliseksi vapaa-ajan viettämisessä ja sitä kautta myös jaetuista sosiaalisista kokemuksista – hän on vieras kaikkialla.

Erinomaisuuden eetoksen uhrin

Professori **Hannu Simola** on kirjoittanut ajan hengen kiteytyvän *erinomaisuuden eetokseen*. Yksilölle on sälytetty yhä enemmän vastuuta menestymisestä. Ajatus mukailee ja ammentaa aikamme markkinaliberalistista logiikkaa: kilpailu ja tehokkuus ovat varman onnen taie. Yksilöistä kasvaa toisiaan vastaan työmarkkinoilla kamppailevia yksiköitä, ja näin saadaan jokaisesta irti maksimaalinen teho. Jonkinlainen aikalaisihanne lienee, että jokainen ihminen kokisi jo nuoruudestaan lähtien olevansa voittoa tuottava yritys, jonka primaarinen päämäärä on maksimaalinen voitto – rahassa mitattava, luonnollisesti.

Erinomaisuuden eetosta voisi kutsua myös inhimillisyyden ja solidaarisuuden parasiitiksi – se imee niiden arvoa. Absurdeinta on, että tämä parasiitti on hiipinyt julkisen sektorin perusteisiin ja järjestökenttään. Yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa hintalappua joka ikisen nuorille suunnatun palvelun päällä. Panosta seuraa tuotto, siinä on tämän parasiitin messiaaninen opetus. Nuorten areenoita aktiivisesti seuraava on havainnut, että tuo opetus työntyy jatkuvasti yhä uu-

sille alueille ja aloille. Se näyttäytyy jo useiden kuntien nuoriso-, sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kansalaisliikepohjaiseen nuorten liikuntaan se on pesiytynyt jo aiemmin ja loppua ei näy. Esimerkiksi ajankohtaisessa urheilukustelussa on vakavalla naamalla yleiseksi seuratoiminnan pohjaksi jo vialautettu ”uudelleen hinnoittelua” – eikä suinkaan hintoja alentavassa mielessä.

Tuntuu kuin koko kansakunnan omatunto olisi luiskahtanut paikaltaan. Kansalaistoimijat, joiden tehtävänä oli ennen palvelua tasavertaisesti kaikkia, ovat alkaneet viljellä erinomaisuusretoriikkaa ja tarjota (maksullisia) palveluja. Lapsista ja nuorista puhutaan asiakkaina, joille pitää kehittää kalliimpaa, parempaa ja tietysti pedagogisesti priimaa. Vastuulliseen vanhemmuuteen kuuluu näet siihenkin pyrkimys tuottaa parasta erinomaisuutta, eikä sitä synny perinteisen kansalaistoiminnan puitteissa. Pikkulapsia liikuttamaan tarvitaan liikuntatieteiden maisteri, jos tohtoreita ei ole saatavilla. Musiikin opettamisessa mahdollisimman kallis opettaja on paras. Myös monissa nuorisopalveluissa kehityssuunta on identtinen.

Millainen tulevaisuuden näkymä tällaisessa maisemassa aukeaa nuoruuden katsomopaikalta? Nuoruus kuluu seurattessa muiden elämää yhteiskunnassa, jonka kattausta sommitellaan entistä suuremmin ja peittelemättä palvelemaan rahalla saatavaa erinomaisuutta. Tätä ei vaivauduta enää edes salailemaan, sillä polarisaatio on jo syönyt ilmaisujen ”*yhdenvertaisuus*” ja ”*kaikkien yhteinen hyvinvointivaltio*” uskottavuuden. Tämän tietävät niin nuoret kompetenssiajattajat kuin katsomossa istujatkin. He näkevät hyvinvoinnin uusjaon logiikan ja kaiken kukkuraksi kokevat sen deterministiseksi tulevaisuuden ennusteeksi. Katsomo muuttuukin häpeäpaaluksi kaikille niille, joiden sosioekonomiset taustat eivät luo pohjaat osallisuudelle ja nuorisokulttuureissa läsnäololle. He eivät ihmisinä kelpaa aikamme parasiitille, erinomaisuudelle.

● MIKKO SALASUO
VTT, erikoistutkija
Nuorisotutkimusverkosto

Kuvat: Uolevi Salonen

Nuoret ja syrjäytyminen

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan maassamme on lähes 50 000 nuorta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Mediassakin lainehtii ajankohtaisena keskustelu nuorten syrjäytymisestä ja köyhyydestä.

Yhteiskunnan päättävät tahot, eli julkinen sektori, näkevät köyhyyden ja syrjäytymisen sellaisena olotilana, jossa ei olla opiskelun tai työn piirissä. Yleensä köyhyyttä ja syrjäytyneisyyttä lasketaan kustannuskeskeisesti kansantalouden tilinpidossa. Syrjäytymiseen liitettävät julkisen sektorin toimenpiteet ja interventiot nouse-

vat huimiin lukemiin. Ajankohtaisissa ohjelmissa eturivin vaikuttajat pohtivat, miten voi silti olla mahdollista, ettei Suomesta löydy hyviä työntekijöitä.

Syrjäytyminen ja huono-osaisuus merkitsevät ihmisille erilaisia asioita. Yleisenä, hyväksyttävänä lähtökohdanna lienee kuitenkin sellainen ajattelu-tapa, jossa oletetaan, että nuoren sosiaa-

liseen hyvinvointiin kuuluu opiskella itselleen ammatti tai tutkinto, josta edetä. Harvemmin enää pääsee töihin suoraan peruskoulun jälkeen. Toisaalta on monia näkökulmia siihen, ketkä ovat syrjäytyneitä nuoria. Ulkoisesta olemuksesta ainakaan nykyaikana ei voida päätellä mitään. Vaatteet ja ulkoinen habitus saattavat olla kelvottomassa kunnossa, hiukset takussa ja tekstiilit tummia ja ryppyisiä ja kyse onkin yksinkertaisesti nuorten omin-takeisesta tyylistä. Nuori, joka nauttii elämästään jonkun ideologian tai va-kaumuksen voimalla ja vähäisillä ai-neellisilla tarpeilla, ei välttämättä it-

se edes tunnista itsessään syrjäytymiseen liittyviä ominaisuuksia. Joillekin oma harrastus ja oma elinpiiri merkitsevät tavoiteltavaa ja arvokasta elämää.

Työ ja opiskelu määrittävät pitkälti koko ihmisen hyvinvointia ja statusta. Työn ja koulutuksen puuttuminen taas edesauttavat erityisesti nuoren syrjäytymistä. Informaatioyhteiskunnan uudet työllistymisen muodot ovat vaikuttaneet etenkin matalasti koulutettuihin, koska uusien ammattien myötä koneellistumisen seurauksena ihmiset on sivuutettu työntekijöinä. Toisaalta nuorille tämä on vahvuus, koska he ovat syntyneet tietotekniikan maailmaan. Jotkut ovat sellaisessa onnellisessa asemassa, että netin ansiosta työn tekemiseen tarvitaan vähemmän käsiä. He pystyvät kehittämään järjestelmiä, uusia rakenteita tai ohjelmistoja ja verkkokauppoja netissä.

Nyky-yhteiskunnan nopea rakennemuutos maatalousvaltaisesta yhteiskasvattamisesta dynaamiseksi, yksilöllisyyttä korostavaksi elämänmalliksi toi mukanaan syrjäytymisilmion, johon ajautuu liian moni nuori. Kasvatustieteen alan tutkijoista mm. **Antikainen** ja **Rinne** ovat todenneet, ettei koulutus ole koskaan neutraalia, vaan se on osa yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita, ja vaikka puhutaan oppilaan yksilöllisestä kohtaamisesta, jokin tietty tendenssi määrittää eri instituutioiden kuten koulun arvojärjestelmän ja sen mukaisen toiminnan. Suomesakaan tavallisen kansan koulutus historia ei ole kovin pitkä. Lukioiden muututtua luokattomiksi nuori saattaa kenenkään huomaamatta keskeyttää opiskelun helpommin, huolimatta siitä, että ylipäättään on päässyt aloittamaan opiskelun.

Rankat rakennemuutokset ovat kotelleet suomalaista työelämää ja perheitä parinkymmenen viime vuoden aikana. Laman aikana jäi ihmisiä työelämän ulkopuolelle, pysyvästi pitkäaikaistyöttömiksi. Alkaa olla suuri joukko kahden sukupolven työttömiä. Toisaalta vaikutukset tuntuvat myös työssäkäyvien jaksamisessa ja viihtymisessä työssä; työllisyyden tilalle nostettiin tehokkuus, tuloksellisuus ja taloudellinen voitto. Nuoren taas pitäisi murrosiän kuohuissa kye-

tä päättämään tulevaisuudestaan ja tekemistään valinnoista. Kaikkiin koulutuksiin vaaditaan paljon, kun ikä ei välttämättä antaisi vielä tarpeellisia eväitäkään.

Syrjäytymisen rakenteet ovat muuttuneet

Pekka Sulkunen on tutkinut, miten taloudellinen stressi on yhteydessä psyykkisiin ongelmiin. Rahanpuute stimuloi häpeän ja huononmuuden tunteita ja jopa stigmatisoitumista (leimautumista), joka vuorostaan joutaa hyvinvoinnin heikkenemiseen. On aivan ilmeistä, että rahan puute alentaa, ei vain yksilön autonomiaa, vaan myös kykyä ylläpitää sellaista elämäntyyliä, joka nähdään normaalina ja trendikkäänä. Etenkin nuorille sosiaalinen paine voi määrittää pukeu-

tumiskoodeja ja harrastuksia. Modernin kapitalistisen yhteiskunnan on pitänyt koossa vapauden ihanne kuluttajakansalaisissa. Silti eriarvoisuus ja poissulkeminen on yleistä, mutta vastuu oman elämän onnistumisesta kohtaa jokaisen. Syrjäytymisen syyt ja rakenteet ovat muuttuneet viimeisen puolivuosisadan aikana.

Varhainen syrjäytyminen merkitsee sivuun jäämistä sosiaalisesta elämästä, joka yleensä ilmenee ongelmina elämän eri alueilla. Huono-osaisuudesta voi muodostua lumipallo-efekti. Lapsi- ja nuorisotyön, sosiaalipuolen sekä muiden yhteiskunnallisten instituutioiden valtava työmäärä kertoo jotain nuorten syrjäytymisen todellisuudesta.

Viranomainen ei voi kuitenkaan luoda huolenpitoa ja välittämistä sel-

laisella seulalla, etteivät yhä useammat putoaisi turvaverkkojen harvoista silmukoista. Nuori ajautuu helposti rikolliseen toimintaan, joka on tyypillistä syrjäytymiskiarteesssä, koska valinnanmahdollisuuksia on vähemmän. Nuori pyrkii ratkaisemaan ongelman- sa helpon elämän tavoittelulla. Liian kovat suorituspainet saattavat sysätä alamäkeen, kun ei uskota, että tulevaisuus toisi tullessaan jotain parempaa. Toivottomuus estää nuorta pyrkimästä kohti jotain parempaa.

Ajautuminen huonoon työmarkkina- asemaan ja taloudellisen ahdingon kierre vähentävät valinnanvaihtoehtoja. Nuori vieraantuu yhteiskunnasta ja eristäytyy, jonka vuoksi nuorella on vähän läheisiä ihmissuhteita. Myös ihmisten välinpitämättömyys aiheuttaa etäännyttämistä. Jotkut vanhemmat eivät välttämättä jaksa kantaa nuorista tarpeeksi huolta. Tuen ja välittämisen puute sekä huonot kotiolot saavat aikaan syrjäytymistä.

Ota pallo kiinni

Modernin yhteiskunnan kehitys on tuonut mukanaan eriytyneen ihmisryhmän, nuorison ja sille ominaiset haasteet. Markkinatalouden voimat tunkevat ikuisuusarvot tieltään. Nuorison hätä ja syrjäytyneisyys ovat sen mittarina. Me voimme välittää siellä, missä liikumme. Epäonnistuneita solidariteetteja tapaamme puistoissa ja kaduilla, ihan missä tahansa. Voimme syyttää muita, voimme paeta, voimme selittämällä välttää omaa vastuutamme. Kumpi on epäinhimillisempää, lähimmäisen ahdistaminen vai lähimmäisen hylkääminen? Hyvinvointivaltiossa verotusjärjestelmän taustalla lienee ajatus: me toistemme puolesta.

Päivittäin voi lukea mediasta, miten esimerkiksi lasten ja nuorten harastustoimintaa tuetaan. Mutta kuka kertoisi, mitä se käytännössä tarkoittaa? Tavoittaako se yksilön? Kaikkien pallotellessa voi itse ainakin edes yrittää omalla kohdallaan ottaa pallon kiinni.

● KATJA T. ÄRLING
Kehityssuunnittelija

Nuoruus

Kohti aikuisuutta muutosten ajassa

Tämän päivän nuori aikuinen ei elä samanlaisen hyvinvointipolitiikan helmassa kuin aiemmin elettiin. Hyvinvointipolitiikasta on 1990-luvulla siirrytty riskipolitiikkaan, jolloin jo lähtökohtaisesti tulkitaan olta- van tekemisissä ongelmien kanssa. Riskipolitiikan sisältämä riskipuhe tulee ymmärrettäväksi kasvavan taloudellisen niukkuuden näkökulmasta. Lapsista ja nuorista tai heidän elämänpiiristään puhutaan erilaisina riskeinä. Riskipuheen rinnalla käydään myös toisenlaista keskustelua, jossa ihmisen elämänkaarta tarkastellaan riskien sijaan mahdollisuuksien näkökulmasta. Mikäli yhteiskunnallista kehittämistä koskevan keskustelun painopiste siirrettäisiin riskeistä hyvinvointiin, sillä itsessään voisi jo olla positiivisia vaikutuksia. Lasten ja nuorten elämään liittyvä hallinnan muutos on osaltaan seurausta 1990-luvun lamasta ja sitä seuranneesta hyvinvointivaltion monitasoisesta muutoksesta. Muutosta ei ole välttämättä helppo havaita, koska kulttuureja muokkaavat samaan aikaan myös globaalit prosessit. Lapset ja nuoret herättävät ajassamme yhä enemmän huolta ja heistä on tullut eräänlainen jatkuva keskusteluaihe.

Perinteisen käsityksen mukaan aikuistumisessa lunastetaan oma tila kapinoimalla, jonka jälkeen luodaan uusi suhde traditioihin kapinoinnilla saavutetusta omasta tilasta käsin. Psykologinen ja sosiaalinen aikuisuus ovat eriytyneet yhä enemmän toisistaan. Psykologista aikuisuutta näyttää olevan yhä vaikeampi rakentaa, ja sosiaalinen aikuisuus on helpommin menettävissä kuin aikaisemmin. Autonomian saavuttaminen vaikeutuu, koska kiinteät aikuisidentiteetit ovat kriisiytyneet. Ainoaksi kapinan kohteeksi jää aikuisuus sinänsä ja kapina itseinäistymistä kohtaan. Aikuistuva nuori samastuu toisiin aikuistuviin nuoriin, koska aikuisiin ei voi enää samastua kuten aikaisemmin. Voidaan todeta-

Marijut Hentunen

Teen Tampereen yliopistossa Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä sosiaalityön opintoihini ja pro gradu -tutkielmaani liittyvää tutkimusta siitä, miten nuoret aikuiset käsittävät ja kuvaavat aikuisuutta. Lähtökohtani on, että tämän päivän nuoret aikuiset ajattelevat aikuisuudesta eri lailla kuin vaikkapa se sukupolvi, johon itse kuulun. Pyrkimykseni on saada tietoa siitä, miten nuori aikuinen itse kokee aikuistumisen tässä ajassa. Tässä artikkelissa hahmottelen tutkimukseeni liittyen joitakin ajassamme tapahtuneita muutoksia ja tulokulmia nuoruuteen.

– riski vai mahdollisuus

ta, että vanhemmat ovat enemmän kasvareita ja vertaisia kuin ennen.

Nuoruus on riski...

Ennen 90-luvun lamaa vaikuttaneen hyvinvointipolitiikan keskeinen lähtökohta oli yhteiskunnan taloudellispoliittisiin rakenteisiin vaikuttaminen. Sosiaaliset ongelmat nähtiin ennaltaehkäistävissä olevina. Nykyään suositut ja paljon puhutut varhainen havaitseminen ja puuttuminen ovat riskien hallintatekniikoita. Ilmenneet ongelmat kohdataan palveluorientoituneesti, mikä jättää taka-alalle yhteiskunnallisen tulonjaon, eriarvoisuuden ja köyhyyden kysymykset. Siirtymä ”normaalipalveluista” kohti ”erikoispalveluja” kertoo näkemyksistä, joiden mukaan ”tavallisella” ei pystytä vastaamaan ”monimutkaistuviin ja entistä vaikeampiin ongelmiin”. Voidaankin kysyä, että saavatko tänään riskimerkinnän ne, joiden tarpeet 15 vuotta sitten nähtiin jokseenkin normaalina. Riskeistä ja ongelmista selviäminen on ajassamme yksilöllistetty, ja kaikki joutuvat kamppailemaan omien ongelmiensa kanssa yksin. Vastuu selviämisestä on siis siirtynyt yhä vahvemmin yksilölle yhteisön sijaan.

Riskien liiasta painottamisesta seuraa se, että ihmisten käyttäytyminen muuttuu ennakoimattomalla tavalla myös niissä ryhmissä, joissa turvaverkkoja ei juuri sillä hetkellä välttämättä tarvittaisi. Epävarmuus vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn heikentävästi. Riskien ja epävarmuuden painoarvo näyttää kasvaneen yhteiskunnassamme monien aikalaieskustelijoiden mukaan. Kun riskeihin kiinnitetään yhä enemmän huomiota, ne saavat sitä kautta suuremman huomio- ja painoarvon. Toisaalta todetaan myös, että riskien kokeminen jakaantuu yhä suuremmalle joukolle.

... vai sittenkin mahdollisuus

Riskien sijaan elämäkarta voi katsoa myös mahdollisuuksien näkökulmasta. Hyvinvointivaltio on mahdollisuuksien tulokulmasta katsottuna yhteinen

investointipankki, kun riskien näkökulmasta se on vakuutusyhtiö. Pankki pyrkii turvaamaan mahdollisuuksia ennen riskejä, mutta myös niiden mahdollisen toteutumisen jälkeen. Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka tarkoittaa riskien toteutumisen jälkeä myönteisten siirtymien hallintaa. Esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisyssä panostetaan sinne, missä kustannukset ovat vaarassa tulla hyvin suuriksi. On mm. arvioitu, että työmarkkinoilta syrjäytyvä nuori tuo yhteiskunnalle yli miljoonan euron kustannukset ennen kuin hän täyttää 60 vuotta.

Toimenpiteet, joilla on positiivisia vaikutuksia, vaikuttavat itseään vahvistavasti. Tätä kutsutaan hyvän kehän periaatteeksi. Eriarvoisuus ja sosiaalinen pääoma muodostavat hyvän kehän teorian perustan. Teorian mukaan oletetaan, että vähenevä eriarvoisuus ja vahvistuva sosiaalinen pääoma lisäävät koulutukseen osallistumista, autonomiaa ja terveyttä. Tällä tavoin syntyy prosesseja, jotka vahvistavat hyvän kehän toimintaa. Kehäprosessi sisältää neljä vaihetta tai ilmiötä, jotka ovat hyvinvointipanostus, eriarvoisuus, sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Oletuksena on, että avainasemassa on mahdollisuuksien luominen niille, joilla on huono-osainen perimä. Sosiaalipolitiikka, joka on antelias, luo mahdollisuuksia vähentäessään eriarvoisuutta ja vahvistaessaan sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka, johon myös hyvän kehän teoria liittyy, ei kuitenkaan tarkoita riskien yksilöllistämistä. Hyvinvointivaltion onnistumista mitataan ensisijaisesti myönteisten siirtymien perusteella. Yksilöiden sosiaalisten mahdollisuuksien toteutumisesta markkinoilla tai niiden ulkopuolella tuetaan. Sosiaalisilla mahdollisuuksilla tarkoitetaan ihmisen toimintakykyä parantavia ja ylläpitäviä sekä osallisuutta edistäviä myönteisiä siirtymiä. Tästä näkökulmasta katsottuna riskien sijaan pitäisi analysoida mahdollisuuksia.

Tämän päivän nuoruus eletään

monien muutosten keskellä. Turvaverkot ovat muutoksessa globalisoitumisen ja markkinatalouden tuomien uhkien ja mahdollisuuksien myötä. Nuoruutta voidaan katsoa riskien tai mahdollisuuksien näkökulmasta. Tulokulma vaikuttaa siihen, miten nuoruuteen suhtaudutaan.

● AIRI RAITARANTA

Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan johtava diakoniatyöntekijä, virkavapaalla, työskentelee vt. sosiaalityöntekijänä aikuissosiaalityössä Hämeenlinnan kaupungilla

Sara Tapola

Lähteitä:

France, Alan (2007) Understanding Youth in Late Modernity. Berkshire: Open University Press.

Harrikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 87.

Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (2010) (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Saari, Juho (2011) (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho (2010) (toim.) Tulevaisuuden voittajat – Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010.

Westberg, Annika (2004) Forever young? Young People's Conception of Adulthood: The Swedish Case. Journal of Youth Studies 7(1), 35–53.

Naapuriapu pelasti nuoren naisen

Diakonia ja lähimmäisen rakkaus kuuluvat kaikille seurakuntalaisille. Jotkut seurakuntalaisista osallistuvat vapaaehtoistoimintaan, mutta useimmilla lähimmäisen rakkaus toteutuu omassa lähipiirissä, myös omassa naapuristossa.

Julkisuudessa kerrotaan kuitenkin yhä uudelleen siitä, miten ihmiset laiminlyövät lähimmäistensä hädän. Vuonna 2005 keski-ikäinen mies oli tuupertunut Helsingin rautatieaseman raitiovaunupyöräkille ja retkottanut penkillä elottoman näköisenä. Ohikulkijoita oli ollut satoja, mutta kukaan ei ollut toiminut. Viimein joku ohikulkija hälytti paikalle ambulanssin, mutta mies oli jo kuollut. Kesällä 2007 kerrottiin, että ihmiset seurasivat uteliaina hukkumistilanteita, mutteivät osallistuneet kadonneiden etsintään. Viimeksi kuluneen vuoden aikana ainakin kuudessa perheessä on tapahtunut surma, jossa vanhempi on tapannut lapsiaan. Tapaukset pakottavat pohtimaan, olisiko joku läheinen voinut auttaa.

Kysymystä on tarkasteltu yhteiskuntapolitiikassa erityisesti Kitty Genovesen tapauksen valossa. 28-vuotias Kitty Genovese raiskattiin ja pahoinpideltiin hengiltä New Yorkissa vuonna 1964. Tapauksen perusteelliset tutkimukset osoittivat, että naapurustossa ainakin 38 ihmistä kuuli Genovesen avunhuudot, jotka toistuivat selkeinä ainakin puolen tunnin ajan. Kuitenkaan yksikään heistä ei puuttanut tilanteeseen millään tavalla. Kukaan ei soittanut poliisille tai puuttanut muuten tapahtumien kulkuun – ennen kuin uhri oli kuollut.

Tapaus aiheutti moraalista pintakuohuntaa välinpitämättömyydestä. Samalla se nosti laajan keskustelun siitä, onko yhteiskunnallinen muutos, ennen kaikkea urbanisoituminen ja muuttoliike, joltanut sivullisuuden lisääntymiseen. Olisiko niin, että ihmiset olisivat menettäneet vaistonvaraisen taipumuksensa ottaa huomioon toiset ihmiset ja suojata heitä (ainakin ylenmääräiseltä) väkivallalta?

Toivon kantajien aineisto

Halusimme herättää keskustelua auttamisesta kehräämällä tutkimuskäyttöön kertomuksia *”toivon kantajista”* eli tapauksissa, joita ihmisiä oli autettu tärkeällä tavalla. Ilmoituksemme julkaistiin useissa lehdissä ja Internetissä vuonna 2008, mutta saimme vain kourallisen vastauksia. Yksi kertomuksista oli kuitenkin poikkeuksellisen kiinnostava.

Nimimerkki *Häkkilintu* kertoi siitä, miten kirjoittaja oli muuttanut eräänä syksynä uuteen kaupunkiin poikaystävänsä asuntoon *”sydän täynnä rakkautta ja unelmia”*. Nuorten naisen unelmat alkoivat sortua jo ensimmäisenä iltana. Riidat olivat toistuvia: *”Viikko aina täydellistä rakkautta ja toinen viikko tuskaa, itkua, ahdistusta ja pelkoa.”*

Mustasukkainen poikaystävä osoitti jatkuvalla kontrollilla, että yhteinen koti oli vankila, jossa kirjoittaja oli ”häkkilintu”. Asunnossa käytiin yöllisiä keskusteluja siitä, kuinka ”huono” kirjoittaja oli. Kun kirjoittaja ei osannut vastata poikaystävän loputtomiin kysymyksiin huonoudestaan, poikaystävä kävi väkivaltaiseksi. Kirjoittaja odotti, että tilitykset loppuisivat ja onni jatkuisi: *”Rakkaushan kestää kaiken ja siinä nähdään kuuluu vähän kärsiä.”* Eräänä yönä kirjoittaja heräsi siihen, että häntä lyötiin kasvoihin ja hänen nenästään alkoi vuotaa verta. Kipu kesti viikkoa, mutta kirjoittaja ei uskaltanut mennä lääkäriin, koska poikaystävä oli koko ajan hänen mukanaan.

Yölliset riidat muuttuivat jatkuviksi. Tilanne helpottui hetkeksi sen jälkeen, kun ovella kävi poliisi, mutta loputtomat kysymykset huonoudesta ja niitä seuranneet iskut alkoivat pian uudelleen.

Poliisi tuli jälleen asunnolle. Miespoliisi haastatteli kirjoittajaa:

”En voinut myöntää mitä poikaystäväni teki minulle, vaikka kuinka olisin halunnut. Poliisi sanoi, että kriisikeskus ottaa yhteyttä seuraavalla viikolla. En saanut koskaan puhelua. Poikaystäväni oli hajottanut puhelimeni enkä saanut uutta.”

Kirjoittajaa hävetti mennä töihin mustelmia kasvoissaan. Hän valehteli lyöneensä päänsä oveen.

Naapurusto puuttuu asioihin

Eräänä viikonloppuna kirjoittaja yritti paeta yöllä asunnosta mutta epäonnistui. Seurasi änekäs ja pitkä riita. Naapurit kävivät yön ja aamun aikana useita kertoja asunnon ovella. Mies ei avannut ovea. Lopulta eräs vanhempi nainen painoi ovikelloa huutaen, ettei lähde ennen kuin ovi aukeaa. Mies ajoi kirjoittajan keittiöön ja avasi oven: *”Nainen seiso siinä ja sanoi, että tämän on nyt loputtava. Olemme kestäneet tätä tarpeeksemme. Olemme tehneet kaikkemme mutta tämä ei lopu. Nainen sanoi, että nyt naisystäväsi lähtee tästä asunnosta pois eikä palaa tänne enää koskaan. Naistasi et ole ansainnut! Nainen pyysi minut pois keittiöstä, jolloin juoksin hänen hellään syliinsä. Itkin shokissa ja hän vei minut pois.”*

Nainen vei kirjoittajan asuntoonsa, jossa istui rappukäytävän naapurustoa. Kaikki tulivat halaamaan häntä: *”Voi kuinka he itkivät puolestani ja sanoivat kuinka kaunis prinsessa olen.”* Kirjoittaja muutti takaisin vanhempiensa luokse. Entiselle poikaystäväälle asetettiin lähestymiskiello. Oikeudenkäynnissä naapuruston todistus oli ratkaiseva, koska kirjoittajalla ei ollut lääkirintodistuksia. Oikeudessa ”Häkkilinnun” pelastanut nainen totesi, että hänen oli pakko tehdä jotain, koska joka yö oli saanut pelätä, näkeekö nuorta naista enää hengissä.

Miksi naapurit auttoivat?

Yritimme selvittää, miksi naapurit käytäytyivät ”Häkkilinnun” tapauksessa eritavalla kuin altruismitutkimuksen klassikoksi muodostuneen Kitty Genovesen kohdalla. Genovesen tapauksessa jokainen hätähuudot kuullut henkilö kuuli huudot erikseen. Kukaan heistä ei pystynyt arvioimaan, kuuliko huudot myös joku toinen henkilö, eikä myöskään otamaan kantaa siihen, toimiiko joku toinen jo asian vuoksi. ”Häkkilinnun” naapurit olivat seuranneet tapahtumia jo puolen vuoden ajan ja pitäneet yhteyttä asian tiimoilta. Ihmisten väliset sosiaaliset siteet rakentuivat vaiheittain ja lopulta ne olivat kyllin vahvoja aktivoidakseen ihmiset osallistumaan.

Genovesen ja ”Häkkilinnun” tapauksia yhdistää kuitenkin se, ettei avun tarpeessa ollut ihminen ollut auttajille kovin tuttu. ”Häkkilintu” tapasi auttajansa ensimmäisen kerran dramaattisena yönä. Rapussa asuvat naiset pitivät kuitenkin tiiviisti yhteyttä toisiinsa ja olivat keskustelleet tuon asunnon aiheuttamasta huolesta.

Tärkeä avunantamista liikkeellepaneva voima on auttamisen vaativuuden ja vaarattomuuden välinen punninta. Mikäli on todennäköistä tai mahdollista, että avun antaminen voi olla avunantajalle tavalla tai toisella vaarallista, avun antamisen todennäköisyys vähentyy. Ehkä tästä syystä kukaan ei uskaltanut auttaa Kitty Genovesea. ”Häkkilinnun” auttaja osoitti poikkeuksellista rohkeutta tulemalta väliin keskellä yötä perheväkivaltilanteessa. Hänen tukenaan oli toki muitakin naapureita, mutta riski väkivalta oli todellinen.

Auttamiseen vaikuttaa myös käsitys viranomaisten vastuusta. Naapurit olivat soittaneet ”Häkkilinnun” ovelle poliisiin jo useita kertoja. Se ei ollut auttanut. Naapurustossa päätettiin, että heidän oli itse ryhdyttävä toimeen, jotta rauha ja yönet palaisivat.

Miten auttamista voisi edistää?

Oma merkityksensä on myös sillä, miten ihmiset ymmärtävät oman sivullisuutensa tämänkaltaisessa tilanteessa. Kokeellisten tutkimusten mukaan ihmiset ovat valmiimpia auttamaan tilanteissa, joissa muita auttajia ei ole näköpiirissä kuin tilanteessa, jossa on monta mahdollista auttajaa. Jos vastuu on kaikilla, se ei oikein ole kenellekään. Häkkilinnun tapauksessa naapurit tiedostivat oman erityisvastuunsa.

Myös uhrin asemalla on merkityksensä. Sivulliset ihmiset puuttuvat helpommin avuttomiin ja kunnialisiin kohdistuvaan väkivaltaan kuin esimerkiksi alkoholistien väliseen kahinointiin. Naapurit näkivät ”Häkkilinnun” avuttomana ja asiansa hoitaneena henkilönä. Auttajat olivat tavallisia suomalaisia työssäkäyviä ihmisiä, jotka olivat vahvasti sitä mieltä, ettei naista lyödä. Perhearvot olivat heille erittäin tärkeitä.

Yhteiskuntapoliittinen kysymys on, miksi samankaltaisissa tapauksissa eräät naapurustot aktivoituvat kantamaan kollektiivista vastuutaan, mutta toisissa tapauksissa avuttomat ihmiset jäävät heitteille? Näin tapahtui monessa naapurustosta tänäkin jouluna. Kysymys ei ole ainoastaan naisiin kohdistuvasta väkivaltaasta vaan myös esimerkiksi yksinäisistä vanhuksista ja kiusatuista lapsista. Vastausta ei ole syytä hakea ainoastaan naapureiden välisistä suhteista. Yhtä olennaista on, kuinka yhteiskunnassa ylläpidetään ja vahvistetaan myötätunnon voimaa.

● HEIKKI HIILAMO
Tutkimusprofessori
Kela

● JUHO SAARI
Hyvinvointisosiologian professori
Itä-Suomen yliopisto

Jätetään hommat kesken

Teesi. Sähköpostit ja kännykät ovat luoneet aivan uudenlaisen keskeneräisyyden kulttuurin.

Elämme nimittäin koko ajan siinä tunnussa, että kollegaan ja asiakkaaseen on helppo ottaa yhteyttä milloin vain. Niinpä asiat jätetään usein kesken. Voidaanhan niihin palata sitten myöhemmin.

Ennen asioiden sopiminen tarkoitti niiden sopimista. Jos vaikka kollegan kanssa piti päättää jotakin, valittiin aika ja tavattiin. Sitteen käsillä olevaa asiaa puitiin ja lopuksi päätettiin, mitä mieltä ollaan ja miten toimitaan. Kun neuvottelu päättyi, kumpikin tiesi, mitä oli sovittu.

Nyt sopiminen on jatkuvasti keskeneräinen prosessi. Hommaa mietitään hetken ja sitten se keskeytetään, ehkä siinä kohdassa, kun vastaan tulee joku vaikeampi kohta. Voidaanhan asiasta soitella tai meilata myöhemmin.

Näin päätökset syntyvät pikku nykyksissä, kun ennen ne tehtiin kerta rykäyksellä.

Tämän hivutuskulttuurin tunnussanaksi on tullut ”palataan”. Mikä ärsyttävä sana! Sillä lopetetaan puhelu silloin kun asia jää kesken. Miksi pitäisi palata asiaan myöhemmin, kun sen voisi hoitaa nytkin?

Vielä ärsyttävämpää on se, kun asiaan ei kuitenkaan palata. Kollega ei soitaakaan. Eikä vastaa meiliin.

Sähköinen sopimiskulttuuri tarjoaa helpon tavan pakoilla töitä. Ei vain reagoida meiliin. Tai reagoidaan viikon viiveellä. Ja jos kysellään perään, hätävale on valmiina. ”Jaa en saanutkaan viestiä. Se taisi hävitä kyberavaruuteen.”

Puhelinneuvottelussa on sekin riesa, etteivät ihmiset aina keskity kunnolla ajattelemaan käsiteltävää asiaa. Puhelun aikana he pyyhkiävät pölyjä, surffailevat netissä tai tekevät jotain muuta. Kun toinen on pelkkä ääni kapulassa, häneen ei suhtauduta satavakavasti.

Näin mieli ei ole kunnolla kiinni käsiteltävissä asioissa. Niinpä keskustelussa on koko ajan keskeneräisyyden tuntu. Ikään kuin ei oltaisi päättämässä mitään vaan vain maistelemassa eri vaihtoehtoja.

Ehkä sovitaankin jotain, mutta sillä oletuksella, ettei sitä tarvitse ottaa niin vakavasti. Sopimus voidaan muuttaa aivan toiseksi heti seuraavalla soitolla.

Väitän, että tällainen tiedostamaton oletus pyörii taustalla silloin, kun asioista sovitaan kännyllä. Siksi sopimuksiin ei sitouduta kunnolla. Eikä niitä edes muisteta.

Mitä tehokkaampaa viestintä on, sitä helpommin asiat jäävät puolitiehen. Ehkä jo apostolit huomasivat tämän. Siksi he eivät perustaneet seurakuntia sähköpostein ja tekstiviestein vaan käymällä itse paikan päällä.

Euroopan Unionin strategia 2020:n päätavoitteena on vahvistaa EU:n asemaa globaalissa kilpailussa parantamalla talouskasvua ja työllisyyttä. Tätä varten kehitetään älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua.

Marjut Hentunen

Epap on EU:n köyhyydentorjuntafoorumi

Älykäs, kestävä, osallistava, EPAP, NEET, EU2020?

Strategiassa esitetään seitsemän lippulaivahanketta, joista viimeinen on Euroopan köyhyydentorjuntafoorumi EPAP. Köyhyyden torjuminen on siis EU 2020 strategiassa yllättävän näkyvästi esillä. Sille on asetettu mitattavat avaintavoitteet, se sai oman lippulain ja mm. Suomen kansallisessa ohjelmassa se sai oman lukunsa talouden ja työllisyyden suuntaviivoihin. Tautalla on Lissabonin sopimus ja Lissabonin strategian epäonnistuminen. EU:n on säilytettävä legitimitteettinsä kansalaisten silmissä, arvioi erikoistutkija **Elina Palola** Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta. Vapaa liikkuvuus ja kilpailulainsäädäntö tuovat ongelmia, talouskriisi kärjistää köyhyysongelmaa. Lisäksi vuonna 2010 vietettiin köyhyyden ja syrjäytymisen teemavuotta, joten olisi ollut outoa jättää köyhyys huomiotta.

EU:n strategiassa asetetaan tavoitteeksi köyhien määrän vähentäminen 20 miljoonalla. Eurooppa-neuvoston mukaan jäsenmaat saavat vapaasti asettaa kansallisia tavoitteita kolmen käytettävissä olevan indikaatto-

rin (köyhyysriski, aineellinen puute ja työtön kotitalous) perusteella. Suomi ei ole vielä päättänyt omaa määrällistä tavoitettaan. Keskusteluissa lähdetään komission Suomelle esittämästä maakohtaisesta tavoitteesta, joka on 150 000 ihmistä. Arvioiden mukaan Suomessa on 700 000 köyhää, joista 150 000 on lapsia. Köyhyysriski kohtaa 900 000 ihmistä.

Euroopan tasolla työttömistä 40 %:lla on köyhyysriski. Työssä käyviä on 10 % köyhistä. Euroopassa elää 34 miljoonaa ihmistä sellaisissa kotitalouksissa, joissa kukaan ei käy töissä. Jäsenmaiden tehtävä on asettaa maalleen sopivin tavoite työllisyyden suhteen. EU on varaamassa rahaa inklusioon tähtääviin toimiin. Näitä suunnataan erityisesti lapsiin, romaneihin ja ”NEET”eihin” kohdistuvan köyhyyden vaikutusten vähentämiseen. ”NEET” on ihminen, joka ei ole koulutuksessa, ei työssä eikä harjoittelussa (Not in Education, Employment or Training).

Suomen hallitus valmistelee laajaa köyhyyttä, eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentävää toimenpideohjel-

maa. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien toimeentuloa parannetaan keväällä 2012 mm. verokevennyksin, työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotuksin sekä asuntopoliittisin toimin.

Kirkkojen soisi tässä asiassa seuraavan tiiviisti valtion toimia ja tekevän omiin kokemuksiinsa perustuvia esityksiä siitä, mitkä toimenpiteet hyödyttäisivät eniten köyhiä. Lapsiköyhyys ja koulupudokkaiden määrä näyttävät kasvavan kaikkialla Euroopassa. Edellyttäisikö tämä erityistoimia? Kirkot voisivat myös olla aloitteellisia koko kansalaisyhteiskunnan herättämiseksi köyhyyden torjuntaan. Kun nyt kerran ollaan yhteisessä Euroopassa, on oiva tilaisuus muodostaa yhteistä liikettä muiden maiden sisarkirkkojen kanssa vähintään aktiivisen tiedon- ja kokemuksenvaihdon kautta.

● MARJA KANTANEN
Apulaisjohtaja
KJY

HUUSKO -projekti

auttaa yksinäistä nuorta

Yhä useampi nuori joutuu kohtaamaan yksinäisyyttä. Sosiaalisesti yksinäinen nuori eristäytyy ja suojaa näin itseään uusilta epäonnistumisilta ihmissuhteissa. Häpeä, pelko, tuska tai turvattomuus ovat signaaleja siitä, että kaikki ei ole kunnossa. ODL:n Huusko-toiminta tarjoaa eristäytyneille nuorille turvallisen kohtaamispaikan ja väylän takaisin koulutukseen ja työhön.

Kaikki kohtaaminen on kiihdyttänyt vauhtiaan. Koko ajan on nähtävä, koettava ja opittava. Epävarmuudesta on tullut pysyvä tila, josta selviytyminen vaatii jatkuvaa itsensä kehittämistä ja henkistä uudistumista. Ihmisiltä edellytetään aktiivista otetta ja jatkuvaa tulevaisuuden suunnittelua.

Kaikilla ei kuitenkaan ole samantaisia valmiuksia uudistua, suunnitella tulevaa. Vain kyllin vahvat ja kovat selviytyvät liian heikkojen jäädessä jälkeihin.

Myös sosiaaliset suhteet kasaantuvat ihmisille, joilla on kyky ja tarve hyödyntää verkostoja oman uransa luomisessa. Sosiaalisesti taitavat ihmiset ovat kyvykkäämpiä luomaan kontakteja. Nopean menestyksen hakeminen, itsekeskeinen maailmankatsomus sekä välinpitämättömyys toisia ihmisiä kohtaan aiheuttavat yksinäistymistä kaikissa ikäluokissa, myös nuorissa.

Yksinäisyydestä johtuva häpeän tunne ja pelot voivat muodostua liian suureksi taakaksi nuorelle. Pahimmillaan ne voivat näännyttää ja aiheuttaa sen, että nuori kääntää selkensä maailmalle. Vaikeimmillaan pelot johtavat siihen, että nuori alkaa välttää kaikkia sosiaalisia tilanteita. Elinpiiri kapenee pikkuhiljaa, ja maailma kodin ulkopuo-

lella herättää ylivoimaista jännittämistä. Ahdistuneisuudesta, yksinäisyydestä ja masentuneisuudesta on vaarana muodostua alati syvenevä noidankehä.

Läheskään kaikki ahdistuneet nuoret eivät kuitenkaan hae apua eivätkä edes tunnista itse ahdistuneisuuttaan. Siksi häiriöiden systemaattinen karitoitus on erittäin tärkeää. Usein huoli eristäytymisestä nousee nuoren vanhemmilta tai läheisiltä, jotka kokevat voimattomuutta selviytyä. Nuorilla ei ole yleensä riittävästi omaa aloitekykyä hakeutua palveluihin ja he ovat siksi vaarassa syrjäytyä.

HUUSKO etsii syrjäytymisvaarassa olevia

Eristäytyneiden nuorten tueksi ollaan Oulun Diakonissalaitoksella aloittamassa etsivää nuorisotyötä. Tavoitteenä on etsiä sosiaalisesti eristyneet nuoret ja saattaa heidät asianmukaisten palvelujen pariin. Pyrkimyksenä on edistää nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Kohderyhmänä ovat 16–30-vuotiaat, koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret.

Etsivä nuorisotyö toteutetaan yhteistyösopimuksella Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja nuoriso-

toimen kanssa. Viranomaiset luovuttavat nuoren suostumuksella yhteystiedot ODL:n etsiville nuorisotyöntekijöille, jotka ottavat yhteyttä nuoreen. Työpari lähestyy nuorta hänen omilla ehdoillaan.

Nuoria ohjataan tarpeista riippuen suoraan erityis- ja tukipalveluihin, mutta alkuvaiheessa heidät pyritään ensisijaisesti saattamaan Oulun Diakonissalaitoksen Huusko-toiminnan piiriin. Huusko on välivaihe sosiaalisesti eristäytyneille nuorille, joille on liian suuri kynnyks lähteä osallistumaan muuhun toimintaan. Huuskossa saa ensimmäiset kontaktit muihin palveluihin, ilman välitöntä osallistumisen velvoitetta.

Huusko-toiminnassa nuorella on tilaisuus tutustua ympäristössä sopeutua ajatukseen uuden askeleen ottamisesta. Siirtyminen voi tapahtua porrastetusti, jolloin Huuskon asiantuntijat jatkavat taustatukena ja vapaa-ajan aktiviteettia järjestävänä taho- na muun kuntoutuksen aloittamisen jälkeen. Se on tukena myös tilanteessa, jolloin muussa kuntoutuksessa otetaan takapakkia.

Toiminta nuorten lähtökohdista käsin

Huusko-toiminnassa rakennetaan yhdessä nuorten kanssa monenlaista vapaa-ajan ryhmätoimintaa. Tiukkaa toimintastruktuuria ei ole. Tarvittaessa on mahdollisuus saada keskustelutukea, ja nuoria ohjataan tarpeen vaatiessa muun tuen piiriin. Käytössä on esimerkiksi ODL:n neuropsykiatristen palvelujen asiantuntijuus.

– Keskeistä ovat vapaaehtoisuus ja toiminnan muotoutuminen nuorten oman suunnittelun kautta. Rohkaisemme nuoria osallistumaan talon päätöksentekoon. Osallisuutta kasvatetaan pikkuhiljaa, omaan tahtiin. Sisältö siis elää koko ajan ja toimintaa laajennetaan sitä mukaa kun saamme tietoa siitä, mikä nuoria kiinnostaa, kertoo Huuskon projektipäällikkö **Tarmo Junttanen**.

Toiminta on ryhmämuotoista, mutta alkuun voi osallistua yksinkin. Peliryhmässä pelataan Pleikkaria ja tietokonepelejä sekä erilaisia lautapelejä. Elokuvaryhmässä katsellaan elokuvia ja keskustellaan. Kellarikerrokseen on tulossa biljardi ja välineet musiikin kuunteluun. Kiinnostusta on ollut bänditoimintaan, karaokeen, retkeilyyn ja valokuvaukseen.

– Emme tiedä, miltä toiminta näyttää esimerkiksi vuoden päästä. Näillä näkymin Huuskon talo on jatkossa auki arkipäivisin vapaata toimintaa, kuten lehtien lukua, pelaamista tai muiden nuorien tapaamista varten. Jos tarpeeksi halukkuutta löytyy, aloitamme päivät aamupuurolla, Junttanen kertoo.

– Tavoitteenamme on, että jokainen nuori voi toimia itselleen sopivalla tavalla, omien voimavarojensa mukaan. Joku voi olla innokas organisoija, toinen taas toimintaan osallistuja. Kaikkien ei tarvitse olla samassa roolissa tai tehdä samoja asioita, Junttanen jatkaa.

– Jos paikan päälle tuleminen tuntuu välillä hankalalle, toimintaan voi osallistua myös Facebookin välityksellä. Facebookissa on oma suljettu keskusteluryhmä, jossa tiedotamme kohtaamispaikan asioista ja jossa nuoret voivat pitää yhteyttä toisiinsa. Jäseneksi sivuille pääsee, kun liittyy mukaan toimintaamme.

Aloittaminen voi olla iso kynny

Huusko-toiminnalla on omat nettisivut, joiden sisältöä tuotetaan yhdessä nuorten kanssa. Sivusta halutaan nuorten näköiset. Sivuille toivotaan mahdollisimman paljon huuskolaisien hengentuotteita, esimerkiksi piirroksia, kirjoituksia, filmejä, hyödyllisiä linkkejä sekä tietoa sosiaalisten tilanteiden peloista jne.

Pyrkimyksenä on yhteisöllisyyden kautta kasvattaa nuorten osallisuutta ja

näin integroida heidät osaksi yhteiskuntaa. Osallistuminen ei sido nuorta mihinkään, ja kaikki toiminta on vapaaehtoista. Toiminnasta pyritään tekemään niin mieluista, että Huuskon talolle olisi kiva tulla. Sosiaalisen esteettömyyden toteutuminen on osa-alue, jota tutkitaan ja kehitetään koko projektin ajan.

Toimintaan on käynyt tutustumassa aika paljon nuoria, jotka ovat vielä jääneet miettimään osallistumistaan. Aloittamiseen on tällä kohderyhmällä usein suuri kynny. Kotoa ei ole helppoa lähteä, vaikka paikka olisi tullut jo tutuksi. Siksi etsivän nuorisotyön kehittäminen on ajankohtaista.

Raha-automaattiyhdistys tukee Huuskon toimintaa.

● **PETRA TIRKKONEN**

Viestintäpäällikkö

Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö

Lähteet:

Heiskanen, Tarja & Saaristo, Liisa 2011:

Modernin ajan yksinäisyys

Isometsä, Erkki & Tamminen, Tero 2010:

Määräkohtaiset pelot.

Karisto, Antti 1998: Pirstoutuvan elämän politiikka.

Villen tarina:

En koskaan tuntenut kärsineeni mäsennuksesta. Olen aina ollut ujo, mutta sosiaalisten tilanteiden pelko alkoi vasta aikuisiällä n. 25-vuotisena.

Ahdistuskohtaukset alkoivat pikkuhiljaa ensin kerran kuussa. Ensimmäinen ahdistuskohtaus tuli astmahoitajan luona kesken kaiken hoitotilanteessa. Siitä jännittäminen alkoi. Silloin ihmettelin, mistä oikein on kysymys. Vähin erin ahdistus muuttui säännölliseksi.

Ihmettelin, mistä ihmeestä on kyse ja kun en keksinyt muuta, hoidin ongelmaa alkoholilla. Viina auttoi ahdistukseen ja unen saantiin.

Vähin erin muodostui kehä. Aloin jännittää tilanteita etukäteen. Se ruokki ahdistuneisuutta entisestään. Syytin itseäni ongelmistani. Ajattelin, että tällainen minä vain olen. Pahimpana aikana pariin vuoteen en käynyt

missään muualla kuin lähikaupassa ja Alkossa. En tavannut ihmisiä lainkaan.

Eristäytyneisyys kesti noin viisi vuotta. Loppujen lopuksi minua pelotti asua kotonani. Eräänä päivänä päätin tarttua viimeiseen oljenkorteeni ja mennä mielenterveystoimistoon.

Kuntoutus aloitettiin pikku hiljaa. Alkuvaiheessa muutin takaisin äidin luo, jonne sain tukea. Sitä kautta siirryttiin itsenäiseen asumiseen, minne tukea jatkettiin. Omaohjaaja oli tärkeä. Hän toimi ”mörön syöttinä” eli tukena sosiaalisissa tilanteissa.

Työvoiman palvelukeskuksen kautta hakeuduin Kelan ammatilliseen kuntoutukseen, jota kautta pääsin työharjoitteluun Huusko-projektiin.

Kuntoutuksen ja työharjoittelun aikana itseluottamukseni on kasvanut. Olen oppinut tulemaan erilaisten ihmisten kanssa toimeen. Olen saa-

nut tehdä koulutustani vastaavaa työtä ja työreivirini on laajentunut myös ohjaustöihin. Olen ollut toteuttamassa verkkosivuja teknisesti ja tehnyt erilaisia ohjelmistoprojekteja.

Tulevaisuuden suhteen olen luottavainen. Haluan palata töihin ja elättää itseni. Kaikki hankinnat tuntuvat arvokkaammilta, kun ne on tienannut itse. Minulla on aina ollut vahva työ-moraali; siksi työn tekeminen on ennen kaikkea itsekunnioituskysymys.

Hymy suupielessä, huumorilla voisin todeta: ”Jokainen vastaantulija on potentiaalinen moottorisahamurhaaja, mutta kaikki ovat kuitenkin tähän saakka kävelleet rauhassa ohi. Ihmisspelko on edelleen takaraivossa, mutta pohjimmiltaan kaikki ovat kuitenkin vain ihmisiä.”

Yhteisvastuu torjuu ylivelkaantumista

Yllättävä elämänmuutos voi syöstä kenen tahansa talouden toivottomaan velkakierteeseen, jos säästöjä ei ole.

Yhteisvastuu 2012 torjuu ylivelkaantumista Suomessa ja tukee kylien säästö- ja lainaryhmiä Ugandassa.

Monille suomalaisille huimakorkoiset kulutusluotot ovat tällä hetkellä ainoa mahdollisuus äkillisen ja välttämättömän hankinnan rahoittamiseen. Jos palkkatulot ovat pienet, luottotiedot menneet tai vakuuksia ei ole, kohtuuhintaista lainaa on lähes mahdotonta saada.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2011 tammi-syyskuussa suomalaiset ottivatkin 1 038 210 uutta pikavippiä, yhteensä reilun 231,8 miljoonan euron arvosta. Pienlainojen ottajat maksoivat lainoista yhteensä yli 58 miljoonaa euroa erilaisia kuluja.

Inhimillisiä pienlainoja vaikeuksissa oleville suomalaisille

Ylivelkaantumisessa on usein kyse köyhyydestä ja huono-osaisuudesta, harvemmin kevytmielisestä ja piittaa-mattomasta velkaantumisesta. Pienituloiset käyttävät kalliita kulutusluottoja perustoimentulon turvaksi, esimerkiksi terveydenhoitomaksuihin, vuokratästeihin ja jokapäiväiseen elämiseen. Kun köyhä turvautuu kulutusluottoon ostaakseen ruokaa, sosiaaliturva ei ole riittävä tai kynnyks avun hakemiseen on korkea.

– Myös köyhällä on oltava oikeus ja mahdollisuus lainaan, jonka ehdot ovat inhimilliset, Yhteisvastuun keräysjohtaja **Tapio Pajunen** sanoo.

Suomessa Takuu-Säätiö käynnistää yhteisvastuuvainoin pienluottohankkeen, jonka tavoitteena on torjua ylivelkaantumista tarjoamalla taloudellisissa vaikeuksissa oleville ihmisille mahdollisuus saada ajoissa matlakorkoinen pienlaina. Luottoja voivat

hakea henkilöt, joilla pienet ansiotulot tai menetetyt luottotiedot estävät muiden luottojen saamisen.

Luottoja myönnetään vain yllättäviin kertaluontoisiin menoeriin kuten vuokravakuuksiin tai välttämättömiin kodin hankintoihin. Lisäksi lainansaajia valmennetaan taloudenhallinnan perustaidoissa, jotta pienilläkin tuloilla tulisi jatkossa paremmin toimeen. Luottoja ei myönnetä henkilöille, joilla ei ole lainkaan maksukykyä tai joilla on oikeus saada hankintaan toimeentulotukea. Luottojen määrät ovat arviolta 200–2 000 euroa.

Hanke alkaa piloteilla Tampereen, Vaasan ja Vuolijoki-Paltamon alueella.

– Kun ensimmäiset luotonsaajat maksavat lainansa takaisin, varat vapautuvat uusien luotonsaajien käyttöön, Pajunen korostaa.

– Toivomme hankkeen tämän myötä leviävän koko maahan.

Säästöryhmän sosiaalinen verkosto auttaa uuden elämän alkuun

Ugandassa yli 1,8 miljoonaa ihmistä on joutunut pakenemaan sisällissotaa ja raakalaismaisista toimintatavoistaan kuuluisan Lord's Resistance Army (LRA) -kapinallislisliikkeen terroria evakkoleireihin lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Ihmiset ovat menettäneet kaiken omaisuutensa – monet myös läheisensä. Itsenäisen toimeentulon hankkimiseen tarvittavat tiedot ja taidot ovat rapistuneet.

Yhteisvastuu 2012 tukee Ugandas yhteistyössä Kirkon Ulkomaanavun kanssa ruohonjuuritason ryhmämuotoista pienrahoitustoimintaa eli kylien

Yhteisvastuu 2012 torjuu ylivelkaantumista Suomessa ja tukee pienrahoitustoimintaa Ugandassa. Keräys käynnistyi sunnuntaina 5.2. Sen esimiehenä toimii Turun arkkikihiipakunnan piispa **Kaarlo Kalliala** ja suojelijana tasavallan presidentti.

Seurakuntien käyttöön tarkoitetut materiaalit löytyvät osoitteesta www.yhteisvastuu.fi/ekstra. Käyttäjätunnus on yhteisvastuu ja salasana 2012. Ekstrasta löytyvällä lomakkeella tilaat kätevästi lisää tarvitsemiasi painotuotteita, esim. esitteitä ja julleiteita.

Yhteisvastuun tv-dokumentit pyörivät tuttuun tapaan YLE:n kanavilla kevään aikana. Dokumentit on tuottanut Optipari Oy. Ohjaaja: **Tuukka Temonen**, tuottajat: **Olga Temonen** ja **Juulia Koskikallio**. Katso lähetsajat ekstrasta.

Yhteisvastuun valtakunnallisten lahjoitustilien ja -puhelinten numerot löytyvät osoitteesta www.yhteisvastuu.fi. Tänä vuonna on mahdollista lahjoittaa myös tekstiviestillä sekä Otto-automaateilla koko helmikuun ajan. Keräyslupa 2020/2011/2599, Ahvenanmaalla 1215K12.

säästö- ja lainaryhmiä. Ryhmät ovat itsenäisiä, jäsentensä hallinnoimia pienkassoja, joiden toiminta perustuu säästämiseen. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa, jolloin jokainen jäsen tallettaa säästämänsä summan yhteiseen kassaan ja säästöt kirjataan kunkin omaan tilikirjaan. Kun säästöjä on kertynyt riittävästi, ryhmä voi aloittaa pienlainojen myöntämisen jäsenilleen.

Ihmiset saavat koulutusta myös yrittäjyys-, ammatti-, kansalais- ja elämäntaidoissa sekä henkistä tukea traumaattisten kokemusten käsitteilyyn. Lisäksi ryhmissä opitaan demokraattisen päätöksenteon ja yhdessä toimimisen perusteita. Monelle säästöryhmä on tärkeä sosiaalinen verkosto, joka auttaa elämässä eteenpäin.

● SALLA PELTONEN

Säästämällä uuteen alkuun

Ajok Santa liittyi vuonna 2010 kotikylänsä säästöryhmään nimeltä Opoo lacen (Taakse jätetty). Kuten useimmilla Pohjois-Ugandan asukkailla, hänelläkin on paljon sellaista, minkä mieluiten jättäisi taakse ja unohtaisi, jos vain voisi.

Yli puolet Pohjois-Ugandassa sijaitsevan Paderin alueen 500 000 asukkaasta joutui pakenemaan seutua terrorisoineen LRA (Lord Resistance Army) -sissiliikkeen julmaa väkivaltaa.

– Kun sota alkoi, ajoin pysyä kotona, mutta kun taistelut kiihtyivät, meidän oli pakko lähteä pakoon. Kaikki juoksimme eri suuntiin. Emme ehtineet ottaa mitään tavaroita mukaan, **Ajok Santa** kertoo. Pakomatka kesti kaksi päivää, ennen kuin perhe pääsi avustusjärjestöjen ylläpitämälle evakkoleirille, jossa he olivat turvassa sisseiltä.

Leirillä vierähti kymmenen vuotta. Välillä perhe yritti palata kotiinsa, mutta aina muutaman kuukauden päästä heidän oli taas paettava. Koti oli rakennettava joka kerta uudestaan, sillä sissit polttivat sen ja tuhosivat omaisuuden. Vasta vuodesta 2007 lähtien ihmiset ovat päässeet palaamaan takaisin kotikyliinsä.

Sitkeää yrittämistä

Ajok Santan mies kuoli leirillä aidisiin. Hän menetti myös kaksi lastaan. Nyt hänellä on viisi lasta, vanhin on 10-vuotias ja nuorin 4-vuotias. Miehen kuoleman jälkeen tämän veljet ajoivat Ajokin pois heidän kodistaan syyttäen Ajokia miehensä kuolemasta. Nyt hän on kuitenkin päässyt takaisin kotitaloon.

Ajok elättää perheensä puolen eekkerin eli noin 20 aarin kokoisella peltotilkulla. Hän on saanut siemeniä ja kuokan Kirkon Ulkomaanavun tukesta hankkeesta ja kasvattaa papuja. Pellon sato ei kuitenkaan riitä ruokkimaan perhettä koko vuoden ajaksi.

– En jaksa raivata lisää peltoa, sillä olen sairas, Ajok kertoo.

Lisätulojen hankkimiseksi hän käy kuokkimassa muiden pellolla vajaan euron päiväpalkalla. Lisäksi hän valmistaa savesta ruukkuja, joita myy parillakymmenellä sentillä kylän muille asukkaalle. Näistä pienistä tuloista hän laittaa joka viikko pienen summan säästöön säästöryhmän kokouksessa.

– Liityin siihen, koska toivon, että saan apua rahan hankkimiseen.

Säästämisen alkuun

Yhteisvastuukeräys tukee tänä vuonna säästö- ja lainaryhmien toimintaa Pohjois-Ugandassa Paderin alueella. Evakossa olleet ihmiset ovat nyt päässeet palaamaan koteihinsa, mutta elämän rakentaminen tyhjästä uudelleen on raskasta. Leirielämän aikana monet itsenäisen toimeentulon edellyttämät tiedot ja taidot ovat unohtuneet.

Säästö- ja lainaryhmät ovat osa Kirkon Ulkomaanavun tukemaa kehityshanketta. Ryhmien jäsenet perehdytetään yleisiin taloustaitoihin ja he saavat myös yrittäjä- ja ammattikoulutusta. Lisäksi ryhmässä opetellaan demokraattista päätöksentekoa ja ratkotaan yhdessä yhteisön ongelmia.

Ryhmän jäsen sitoutuu osallistumaan sen toimintaan ja säästämään. Säästettyään hän voi ryhmän yhteisellä päätöksellä ottaa lainan, joka on korkeintaan kolme kertaa oman säästösumman suuruinen. Lainat on tarkoitettu ennen kaikkea taloudellisen toiminnan kehittämiseen. Laina-aika on yleensä yksi kuukausi ja korko 10 prosenttia.

Maija Sankari

Ajok Santa liittyi säästöryhmään pystyäkseen hankkimaan lisää tuloja. Nyt hän hankkii tuloja muun muassa myymällä itse tekemiään saviruukkuja.

Enemmistö ryhmien jäsenistä on naisia. He ovat halukkaampia säästämään ja suhtautuvat siihen hyvin vastuullisesti.

– Jos säästää, saa ottaa lainaa. En ole vielä uskaltanut ottaa lainaa, koska pelkään, että en pysty maksamaan takaisin, Ajok Santa sanoo.

● MAIJA SANKARI

Pikaluotot työryhmän

Pikavipit eli virallisemmin pikaluotot ovat olleet runsaasti esillä julkisessa keskustelussa. Parhaillaan pikaluottojen tilannetta pohditaan kolmannessa oikeusministeriön asettamassa työryhmässä.

Monet eri tahot ovat arvioineet pikaluottojen lisännen merkittävästi ihmisten velkaantumista. Samalla monet ovat toivoneet, että pikavippien myöntämiseen tulisi uusia rajoituksia tai toiminta kiellettäisiin kokonaan.

Nyt eduskunnassa on tehty kaksi pikaluottoihin liittyvää lakialoitetta. Niistä ensimmäisen päämääränä on kieltää pikaluotot kokonaan. Toinen pyrkii rajoittamaan niitä eri tavoin. Jo ennen lakialoitteita oikeusministeriön tarkoituksena oli asettaa työryhmä selvittämään, millaisia mahdollisia kieltoja tai muita uusia keinoja pikavippien rajoittamiseksi tarvitaan. Työryhmä selvittää myös mahdollisia tukemuksia korkoja ja muita kuluja koskevaan sääntelyyn.

Pikavipit keksittiin vuoden 2005 kieppeillä. Tuolloin maailmalla oli jo paljon lyhytaikaisia luottotuotteita. Tekstiviestien yhdistäminen lyhytaikaiseen luottoon oli tiettävästi suomalainen keksintö. Toimintaa oli käynnistämässä samanaikaisesti kaksi yksityistä tahoa.

– Pikaluotot saivat Suomessa suosiota varmasti osaltaan sen takia, että olemme teknologiamyönteistä kansaa. Meillähän Internet-pankkitoimintakin alkoi hyvin varhain, oikeusministeriön työryhmän puheenjohtaja, lainsäädäntöneuvos Katri Kummoinen toteaa.

Suomesta oli tullut myös luottoyhteiskunta. Moni tarvitsi tai koki tarvitsevansa pieniä, lyhytaikaisia luottoja. Ajatus säästämisestä ei ollut enää arvosaan samalla tavalla kuin joskus aiem-

min. Suomessa ei ollut myöskään lainsäädäntöä, joka olisi estänyt pienten, lyhytaikaisten luottojen tarjoamisen.

– Eräissä Euroopan maissa luottojen myöntäminen oli sallittu vain pankeille. Meillä kuka tahansa sai tarjota kuluttajalle luottoa. Toimintaan sovellettiin kuitenkin kuluttajasuojalain 7. luvun säännöksiä, joissa edellytetään, että kuluttaja saa tarpeelliset ja riittävät tiedot ennen luottosopimuksen tekemistä. Mutta luotonantajana toimiminen ei edellyttänyt mitään toimilupaa, rekisteröintiä tai muuta ilmoitusta viranomaiselle.

Uudistuksia miettii laajapohjainen kokoonpano

Toistaiseksi pikaluottoihin liittyvää lainsäädäntöä on muutettu kahdessa lainsäädäntöpakettissa. Helmikuussa 2010 voimaan tullessa paketissa luotonantaja velvoitettiin selvittämään huolellisesti lainanhakijan henkilöllisyys.

– Alkuvaiheissa rahat sai tililleen vaikka toisen henkilön kännykkää käyttämällä. Kännykkäliittymän omistajatietoja verrattiin ilmoitettuihin henkilötietoihin; luotonottaja oli saattanut tietää ja ilmoittaa läheisensä tai kaverinsa tiedot. Asiasta aiheutui tietysti monenlaisia hankaluuksia henkilölle, jonka nimissä luotto oli otettu.

Ensimmäisessä paketissa oli mukana yölainauskielto. Jos luottoa haki myöhään illalla tai yöllä, rahat sai tililleen vasta aamulla. Lisäksi luottojen tarjoajat velvoitettiin kertomaan luo-

ton todellinen vuosikorko prosentteina kaikkiin kuluihin ja korkoihin liittyen. Paketissa uudistettiin myös rikoslain koronkiskontaa koskeva säännös.

– Parhaillaan syyttäjällä on pari tapusta syyteharkinnassa tämän koronkiskontasäännöksen nojalla, Kummoinen kertoo.

Toinen – ensimmäistä laajempi – kuluttajaluottolainsäädännön uudistuspaketti tuli voimaan joulukuussa 2010.

– Sen myötä lainsäädäntömme laitettiin linjaan eurooppalaisen kulutusluottodirektiivin kanssa. Lainsäädäntöömme tuli arvokkaita lisäelementtejä. Esimerkiksi luotonantajan nimenomaiseksi velvollisuudeksi tuli tarkistaa kuluttajan luottokelpoisuus ennen luoton myöntämistä. Samaten luotonantajan tulee toimia vastuullisesti niin luottoa markkinoitaessa kuin luottosuhteen kuluessa.

Toinen paketti sisälsi myös luotonantajien rekisteröintivaatimuksen.

syynissä

– Nykyisin kuluttajaluottoa saa tarjota vain Etelä-Suomen alueen hallintovirastoon rekisteröitynyt luotonantaja. Luotonantajan tulee täyttää tietyt luotettavuuteen ja ammattitaitoon liittyvät vaatimukset.

Niin tuoreessa kuin kahdessa aiemmassa työryhmässä ovat olleet edustettuina kaikki keskeiset tahot: eri ministeriöt, viranomaiset – lähinnä kuluttajaviranomaiset –, Finanssivalvonta, Kuluttajavirasto sekä elinkeinonharjoittajien puolelta Suomen pienlainayhdistys, Finanssialan keskusliitto ja Suomen asiakkuusmarkkinointiliitto.

– Hyvä lainvalmistelu edellyttää laajapohjaista kokoonpanoa. Näin ajatelimme oikeusministeriössä yleensäkin, Kummoinen sanoo.

Luotonantaja päävastuussa

Jotkut ovat olleet sitä mieltä, että pikavipit olisi pitänyt kieltää ajat sitten. Kummoinen korostaa maltillisuuden tärkeyttä.

– Kieltäminen tai tarjontaoikeuden rajoittaminen on hyvin ankara ja poikkeuksellinen toimi meidän lainsäädännössämme. Perustuslaki edellyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, että luottotoimintaan tai muuhun elinkeinotoimintaan puututaan vähemmän rajoittavin keinoin, jos niillä päästään samoihin tavoitteisiin.

– Kun pikaluotot tulivat markkinoille, ongelmia alkoi kasautua. Tämän jälkeen teimme lainsäädäntötoimia. Ensimmäisessä vaiheessa kaikkien järeimpiin toimiin olisi ollut tuskin mahdollista lähteä yhteiskunnallisista ja poliittisista syistä. Meidän täytyi luoda tilanteeseen sopiva paketti ja katsoa, olivatko toimet riittäviä. Nyt harkitsemme tarkasti uusia toimia.

Vielä on liian aikaista sanoa, tarkoittaako se pikaluottojen tarjontaoikeuden rajoittamista, kansankielellä sanottuna kieltämistä.

Kummoisen mukaan pikaluottoihin liittyvien velkomistuoomioiden määrä on noussut selvästi.

– Vielä ei voida ihan kattavasti arvioida aikaisempien lainsäädäntöuudistusten vaikutusta. Mutta ehdottomasti on merkkejä siitä, että lisätoimia tarvitaan.

Työryhmä työskentelee maaliskuun loppuun. Sen keskeinen tavoite on pikaluotoista syntyvien ongelmien vähentäminen.

– Pyrimme esimerkiksi pikaluotoista aiheutuvien kulujen alentamiseen. Tämä liittyy niin luottoaikaisiin kuluihin kuin maksujen laiminlyönnistä aiheutuviin kuluihin, kertoo Kummoinen.

Pikaluotot ovat Kummoisen mukaan omalta osaltaan vaikuttamassa

velkaongelmien ja köyhyyden syvenemiseen. Lisäksi pikaluotot tuottavat ongelmia kaikenikäisille.

– On ihan selvää, että velkaantumisongelma on johtamassa pidemmällä tähtäimellä köyhyysongelmaan, vaikka asiasta ei pikaluottojen osalta tiettävästi tutkimustietoa olekaan. Ongelmia on määrällisesti eniten nuoremmissa ikäryhmissä. Mutta pikaluottoja ottavat kaikenikäiset 18-vuotiaista eläkeläisiin, ja myös ongelmia on kaikenikäisillä.

Kummoisen mielestä pikaluottoihin liittyvissä ongelmissa päävastuu on luotonantajalla.

– Luotonottajalla on oma vastuunsa. Päävastuu – myös moraalinen – on kuitenkin luotonantajalla. Hän on asiassa se ammattilainen.

● JUHANA UNKURI

Marjut Hentunen

Tuoret pikaluottoihin liittyvät, kansanedustajien enemmistön kannattamat lakialoitteet ovat Kokoomuksen kansanedustajan Sampsa Katajan käynnistämiä. Niistä ensimmäisessä pikaluottojen myöntäminen kiellettäisiin kokonaan.

Sosiaalisen luoton myöntäjiä halutaan lisää

Toinen lakialoite kieltäisi pikaluottoyhtiöiden ja perintäyhtiöiden suorat ja välilliset omistussuhteet. Lisäksi pikavipeille tulisi korko- ja kulukatto sekä perintäkulukatto. Myös luotonantajien rekisteröintiin tulisi tiukennuksia. Lakialoitteessa vaaditaan lainanhakijan kuukausitulojen, velan käyttötarkoituksen ja muiden velanhoitokykyn vaikuttavien seikkojen selvittämistä luottopäätöstä tehtäessä.

– Näiden lakialoitteiden tekeminen oli paikallaan. Hyvä, että pikaluottoihin liittyvät ongelmat ovat tiedossa myös edustakuntasolla. Jo aiemmin pari työryhmää on miettinyt pikaluottoasioita. Odotan, että tällä kertaa päästäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, joilla ongelmat selkeästi vähenisivät. Yleinen henki tuntuu olevan se, että asiassa halutaan ratkaisuja ja nopeasti, kuluttajajoikeusjohtaja **Anja Peltonen** Kuluttajavirastosta toteaa. Peltonen on yksi oikeusministeriön työryhmän jäsenistä.

Pikaluotto-ongelmien taustoja voi löytää esimerkiksi 1980-luvun lopulta, jolloin kokoomusvetoisen hallituksen aikana elinkeino-oikeudellista lainsäädäntöä alettiin liberalisoida ja sääntelyä vähentää.

– Nykyään ajatellaan, että sääntelyn pitää olla hyvää. Pelkkä kilpailu ei riitä, vaan tarvitaan reunaehtoja ja pelisääntöjä. Sääntelyasiassa ollaankin otettu askel taaksepäin. Sääntelyä tarvitaan, jotta markkinat toimisivat hyvin ja ihmiset voisivat toimia luottavaisesti eivätkä joutuisi ylitsepääsemättömiin ongelmiin, Peltonen luonnehtii.

Sosiaalinen luotto on nähty eräänä ratkaisuna pikaluottoista syntyviin ongelmiin. Sen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää ihmisen itsenäistä suoriutumista. Kunta voi myöntää sosiaalisen luoton henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa, vähävaraisuutensa tai menetettyjen luottotietojen vuoksi mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muulla tavoin, mutta jolla kuitenkin on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta. Sosiaalisesta luotosta voidaan periä kohtuullinen vuotuinen korko.

Sosiaalista luottoa voidaan myöntää esimerkiksi talouden hallintaan saattamiseen, velkakierteen katkaisemiseen, kodin hankintoihin,

kuntoutumiseen, työllistymisen edistämiseen, asumisen turvaamiseen tai sosiaalisen kriisin ylittämiseen.

Takuu-Säätiö on valittu tämän vuoden Yhteisvastuukeräyksen kotimaiseksi keräyskohteeksi. Säätiöllä on oma hanke, jossa aletaan myöntää sosiaalisia luottoja.

Tällä hetkellä parikymmentä kuntaa myöntää sosiaalisia luottoja. Peltonen mukaan työryhmä pitää tärkeänä, että sosiaalisia luottoja olisi tarjolla nykyistä kattavammin. Ne toisivat samalla vaihtoehtoja pikaluotolle.

– Sosiaalisen luoton vaihtoehtoa on mainostettu ihmisille aika vähän. Malli pitäisi saada valtakunnalliseksi, jotta ihmisten yhdenvertaisuus toteutuisi. Osa käyttää pikaluottoja köyhyyden takia. Sosiaalisen luoton saamisen yleistymisen vähentäisi ongelmia tehokkaasti, Peltonen sanoo.

Suomen asiakastiedon tilastojen mukaan vuonna 2010 pikaluottoista johtuvia velkomistuumioita oli 22 000 suomalaisella. Vuonna 2007 heitä oli ollut 11 000.

● JUHANA UNKURI

Tukikummit-säätiö

ehkäisee nuorten syrjäytymistä

Lapset ja nuoret syrjäytyvät Suomessa yhä pahemmin. Vuonna 2008 syrjäytymisvaarassa oli 65 000 nuorta (THL). Luku kasvaa vuosittain noin tuhannella. Vaikutukset ovat vakavia niin yksilölle, hänen läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Syrjäytyminen loukkaa yksilön oikeutta hyvään elämään ja sen kustannukset yhteiskunnalle ovat mittavat.

Apu menee lyhentämättömänä perille

Tukikummit-säätiö syntyi vuonna 2007 Sauli Niinistön ja Hjallis Harkimon yhteisestä huolesta syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten puolesta. Niinistön ja Harkimon lisäksi säätiön perustajajäseniä ovat Sari Baldauf, Eero Huovinen ja Björn Wahlroos. Säätiön tarkoituksena on estää Suomessa asuvien, hädänalaisessa asemassa olevien lasten ja nuorten syrjäytymistä sekä parantaa heidän tilannettaan ja elinolojaan.

Tukikummit kerää varoja ja ohjaa joka sentin lyhentämättömänä Kirkon diakoniarahaston harkinnan kautta oikeaan osoitteeseen. Apua ei anneta rahana, vaan sillä maksetaan lasten ja nuorten opiskeluun tai harrastamiseen liittyviä palveluja ja välineitä, joihin ei saa yhteiskunnan tukea ja joita ei saada katettua muualta. Tukikummiapua ei ole tarkoitettu pysyväksi tukitoimeksi, ja yleensä tukea myönnetään vain kerran. Avustushakemuksen täyttää paikallinen diakoniatyöntekijä, ja avustuspäätökset tekee Kirkon diakoniarahaston asiantuntijaryhmä. Avustuksen saajalta ei edellytetä Suomen kansalaisuutta tai kuulumis-

ta mihinkään uskontokuntaan. Diakoniatyölle Tukikummit on tärkeä lisätyökalu syrjäytymisen ehkäisemiseen. Ennaltaehkäisevä työ on noin kymmenen kertaa edullisempaa kuin seurausten korjaaminen.

Jokainen voi olla Tukikummi

Tukikummit-säätiön varat kertyvät kuukausilahjoituksista ja yksittäisistä suuremmista lahjoituksista, joita tekevät yksityishenkilöt, yritykset ja yhteisöt. Suurin osa avustusvaroista käytetään harrastusmaksuihin ja -välinehankintoihin (vuosittain keskimäärin 68 % avustusvaroista). Lisäksi avustuksilla katetaan opiskeluun ja muuhun arkielämään liittyviä kustannuksia. Vuonna 2011 avustuksia myönnettiin 140 perheelle, yhteensä 173 182 €. Keskimääräinen avustus oli 1 237 €. Toimintansa aikana säätiö on jakanut tukea lähes miljoona euroa.

Tukikummit-säätiön toimintaa pyörittävät hajautetusti vapaaehtoiset yksityishenkilöt. He ideoivat uusia keinoja varojen hankkimiseen keskenään ja myös yhdessä yritysten kanssa, jotka ovat niinkään ilmaiseksi mukana. Samalla kehitetään toimintatapo-

ja, joilla voitaisiin vahvistaa esimerkiksi nuorten sosiaalista verkostoa ja elämänhallintaa sekä lisätä tietoa Tukikummit-säätiöstä ja sen päämääristä. Tukikummi voi siis olla kuka tahansa, joka tuntee huolta niiden lasten ja nuorten asemasta, jotka ovat vaarassa pudota yhteiskunnan ulkopuolelle. Avuntarve on suuri. Lisätietoa säätiöstä ja ohjeet lahjoittamista varten osoitteessa www.tukikummit.fi.

● ANNA SEPPÄNEN

The logo for Tukikummit is written in a brown, cursive, handwritten-style font. Below the word 'Tukikummit' is a simple line drawing of a smiling face with two dots for eyes and a curved line for a mouth.

Tukikummit-säätiö on yksi Kirkon diakoniarahaston lahjoittajista. Poikkeuksina Kirkon diakoniarahaston normaalista avustuskäytännöstä

1) päätöksiä tehdään neljä kertaa vuodessa (käsitteilyaikataulu Kirkon diakoniarahaston internetsivuilla)

2) avustus on suuruudeltaan 200–2000 €/talous

3) avustus on tarkoitettu ennaltaehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä etenkin yhden huoltajan perheissä.

Lisätietoja: <http://sakasti.evl.fi/diakoniarahasto>,
kdr.kirkkohallitus@evl.fi
tai (09) 1802 448.

Epävarmuus nöyryyttää

maahanmuuttajatyttöjen integraatio

Syrjäytyminen on monimuotoinen käsite.

Miten voidaan ymmärtää ja määritellä syrjäytymistä?

Kyse on kasautuvista ongelmista kuten esim. pitkäaikaisesta työttömyydestä, toimeentulo-ongelmista, elämänhallintaan liittyvistä ongelmista sekä syrjäytymisestä yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Maahanmuuttajilta odotetaan nopeaa integroitumista suomalaiseen kulttuuriin ja nopeaa tapojen ja arvomaailman omaksumista.

Yhteiskunnan muutokset, talouskriisit, yksilöllisen kulttuurin normit ja arvot heijastuvat voimakkaasti ihmisten arkielämässä. Epävarmuus ja pahaolo ovat lisääntyneet yhteiskunnassa. Yhteiskunnan jakaantuminen eri hyvinvointiluokkiin on selkeästi näkyvisä. Me elämme eriarvoisessa ja epävarmassa maailmassa, jossa mikään ole itsestään selvää. Elämän polku ei välttämättä vie aina turvallisesti eteenpäin. 1990-luvun alun lama jätti syvät jälkensä.

Maahanmuuttajilta odotetaan nopeaa integroitumista

Suomalainen yhteiskunta on muuttanut viime parinkymmenen vuoden aikana monikulttuurisesta monikulttuuriseksi. Tilanne on muuttunut myös Euroopassa. Valtioiden rajojen aukeaminen on mahdollistanut ihmisten vapaamaan liikkuvuuden. Euroopan jäsenmaana Suomi on sitoutunut omalla toiminnallaan tukemaan maassa asuvia vähemmistöjä ja siksi se haluaa myös edistää monikulttuurisen yhteiskunnan luomista.

Maahanmuuton yhteydessä keskustellaan, miten maahan tulleita koutoutetaan yhteiskuntaan. Saapuessaan uuteen maahan maahanmuuttajalla ei

ole tietoa yhteiskunnan arvoista, normeista eikä ihanteista. Muutto vaatii uusien tietojen ja taitojen omaksumista, jotta saadaan valmiudet osata toimia ja elää uudessa ympäristössä. Mitä vieraampi kulttuuri on, sitä vaikeampaa siihen on tottua ja ymmärtää, mitä elämä uudessa ympäristössä vaatii. Lähdön syyt, lähtömaa, kulttuuriympäristö, koti, perhe ja kasvatus ovat merkityksellisiä silloin, kun ihminen muuttaa uuteen maahan.

Minulla on ollut työssäni mahdollisuus kohdata nuoria maahanmuuttajatyttöjä. He ovat iältään 15–20-vuotiaita. Tytöt tulevat eri maista, edustavat erilaisia kulttuureita ja puhuvat eri äidinkieltä. Leirit, kerhot ja keskusteluryhmät ovat olleet mainio tutustumistapa puhua avoimesti omista kokemuksista ja sopeutumisesta uuteen maahan, vaihtaa ajatuksia samanikäisten tyttöjen kanssa ja jakaa myös yhteisiä onnistumisen hetkiä koulumaailmasta, perhe-elämästä ja haaveista, joita jokaisella on.

Mielenkiinnolla olen seurannut, mistä nuorten maahanmuuttajatyttöjen arvomaailma koostuu, mitkä asiat vaikuttavat heidän aikuistumisprosessiinsa, mitkä tekijät antavat siihen mahdollisuuden ja mitkä asiat ovat es-

teenä siihen. Maahanmuuttajien parissa työskenneltäessä on vaikea tutustua tarkasti jokaisen ihmisen kulttuuriin. Tavat ja perinteet, uskonnolliset käsitykset, moraalikäsitykset ja ihmisten maailmakuvat voivat olla täysin erilaisia. Avoin keskustelu tyttöjen kanssa on selkiinnyttänyt käsityksiäni ja ymmärrystäni kulttuurisista eroavaisuuksista, kasvatuksista, maahanmuuttajayhteisöissä ja niiden sisällä esiintyvistä ilmiöistä, joista julkisesti tiedetään todella vähän.

Yhteisö asettaa normit

Monet Suomeen saapuvista maahanmuuttajista tulevat traditionaalisista kulttuureista. Yhteisö on se, joka asettaa normit ja asenteet, joiden mukaan eletään ja toimitaan. Perheen merkitys on hyvin keskeinen asia. Kaikki, mitä perheen sisällä tapahtuu, on hyväksyttävää, koska kunnioitus kulttuuria ja omia vanhempia kohtaan on erittäin syvään sisäistetty arvo. Modernissa maailmassa eläminen, pyrkimys eteenpäin elämässä, kouluttautuminen, varhaisessa iässä itsenäistyminen tai elämän suunnan valitseminen ovat arvoja, jotka esiintyvät ainoastaan länsimaisissa kulttuureissa.

Monissa kulttuureissa uskonto on erottamaton osa elämää. Uskonto ohjaa, antaa moraalisia käsityksiä oikeasta ja väärästä ja myös siitä, mitä on sallittu ja mitä kielletty. Kollektiivisessa kulttuurissa yksilön rooli on tärkeä koko yhteisön kannalta. Yksilön epäonnistuminen vie kunnian ja rikkoo sääntöjä, jolloin yhteisöllä on päätösvalta eri keinoin erottaa henkilö perheestä tai ryhmästä

Vapaus valita, vapaus päättää omista asioistaan ja vapaus olla itsenäinen ovat vieraita käsitteitä kollektiivisissa kulttuureissa. Mitään ei toteudu yksilön halusta tai tahdosta. Kaikki koskee kaikkia ja jokaisella on velvollisuus muita yhteisön jäseniä kohtaan. Tätä seuraa se, että Suomessa valitsevaa elämäntapaa ei koeta ihanteellisena ja se voi vaikeuttaa sopeutumista suomalaisen yhteiskuntaan. Vailla koulutusta ja kielitaitoa olevat nuoret tai heidän vanhempansa jäävät hyvin helposti syrjään, koska uudessa maassa ja uudessa ympäristössä ei ole enää sitä turvallista verkostoa, joka oli tukena heidän kotimaassaan. Yksinäisyys voi tulla mukanaan vieraantumista, ja mielikuva ympäröivästä maailmasta voi vääristyä. Negatiiviset tunteet suomalaisia kohtaan tiukentavat entisestään kotikasvatusta. Tyttöjä kontrolloidaan ja varjellaan ulkoiselta maailmalta.

Monella vanhemmalla maahanmuuttajalla on vain vähäinen kosketus suomalaiseen kulttuuriin – työttömyys, kielitaidottomuus ja marginaalissa eläminen ovat selkeitä merkkejä syrjäytymisestä. Sosiaalisen verkoston puuttuminen ja elämänvirrasta ulkopuolelle jääminen ovat yhteydessä tähän ilmiöön. Suomen kielen oppiminen ja suomalaisen yhteiskunnan rakenteisiin perehdyttäminen ovat ensimmäiset lähtökohdat kotoutumiselle, oman elämän rakentamiselle ja myöhemmin työllistymiselle. Kielitaito on yksi tärkeimmistä kotoutumisen edistämisen tekijöistä, se antaa mahdollisuuksia koulutukseen, hyvän ammatin saamiseen ja sitä kautta pääsyn työelämään.

Huomiota koulunkäyntiin

Kun nuori syntyy perheeseen, jossa koulutuksella ei ole merkitystä tai puutteellisen kielen vuoksi vanhemmat eivät pysty auttamaan nuorta kouluasioissa eivätkä kannustamaan ja rohkaisemaan häntä oppimaan ja ymmärtämään oman kulttuurin lisäksi uusia, hyödyllisiä asioita uudesta kulttuurista, vaihtoehdoksi jää pysyminen

omassa etnisessä yhteisössä. Suomen kielen kirjallinen tuottaminen ja muiden aineiden ymmärtäminen ja sisäistäminen ovat vaikeita ja haasteellisia. Keskittymiskyvyn puuttuminen tunteilla, väsymys ja passiivinen olotila ovat syynä siihen, että koulumotivaatio laskee. Jatkokoulutukseen hakeutuminen, ammattiin valmistuminen ja työelämään siirtyminen ovat pitkiä prosesseja, jotka vaativat sitoutumista, pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Kun motivaatio onnistua ja olla mukana elämänvirrassa laskee, silloin helposti turvaututaan omaan yhteisöön, josta löytyy samankaltaisuutta tai avioidutaan hyvin nuorena.

Koska muslimitytöt kasvatetaan islamilaisen tavan mukaan pysymään naisten maailmassa, perhe ei välttämättä kiinnitä tarpeeksi huomiota tyttöjen koulunkäyntiin. Perheiden koot, eri-ikäiset sisarukset, vanhempien vaikeus valvoa ja asettaa selkeitä rajoja, esimerkiksi säännöllisiä nukkumaanmeno-aikoja, vaikuttavat siihen, että monella maahanmuuttajatyöllä on kouluvaikeuksia. Ei riitä, että tiukka kotikasvatus asettaa tytöille kotiintuloajat, osallistumisen kotitöihin, ruoanlaittoon ja sisarusten huolenpitoon. Rauhallinen ilmapiiri, mahdollisuus opiskella ja tehdä koulutehtävät ovat edellytyksenä tyttöjen koulumeenestykselle.

Tällä hetkellä maahanmuuttajaperheiden ja -nuorten psykososiaalista hyvinvointia ja elämänlaatua tukeville toiminnoille, erityisesti perhe-elämän ja kasvatuskysymysten tukipalveluille, on kysyntää. Maahanmuuttajanuorten ja -perheiden ongelmat näkyvät muun muassa huostaanottojen, avioerojen ja perheväkivallan lisääntymisen myötä. Lisäämällä tietoa suomalaisesta kulttuurista, tukemalla ja auttamalla sekä nuoria että heidän perheitään kotoutumisessa, voidaan ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja edistää maahanmuuttajien hyvinvointia elämän eri alueilla.

● MARIELA SALMINEN

Kuulovammaistyön diakoni YAMK
Vantaan seurakuntayhtymä

Nuoret maahanmuuttajat

– kosmopoliitteja vai koulupudokkaita?

Tunnen oloni kahvipöytäkeskustelussa ulkopuoliseksi. Maahanmuuttajanuorten porukka puhuu toistensa päälle huutaen ja kovaäänisesti nauraen. Lopulta Naime Zengil toteaa anteeksipyytävästi hymyillen: ”Tässä kestää niin kauan, kun meillä ei ole yhteistä kieltä. Me puhutaan turkkia, kurdia, arabiaa, suomea ja englantia sekaisin. Yleensä aina löytyy joku joka voi selittää, tai sitten vaan yritetään suomeksi.”

Marja Baranova

Naime Zengil vetää kouvolaisten maahanmuuttajanuorten porukkaa, joka kokoontuu noin kerran kuussa keilauksen, grillauksen tai retkien merkeissä. Tärkeä osa ryhmän vetovoimaa on keskustelu, vaikka sitten itse tehdyllä kielellä.

Nämä nuoret toimivat kuten monet maahanmuuttajat: kosmopoliitteina suomalaisessa yhteiskunnassa. Kun ryhmässä on väkeä Liberiasta, Turkista, Afganistanista ja Suomesta, yhteinen nimittäjä ei löydy kielestä tai kotimaasta. Tärkeämpi tekijä on vaikkapa kotikaupunki Kouvola.

Nuorten ryhmä on osa Kouvola kodiksemme -hanketta, joka pyrkii monin eri tavoin tasoittamaan uus-kouvolaisten asettumista uuteen kotikaupunkiinsa. Projektia vetävä Zinaida Hult on huolissaan erityisesti turvapaikanhakijoina maahan ilman perhettään tulleista nuorista.

– Kun he muuttavat vastaanotto-keskuksesta kuntiin, moni jää yksin, hän toteaa.

Naime Zengil vetää maahanmuuttajanuorten kerhoa Kouvolaissa.

– Aina löytyy joku yhteinen kieli.

Koulutus jakaa kahteen leiriin

Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä jopa 40 % on alle 30-vuotiaita. Maahanmuuttotutkimuksessa on kuitenkin vasta viime vuosina kiinnitetty huomiota nuoriin. Vauhdittajana on ollut maahanmuuton sukupolvistuminen: kahden kulttuurin perheet ovat yleistyneet, ja ”toinen sukupolvi” eli maahanmuuttajien Suomessa syntyneet lapset ovat tulleet opiskelu- ja työntekokoikään.

Erityisesti on kannettu huolta maahanmuuttajanuorten pääsystä koulutukseen. On ikään kuin ymmärrettävää, että ensimmäisen maahanmuuttajasukupolven integroituminen on vaikeaa. Seuraava sukupolvi on kuitenkin hyvin eri asemassa kuin vanhempansa: heillä on samanlainen kielitaito ja koulutus kuin kantasuomalaisilla lapsilla ja he ovat kasvaneet osana suomalaista yhteiskuntaa. Toista sukupolvea voikin pitää kotoutumispolitiikan mittarina.

Moni maahanmuuttajataustainen lapsi kouluttautuu pidemmälle kuin vanhempansa; nuoret siis tasaavat maahanmuuttotautasta syntyneitä sosiaaliekonomista kuoppaa. Toisaalta moni jää pelkän peruskoulun varaan. Koulupudokkaita on paljon, erityisesti niiden joukossa, jotka ovat muuttaneet Suomeen teini-ikäisinä pakolaisina tai turvapaikanhakijoina.

Varsinkin pojista suuri osa yrittää pärjätä työmarkkinoilla heikon koulutuksen turvin. Tämä johtaa myös syrjäytymisen riskitekijöiden keskittymiseen – erityisesti Suomessa, jossa tutkintoa arvostetaan enemmän kuin työssä oppimista. Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriskin arvioidaan olevan jopa kuusinkertainen kantaväestöön verrattuna.

Maahanmuuttajaperheistä monen sosioekonominen asema on heikko: rahaa on vähän, vanhemmat työtöminä. Kun maahanmuuttajanuorten koulutusvalintoja verrataan taustaltaan vastaavaan joukkoon suomalaisnuoria, huomataan, että maahanmuuttajista jopa useampi jatkaa lukioon. Heillä on siis kunnianhimoa ja halua kouluttautua ja löytää hyvää, itseä kiinnostavaa työtä.

Zinaida Hult kuitenkin muistuttaa, että nuoren tilanne voi olla vaikeampi kuin aikuisen.

– Nuorella voi olla heikko itsetunto ja hänen on vaikea päättää, mitä halua tehdä, hän toteaa.

– On hyvä, jos porukassa on mukana niitä, joilla on selvät suunnitelmat. Sillä on hyvä vaikutus myös muihin.

Nuori perheen ja yhteiskunnan osana

Oleellista on usko omiin mahdollisuuksiin yhteiskunnassa – ja se taas horjuu, kun jo työnantajan ilmeestä näkee, että työpaikkaa on turha hakea. Maahanmuuttajanuoria ja toista sukupolvea yhdistääkin usein kokemus siitä, että suomalainen yhteiskunta kohtelee heitä ei-suomalaisina, vieraina ja erilaisina. Tämä vaikuttaa eri ihmisiin hyvin eri tavoin. Yksi kokee olevansa suomalainen, toinen identifioi itsensä vahvasti sukunsa kulttuuriin, kolmas sanoo olevansa yksinkertaisesti ”ulkomaalainen”, vaikka olisi elänyt koko ikänsä Suomessa. Joka tapauksessa nuori joutuu määrittelemään itsensä suhteessa yhteiskuntaan ja perheeseen.

Perheen merkitys ja toimintatavat suhteessa nuoreen vaihtelevat paljon. Kuitenkin voidaan todeta, että yhteisöllisistä kulttuureista tulevilla perheen vaikutusvalta nuoren elämään on yleensä suurempi kuin yksilökeskeisessä suomalaisessa kulttuurissa. Nuorelta odotetaan tottelevaisuutta itsenäistymisen ja omien mielipiteiden sijaan. Erityisesti tyttöihin kohdistetaan hyvinkin ristiriitaisia vaatimuksia verrattuna siihen, mitä suomalainen yhteiskunta heiltä odottaa.

Toisaalta nuoret usein sopeutuvat uuteen kotimaahan vanhempiaan no-

peammin. Vanhempien suhde entiseen maan kulttuuriin on tiiviimpi ja yhteydet valtaväestöön usein heikot. Tieto suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta voi olla vähäistä. Maahanmuuttoprosessi ja mahdolliset taloudelliset ongelmat kuluttavat vanhempien voimavaroja. Nuori saa uusia kavereita koulussa ja harrastuksissa ja oppii kielen yleensä selvästi vanhempiaan nopeammin. Eritahtinen sopeutuminen koettelee perheen sisäisiä valtasuhteita ja aiheuttaa ristiriitoja. Nuori saattaa joutua tukemaan vanhempiaan sen sijaan, että saisi itse tukea vaikka pa koulunkäyntiin liittyvien valintojen kanssa. Oleellista perheiden hyvinvoinnille onkin se, miten hyvin vanhemmat onnistuvat joustamaan kasvatuskäytännöissään ja samalla säilyttämään vanhemmuutensa.

Seurakunta voi tarjota tukea ja työtä

Tukipalvelut, kuten erilaiset ohjauspalvelut ja ystävöimintä, voivat paikata aukkoja perheiden voimavaroissa ja olla tärkeä tuki myös niille, jotka elävät Suomessa ilman vanhempiaan.

– Nuoret tarvitsevat usein tukea ihan yksinkertaisissa ja konkreettisisissa asioissa. Tärkeää on, että nuori voi keskustella aikuisen kanssa ja joku neuvoo asioiden hoitamisessa, Zinaida Hult muistuttaa.

Seurakunta voi tukea maahanmuuttajanuorten integraatiota myös nostamalla esille positiivisia esikuvia – esimerkiksi palkkaamalla monikulttuurisesta taustasta tulevia työntekijöitä. Monikulttuurisesta taustasta tuleva nuorisotyöntekijä on maahanmuuttajanuorelle uskottava keskustelukumppani.

– Riidatkin on helpompi selvittää omalla kielellä. Esimerkiksi somaliyhdistyksen johtaja puhui meidän nuorille toisten huomioimisesta, Zinaida kertoo.

– Seurakunnan on tärkeä avata ovet myös maahanmuuttajille, toteaa Zinaida Hult Kouvola kodiksemme -hankkeesta.

Kouvola kodiksemme -hankkeessa etsitään harjoittelu- ja työpaikkoja paitsi nuorille, myös aikuisille maahanmuuttajille. Nuorten koulumenestystä ja työnetsintää voikin parhaiten edistää tukemalla heidän vanhempiensa työllistymistä. Mitä paremmin maahanmuuttajanuorten vanhemmat ovat integroituneet yhteiskuntaan, sitä paremmat eväät he voivat antaa seuraavalle sukupolvelle. Esimerkiksi seurakunnan järjestämät työharjoittelut ovat monelle arvokas kokemus suomalaisesta työelämästä ja yhteiskuntaan osallistumisesta ja antavat itseluottamusta ja voimavaroja myös vanhemmuuteen.

● SANNA-MAARIA TORNIVAARA

Projektipäällikkö
Yhdessä työhön -hanke.

Maria Baranova

Nuoret maksumiehinä

Entinen työväen presidentti on tätä luettaessa mitä todennäköisimmin jo melkein Suomessa töissä. Hyvä tuuri ja hyvä kunto – **Saulihan** on jo aidossa eläkeiässä. Samalla iässä, jossa tavallinen suomalainen duunari tuskin enää millään työllistyy – vaikka kuinka haluaisikin. Suomessa jäädään eläkkeelle – usein työttömyyden tai työkyvyttömyyden saattamana – keskimäärin 61-vuotiaana, vielä pari vuotta sitten suomalainen ”päätyi kiikkustuoliin” eli usein touhun täyttämälle eläkkeelle 59-vuotiaana, lähes 10 vuotta norjalaista aikaisemmin. Mutta norjalaiset ovatkin hiihtäjäkansaa ja meillä on sitä sorttia jäljellä vain **Kaisa Mäkäräinen**. Voi tietysti olla, että jokin myös suomalaisessa työelämässä mättää, mutta se lienee vain ilkeää panettelua.

EK eli Elinkeinoelämän keskusliitto on jo pitkään ja unisano vaatinut virallista eläkeikää nostettavaksi – nyt siis vieläkin teoreettisesta – kuudestakymmenestä kolmesta vuodesta vielä teoreettisempaan kuutekymmeneenviiteen tai jopa -seitsemään. Yhdyn ehdottomasti elinkeinoelämän edun ajajien kantaan. Tämä ei johdu pelkästään asuntovelastani vaan siitä, että EK:n kanta on ainoa realistinen ja inhimillinen. Realistinen ja inhimillinen, koska niin moni nuori aikuinen Suomessa on niin toivottomassa työllisyystilanteessa tai pätkätyöketjussa, että monen kohdalla on erittäin epätodennäköistä, että kunnan töitä edes irttoa ennen nykyistä eläkeikää. Eläkeiän eläkkeenkin kanssa voi olla vähän niin ja näin. Ilman töitä eläketä ei kerry – ei nuorelle eikä vanhalle.

Humanistisesti erityisen linjakkaaksi EK:n kannan tekee elinkeinoelämän johtajien hyvä esimerk-

ki. Hehän siirtyvät täydelle eläkkeelle yleensä viimeistään 60-vuotiaana, moni toki sitä ennenkin. Näin he siis itsensä unohtaen antavat tilaa niille nuoremmille, jotka tarvitsevat töitä. Suomen kansa on aina osannut kunnioittaa rehtiyyttä. Ja niinpä tavallinen palkkatyöläinen ilolla tässäkin tapauksessa osoittaa solidaarisuutta johtajia kohtaan ja maksaa vielä heidän muhkeat kymmenien tuhansien eurojen lisäeläkkeensäkin, kuten Helsingin Sanomat vuoden alussa paljasti. Globaalista perspektiivistä on epäilemättä lottovoitto syntyä Suomeen. Harmi vain, että lottopotti osuu Suomessakin niin harvan kohdalle.

Eurooppa ja AAA-Suomi sen harvanevassa ytimessä kaivavat itselleen kuoppaa ja syvää kaivavatkin. Eurooppalaisten tosiasioiden edessä EK:n kannanotot alkavat kuulostaa harvinaisen kyynisiltä ja yksisilmäisiltä. Pelkästään Suomessa on eri arvioiden mukaan n. 50000–60000 nuorta, jotka eivät opiskele eivätkä käy töissä. Heidän kohtalonsa ja tulevaisuutensa pitäisi olla koko yhteiskunnan kaikkein polttavin sosiaalieteellinen haaste. Heidän koulutuksensa ja työllistymisensä pitäisi huolestuttaa EK:ta, mutta myös koko suomalaista yhteiskuntaa aivan eri vakavuudella kuin eläkeiän nostaminen. Halulliset sielut ja kykeneväiset kehothan voivat – etenkin hyvin koulutettuina – nytkin varsin vapaasti jatkaa työuraansa. Tässä suhteessa presidenttiehdokkaiden esimerkki on ollut kiistatta hyvin rohkaiseva. Mutta mikä odottaa ihmistä, joka ei koskaan pääse edes työelämän alkuun? Ainakin nykymalleilla pelkästään köyhyys, sairaus ja sosiaalinen kuolema. Jossain vaiheessa tällä tiellä monia odottanee vain kaksi vaihto-

ehtoa – joko henkilökohtainen tuho tai yhteiskunnallinen kapina. Merkit jälkimmäisestä orastavat jo kaikkialla, ympäri – kaikesta sosiaalisesta ja poliittisesta kontrollista vapautettujen markkinoiden – luomaa eriarvoisuuden maailmaa. Eikä syyttä!

Nuorten syrjäytyminen työelämästä ja sitä seuraava köyhyys eivät ole suomalainen ilmiö. Se on yleisurooppalainen ja jopa yleismaailmallinen haamu, joka ivaa estoitta kaikkea pahasti etuajoitettua höpinää yhteiskuntiemme demografisen muutoksen eli yli-ikäistymisen kurjistavista seurauksista. Jos Euroopan perusongelma olisi ukkoutuminen ja akkautuminen, eivät seuraavat luvut voisi pitää paikkansa; Kreikka yli 40 %, Espanja n. 48 %, EU 20 %, Suomi 17 % tai vaikkapa menestyskaupunki Oulu 17,5 %. Luvut koskevat nuorisotyöttömyyttä eli 15–24-vuotiaitten työttömyyttä. Ja Euroopassa ei voi eikä kannata unohtaa, että Välimeren eteläisellä reunalla odottaa miljoonia nuoria ja nuoria aikuisia, joiden tulevaisuuden näkymät omassa maassaan ovat vielä paljon toivottoimmat ja joille puhe valtion takuusta sosiaaliturvasta on täysin tuntematonta. Euroopan ranta siis houkuttelee.

Nuoret ja lapset ovat joutuneet Euroopan kriisin maksumiehiksi. Heitä koskevat kaikkein pahiten myös ne usein varsin dramaattiset pakossäästöt ja leikkaukset, joiden välttämättömyyden Etelä-Euroopan maat ovat muiden eurooppalaisten kasvattamina pakotettu tunnustamaan. Nuorten kurjistuva tilanne on johtanut mielenkiintoisiin uussanoihin, joista osa sopisi rikastuttamaan suomenkieltäkin; vaikkapa espan-

Kiinnostaako

kirkkohallituksen toiminnallisen osaston organisaatiouudistus? Lue kirkkoneuvos Pekka Huokunan haastattelu Kirkonkellosta osoitteesta <http://kirkonkello.ejulkaisu.fi>.

Diakonia-idea 2012

-kilpailu jatkuu vielä koko kevään! Osallistu ja voita paitsi rahaa, myös mainetta ja kunnia. Lisätiedot osoitteesta www.diakonia-idea.fi.

Elä ja välitä Diakoniapäivät

Kuopiossa 5.-7.10.2012. Ohjelma ja lisäinformaatiota löytyy 1.4. alkaen osoitteesta www.diakoniapivat.fi.

Arvoisa tilaaja!

Uusi arvonlisävero koski yllätykseksemme myös Diakonia-lehteä. Koska sitä ei ollut otettu huomioon tilausmaksuista päätettäessä, joudumme talousvaikeuksien vuoksi yhdistämään kevään kaksi numeroa yhdeksi. Diakonia 2+3 ilmestyy 7.6. Toimitus pahoittelee syntyneitä tilannetta.

Huomasitko

lehtiudistuksen? Mitä pidät uudesta, raikkaasta ulkonäöstä? Otan mielelläni vastaan kommentteja osoitteella rairi.suviranta@evl.fi. Kiitos palautteesta!

jan ”generación ni-ni”, sukupolvi, joka ei ole töissä eikä koulutuksessa tai saksankielen ”Generation Praktikum”, joka kuvaa sitä nuorten ryhmää, joka työllisyystilastojen kaunistamisen nimissä siirtyy työllisyyskoulutuksesta ja työharjoittelusta toiseen. Ranskan ”adulcents”, ikinuoret, joiden on työn ja rahan puutteessa pakko asua vanhempien kotona, ei ns. itsenäisyyttä korostavassa asumistukijärjestelmässämme taida kuitenkaan ainakaan vielä konkretisoiua.

Nuorisotyöttömyys on yleiseuroopalainen ongelma, mutta se ei silti koske kaikkia Euroopan maita. Parhaat näköalat ovat saksalaisilla, hollantilaisilla, itävaltalaisilla, norjalaisilla ja aivan erityisesti sveitsiläisillä nuorilla. Sveitsin nuorisotyöttömyys (3 %) on jopa alhaisempi kuin maan kokonaistyöttömyys. Neljässä mainituista maista ammattikoulutus on toteutettu ns. duaalijärjestelmän puitteissa, joka poikkeaa selkeästi suomalaisesta koulukeskeisestä amiversiosta. Koulutuksesta kaksi kolmasosaa toteutuu käytännön harjoitteluna ”oppipoika tai -tyttö” -paikan tarjoavassa yrityksessä, lähellä käytäntöä ja työelämää. Firman on helppo työllistää tässä koulutuksessa pärjännyt ja tutuksi tullut opiskelija, ja keskeyttäjiä on vähemmän. Eron merkitystä ja syntyä kantaneen mieltä – erityisesti Euroopan menestyksekkäimmässä PISA-maassa.

Köyhyys, syrjäytyminen ja työttömyys ovat selvästi ikärasistisia ilmiöitä Suomessa. Nuorten syrjäytyminen ko-

rosta sukupolvien eriarvoista asemaa ja on omiaan kasvattamaan katkeruutta, turhautuneisuutta ja osattomuuden kokemusta. Maailman- ja euroopanlaajuisesti ajateltuna kysymys on räjähdysherkstä pommista – niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Ja mitä nuorelle – identiteettiä usein herkästi ja kipeästi etsivälle – vuosikautia kestävä torjuttu tuleminen ja tarpeettomuuden kokemus merkitsee, sitä kannattaisi pohtia varmasti entistä enemmän niin kirkon diakoniassa kuin nuoriotyössäkin. Ja miettii mieluiten yhdessä. Kirkossa me uskomme olevamme mielen ja merkityksen kysymysten asianajajia. Meillä on 50 000 haastetta.

Markus Henttonen

Tekstaritupu on
kiinnostunut
siitä, mitä
sinulle kuuluu.

Tupu vastaa koululaisten
... ..

Aikuisen tehtävä olisi huolehtia lapsestaan, mutta usein vanhemmilta katoaa elämän hallinta. Yksikin turvallinen aikuinen voi olla pelastusrenkas lapselle, kertoo Maija Hannonen.

Johanna Sointula

Kasvava eriarvoisuus

näkyä yhä selvemmin yhä nuoremmassa

Porin seurakuntien erityisnuorisotyönohjaaja Maija Hannosen mukaan on niitä lapsia ja nuoria, jotka pärjäävät tosi hyvin, mutta myös niitä, joilla menee tosi huonosti.

– Ala-asteen viidennellä luokalla lapsen elämänpolku usein ratkeaa, hän sanoo.

Lapsi ei tietenkään itse päätä ja tietoisesti valitse omaa tietään, mutta viidennellä luokalla syntyy tiettyjä rooleja, joista on myöhemmin vaikea päästä eroon.

Hannosen työala muutettiin neljä vuotta sitten varhaisnuorisotyön puo-

lelle, koska haluttiin löytää keinoja lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn.

Köyhyys luo monenlaista puutetta

Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tämän kuuluisi saada olla tarvitseva lapsi. Aikuisen tehtävä on huolehtia lapsesta ja mahdollistaa hänelle turvallinen kasvualusta.

Kasvavan köyhyden seuraukset näkyvät Hannosen mukaan suoraan perheen lapsissa. Köyhyyden vaikutukset ovat lamaanuttavia niin perheen aikuisille kuin lapsillekin. Köyhyys tuo mukanaan masennusta, katkeruutta ja vihaa. Köyhällä ei ole puutetta vain rahasta, köyhyys syö itsetuntoa, sosiaalista verkostoa ja valinnan

mahdollisuuksia. Puutetta on myös osallisuudesta, ihmisarvosta ja tulevaisuuden näköaloista.

Kun vanhemmilta katoaa elämän hallinta, on sen leima lapsessa näkyvä ja ratkaiseva.

– Lasten vaatteet ovat likaisia. Vanhemmat eivät osaa ohjata lapsiaan huolehtimaan hygieniastaan, tytötkin haisevat hieltä. Lapset ovat myös usein nälkäisiä. He eivät osaa itse tehdä ruokaa ja jääkaappi on usein tyhjä.

Kolmannen polven työttömyyttä ja syrjäytyneisyyttä on Porissakin. Työtömäksi jäävät vanhemmat eivät lähde kotiseudultaan, vaikka oman alan töitä saisi muualta. Kodin keinot ohjata lasta pois tästä kierteestä ovat heikot.

Köyhyys ja näköalattomuus heijastuvat myös lasten harrastusmahdol-

lisuuksiin. - Monet harrastukset ovat kalliita, eikä vanhemmilla ole mahdollisuutta kuljettaa lapsiaan. Bussilla kulkeminenkin on kallistunut.

Köyhyys vaikuttaa myös lapsen vuorovaikutustaitoihin. Itsensä ilmaiseminen on lapselle vaikeaa ja hänen sosiaaliset taitonsa ovat huonosti kehittyneet.

- Helposti käy niin, että lapsesta tulee koulukiusattu ja -kiusaja. Hyvin usein nämä molemmat puolet ovat samassa henkilössä.

- Kotona käytetään kovaa kieltä ja lapsi vaiennetaan, vaikka uhkailemalla: "Hiljaa pentu! Jos et lopeta kiukuilua, joudut lastenkotiin", Hannonen kuvailee.

Kun vanhemmilta puuttuu aikuisuus, lapsi joutuu usein ottamaan aikuisen roolin. Varhain itsenäistymään joutunut lapsi kärsii usein itsetunto-ongelmista.

Diakonista kasvatustyötä

Maija Hannonen on koulutukseltaan sosionomi (AMK) -diakoni. Hänen työnsä perustana ja työvälineenä on lapsidiakonia.

Seurakunnassa toteutettiin muutama vuosi sitten perhetyön kehittämishanke, jonka myötä toimintatavat ovat nyt tuttuja. Kotikäynnit yhdessä diakoniatyöntekijän kanssa toimivat hyvin. Kun diakoniatyöntekijä keskustelee aikuisten kanssa, Hannonen on lasten kanssa.

- Lapsen tarpeet ovat lähtökohta, pyrin kohtaamaan hänet yksilönä.

Hannonen kertoo hankkeen aikana koonneensa itselleen puuhapakin, josta löytyy erikäisille lapsille sopivia leluja, pelejä ja kirjoja.

Perheleirillä, joka toteutetaan yhteistyössä seurakunnan diakoniatyön ja lastensuojelun kanssa, Hannonen on mukana lasten oman perhetyöntekijänä.

- Neljän päivän kesäleirillä on aikaa tutustua paremmin

lapsiin ja heidän tarpeisiinsa. Usein lapset ovat jääneet oman työni piiriin.

Hän kohtaa syrjäytymisvaarassa olevia lapsia myös määräaikaisissa teemaryhmissä, jotka toteutetaan yhteistyössä koulujen kanssa. Suljettujen ryhmien teemat vaihtelevat lasten tarpeiden mukaan. Yhteistyö koulujen rehtoreiden ja koulukuraattorien kanssa onkin tärkeä osa Hannosen työtä.

Lasten tukihenkilönä Hannonen toimii yhteistyössä lastensuojelun avoimuuden kanssa. Hän tapaa lasta esimerkiksi viikoittain.

- Voimme käydä leffassa, retkeillä meren rannalla, keskustella, tai tehdä arkisia kotitöitä. Teemme asioita, joita lapsi ei ole tehnyt kotonaan. Samalla annan lapselle aikuisen käyttäytymismallin ja ennen kaikkea aikaa.

Tukihenkilötoiminnan vaikutukset eivät näy heti, mutta Hannosella on hyviä kokemuksia siitä. Hän tapaa edelleen nyt 18-vuotiasta nuorta, jonka tukihenkilö hän oli tämän ollessa 13-16-vuotias. Nuori on päässyt hyvin eteenpäin ja muistelee tuota aikaa lämmöllä. Toisaalta aina ei päästä vastaavaan. Äskettäin päättyi huostaanottoon 15-vuotiaan tukihenkilösuhde.

Varhaisnuorisotyöntekijät päivystävät vuoroviikoin Tekstaritupua. Se on koululaisten oma tekstiviestipalvelu, jonne he voivat tekstata kysymysiään ja asioitaan. Työntekijät, eli Tuput vastaavat lasten tekstiviesteihin ja ohjaavat apua tarvitsevia eteenpäin.

Tekstiviestejä tulee viikoittain 20-30 kappaletta. Yleisimpiä aiheita ovat koulukiusaaminen, ihastumiset ja seksi.

- Yhä nuoremmat tuntevat painetta seksiasioihin. Joku saattaa kysyä: "Koska pitää alkaa seksii?" Usein toistuva kysymys on: "Mikä on homo?"

Aikuisuuden nälkä on suuri. Samalla tulee esille, että lähellä ei ole aikuista, jonka kanssa jakaa tärkeitä asioita, vaik-

ka kouluasioita ja koetuloksia.

Roolivintoutumia tulee myös esiin. Lapsi voi murehtia kodin talousasioita ja yrittää keksiä keinoja niiden ratkaisemiseksi.

- Eräs lapsi kertoi keksineensä, miten voi auttaa velkaantunutta äitiään. Hän suunnitteli osallistuvansa Talentkisaan ja voitettuaan kilpailun antaisi äidilleen 30.000 euron palkintonsa.

Lapsen oikeus on tarvita

Yksikin turvallinen aikuinen voi olla pelastusrengas lapselle.

- Haluan uskoa siihen, että jokainen pieni onnistumisen hetki ja hyvä kokemus kantavat eteenpäin, Hannonen vakuuttaa.

Lapsen tulevaisuudessa on valoa silloin, kun lapsi nähdään omana itsenään. Erityisnuorisotyössä lähdetään liikkeelle lapsen näkökulmasta. Hannosen mukaan myös Porin perhekerhoissa on lapsidiakonista näkemystä.

Alaikäistä ei voi auttaa, ellei auteta koko perhettä. Vanhemmuutta ei voi kenellekään kaataa, mutta tukea voi yrittää antaa.

Hannonen kiittelee erityisnuorisotyön kehittyviä työvälineitä. Yksi sellainen on ART - Aggression replacement training society -menetelmä, jonka avulla tehdään moraalisia harjoituksia. Sitä käytetään, kun paneudutaan muun muassa lasten tekemiin näpistelyihin, jotka ovat lisääntyneet.

- Harjoituksissa on käynyt ilmi, että lapsen mielestä kaupasta voi varastaa, koska kaupan tavarat eivät ole kenenkään omia. Sen sijaan kaverilta ei saa varastaa, mutta vähän tyhmiltä voi.

Tarve erityisnuorisotyölle olisi Maija Hannosen mukaan suurempi. Mitä enemmän erityisnuorisotyötä on, sitä parempi. Yhtälailla tarvitaan perusvarhaisnuorisotyötä.

- Siellä annettava kasvatusta on tärkeää, koska tarvitaan lapsia ja nuoria, jotka osaavat ottaa toisetkin huomioon, sietävät erilaisuutta ja jaksavat ottaa haastavampiakin kavereita porukoihinsa mukaan.

● JOHANNA SOINTULA

Olisko mulle jotain hommaa?

Voisi ajatella, että tuollainen kysymys on harvinainen parikymppisen miehen esittämäksi. Sitä kun ei tapaa kovinkaan usein kuulla, ainakaan nuorison suusta. Äänekoskella Kosken klubitalolla tuollainen ei kuitenkaan ole mikään poikkeus. Kyseinen nuorimies on esittänyt kysymyksensä varmasti useampanakin aamuna saavuttuaan talolle.

Ei sohvia

Kosken Klubitalo on mielenterveyskuntoutujien oma paikka, johon klubin jäsenet tulevat viettämään päivää yhdessä. Opintoihimme liittyen meille tarjoutui mahdollisuus käydä siellä tutustumassa. Kosken Klubitalo on osa kansainvälistä Fountain House -verkostoa, jonka perusideoista yksi on se, että kaikki jäsenet voivat oppia uusia taitoja ja tehdä työtä. Klubitalon kävijä osallistuu päätöksentekoon ja tekee oman osansa talon töistä.

Jokaisen osuutta yhteisön toiminnassa pidetään tärkeänä ja jokainen, johtajaa ja ohjaajia myöten, tekee talossa kaikkia tehtäviä, mihin vain kykenee. Talossa on tekemisen meininki. Siitä konkreettisenä osoituksena on kaikkien klubitalojen sääntö siitä, että talossa ei ole sohvia. Siellä toimitaan, ei löhötä.

Saa tehdä työtä

Työtä pyritään järjestämään halukaille myös talon ulkopuolelle. Siir-

tymätyö on perustason työtä, jossa ei tarvita erityisosaamista. Siihen pääseminen edellyttää aktiivista osallistumista Klubitalon toimintaan. Työnantaja palkkaa työntekijän minimipalkalla muutamaksi tunniksi viikossa. Siirtymätyöhön menijä on useimmiten työkyvyttömyyseläkkeellä, joten hän voi käydä töissä puoli vuotta ilman, että työskentely muutamana tuntina viikossa vaikuttaa hänen eläketuloonsa. Siirtymätyön avulla pyritään tukemaan takaisin työelämään siirtymistä.

Vapaaehtoinen osallisuus yhteisön elämään, työn- ja päätöksentekoon voi olla erittäin tärkeä ja eheyttävä kokemus kuntoutujalle. Hänen ei myöskään tarvitse pelätä epäonnistuvansa, sillä hän saa tukea ohjaajilta. Äänekoskella siirtymätyöjaksot ovat sujuneet hyvin kaupungin, seurakun-

nan, siivousyrityksen ja painoalan yrityksen palveluksessa. Moni kuntoutu- ja haluaisi jatkaa siirtymätyössä pitempään kuin tuon puoli vuotta.

Mielenterveys ja työkyky Suomessa

Moni jää eläkkeelle psyykkisistä syistä. Uusista työkyvyttömyyseläkkeistä kahdella kolmasosalla syynä ovat mielenterveyden häiriö tai tuki- ja liikuntaelinten sairaus. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt ovat nuorten yleisin työkyvyttömyyden syy. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita 18-24-vuotiaita oli vuonna 2010 noin 1 % samanikäisestä väestöstä. Se merkitsee noin 11 000 nuorta ihmistä. Eläkkeelle siirtyvistä 7 % on alle 25-vuotiaita.

Työssä jaksaa parhaiten silloin, kun ei ole suurempia sairauksia. Jos sitten sairastuu vakavasti, vaihtoehdot näyttävät olevan vähissä. Työntekijä joutuu ensin eripituisille sairauslomille, sitten kuntoutustuelle ja lopulta työkyvyttömyyseläkkeelle. Joillekin se onkin oikea ratkaisu. Näyttää kuitenkin siltä, että tilanne on raskas ja kallias niin eläkkeen maksajalle kuin sairastuneelle.

Tutkijoiden mukaan työkyvyttömyysjärjestelmämme periytyy rakennemuutoksen ajalta, jolloin haluttiin vähentää työvoiman tarjontaa. Tilanne on kuitenkin muuttunut, ja tällä hetkellä haasteena on lisätä erityisesti heikosti koulutettujen ja osatyökykyisen työvoiman tarjontaa. Tutkijat painottavat sosiaalisten mahdollisuuksien politiikkaa, jossa lähtökohtana ovat mahdollisuudet riskien ja resursien painottamisen sijaan.

Lähtökohdaksi mahdollisuudet

Mitä, jos lähtökohtana olisi entistä selvemmin jäljellä oleva terveys eikä terveyden puute? Voisiko olla mahdollista käydä töissä ainakin osittain, voinnin mukaan jaksotetusti tai tuetusti? Työssäkäymistä tukevia toimenpiteitä voisivat olla ainakin joustavat työjärjestelyt ja riittävän toimeentulon turvaaminen, ympäristön sosiaalinen tu-

ki sekä omien voimavarojen ja selviytymiskeinojen etsiminen.

Joitain vaihtoehtoja on jo olemassa. Osasairauspäiväraha on otettu käyttöön vapaaehtoisena järjestelynä työnantajan ja työntekijän välillä. Työntekijä voi palata sairausloman jälkeen omaan työhönsä osa-aikaisesti ja saa lääketieteellisen arvion perusteella Kelalta osapäivärahaa. Osatyöllistymistä ja kuntouttavaa työtoimintaa välityömarkkinoilla tarjotaan erilaisten hankerahoitusten turvin yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden ja kuntien kanssa. Hankerahoituksissa on kuitenkin hankaluutensa muun muassa sen jaksottaisuuden takia. Toivotaan, että tilkkutäkkimäinen ja aikansa elänyt lainsäädäntömme muutetaan jossain vaiheessa jäljellä olevaa toiminta- ja työkykyä arvostavammaksi.

Mitä järkeä?

Mielenterveys määritellään nykyään voimavaraksi, joka liittyy kiinteästi työ- ja toimintakykyyn. Mielenterveyskuntoutujalla voi olla monia kokemuksia siitä, että hän on ollut vain vaivaksi toisille. Hän voi ajatella, ettei kelpaa enää työtä tekemään eikä ole missään tarpeellinen. Vaarana on erakoitua, jolloin vointi huononee entistään.

Työikäisille on olemassa joitain vaihtoehtoja tarjolla työelämästä syrjäytymisen sijaan. Nuorten tilanne on kuitenkin erilainen. Nuoren ongelmat ovat syntyneet jo ennen työelämää. Työelämän kautta työkyvyttömyyseläkkeelle päätyy harva nuori, suurin osa saa pelkkää kansaneläkettä. Psyyk-

kisesti sairastunut ja eläkkeelle siirretty nuori syrjäytyy työelämästä ennen kuin on sinne päässytään. Hänen eläketulonsa on pieni ja siten taloudellinen toimeentulo niukkaa.

Nuorten kohdalla syrjäytyminen on hälyttävää. Jotkut ovat laskeneet, että päivittäin jopa viisi nuorta jää eläkkeelle, useimmiten masennuksen takia. Minkälaiset tulevaisuuden näkymät ovat sellaisella nuorella, jolla on reilu 20 vuotta elämää takana, kädesä merkonomin paperit sekä lausunnot vakavasta masennuksesta ja työkyvyttömyyseläkkeestä?

Nuorelle mielenterveyskuntoutujalle työn teolla on erilainen merkitys kuin vanhemmalle, jo työelämässä oleelle ihmiselle. Kukaan ei kuitenkaan halua olla yksinäinen ja jokainen toivoo voivansa olla jollain tavalla merkittävä ja tarpeellinen. Miten siitä voitaisiin tehdä mahdollista?

Yhdessä aterialle

Klubitalolla tapaamamme ja hommia kysellyt nuori mies nähtiin seuraavan kerran salaatinteossa. Hänen ja muiden työhön osallistuneiden ansioista talon väki kokoontui kauniisti kate- tun pöydän ääreen yhteiselle lounaalle. Vierailimme aikana aisti sen, että Klubitalolla on hyvä käydä ja että siellä vallitsee iloinen tekemisen meininki.

- HENNA VIINIKAINEN
Nuorisotyönohjaaja
Äänekosken srk
- JAANA SIKORSKI
Diakonissa
Äänekosken srk

Henna ja Jaana ovat ylemmän AMK-tutkinnon opiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Jutussa käytetty lähteinä:
Hiilamo & Saari: Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka (DIAK:n julkaisu A 27)
Gould & Nyman: Nuorten työttömystrandit, Mastohanke sekä Sotkanetin ja Eläketurvakeskuksen tilastot.

Olavi Sydänmaanlakka toteaa, että nuorten suoriutumista mitataan monin mittarein, mutta heidän onnellisuudestaan huolehtii harva.

Jani Laukkanen

Tervehdi – ehkäiset syrjäytymistä

HelsinkiMission nuorten kriisityössä näkyy, että syrjäytyminen on jo perinnöllistä. Vanhemmilta voi periä yhtä hyvin suorittamisen kuin väkivaltakäyttämisen mallin.

Syrjäytymisestä puhutaan kovasti, mutta mitä se oikeastaan tarkoittaa?

– Syrjäytyneestä nuoresta tulee mieleen poika, joka polttaa tupakkaa, juo viinaa eikä tule ajoissa kotiin, sanoo HelsinkiMission nuorten kriisityön johtaja **Olavi Sydänmaanlakka**.

Se ei kuitenkaan ole koko totuus. Tämä näkyy HelsinkiMission Nuorten Kriisipisteessä ja Krisjouren för Ungassa, jotka tarjoavat lyhytkestoista apua nuorille. Niihin tuli viime vuon-

na yhteensä yli 1500 päivystysyhteydenottoa.

– Syrjäytynyt voi olla sellainenkin nuori, joka hoitaa kaiken hienosti. Hänellä vain ei ole ystäviä ja hän kokee koko ajan olevansa jaksamisensa rajoilla, Sydänmaanlakka tietää.

Silloin syrjäytyminen on yksinkertaisesti sivuun jäämistä jostakin: koulusta, sosiaalisista verkostoista, yhteiskunnasta. Taustalla on yksinäisyyden kokemus.

Omat voimavarat käyttöön

HelsinkiMissiossa tiedetään, että syrjäytymistä voi ehkäistä. Nuorten Kriisipiste ja Krisjouren för Unga ovat varhaisen puuttumisen paikkoja. Ne tarjoavat 12–29-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen ammattiauttajan keskusteluapua. Helsingin Hämeentiellä sijaitseviin tiloihin voi kävellä sisään vaikka kadulta. Siellä päivystetään kolmena päivänä viikossa, ja varatunkin ajan saa parin viikon sisälle.

– On olemassa monia tukitoimia, jotka auttavat niitä, joilla on jo diagnoosi tai jotka ovat suunnilleen psykoosissa. Meille tulijan ei tarvitse tietää, mikä hänellä on. Hän saa apua no-

peasti, Olavi Sydänmaanlakka sanoo.

– Mikään syy tulla ei ole liian vähäpätöinen, lisää yhteyspäällikkö **Satu Raappana-Jokinen**. Yleisimmät syyt hakeutua Nuorten Kriisipisteeseen ovat ahdistus tai paniikki, perhe- ja parisuhdeongelmat ja masentunut olo. Suurin osa asiakkaista on tyttöjä – ja yhä suurempi osa niitä kilttejä suorittajia.

– Jos on oppinut, että mielekkyyden kokemukset tulevat vain suoritusten ja työn kautta, oman minäkuvan rakentaminen voi olla tosi vaikeaa. Ihminen tarvitsee hyväksyntää muustakin kuin pystyvyydestään, Olavi Sydänmaanlakka toteaa.

Nuorten Kriisipiste ja Krisjouren för Unga ovat matalan kynnyksen paikkoja myös siinä mielessä, että asioida voi halutessaan nimettömänä – ja maksutta.

– Tänne tulevan nuoren ei tarvitse pelätä, että 15-vuotiaana koettu ahdistus näkyisi 35-vuotiaana terveystiedoissa, Raappana-Jokinen sanoo.

Nuorten Kriisipisteessä nuoret voivat käydä kymmenenkin kertaa, mutta osalle riittää jo muutama kerta. Ne voivat muuttaa tulevaisuuden. Yli puolet Nuorten Kriisipisteessä asioivista nuorista ei tarvitse jatkohoitoa.

– Lähdemme nuorten omista kysymyksistä. Emme avaa mitään sellaista, mitä emme ehdi sulkea. Keskitymme siihen, että nuori voimaantuisi oman ahdistuksensa edessä ja löytäisi voimavaroja omasta verkostostaan, Olavi Sydänmaanlakka kertoo.

Kaikilla nuorilla tukiverkostoa ei ole. Siksi HelsinkiMission toimintaan kuuluvat myös tukihenkilöt. He ovat yli 25-vuotiaita vapaaehtoisia aikuisia, jotka sitoutuvat tapaamaan nuorta muutaman viikon välein.

– Ihminen, jolle voi puhua, on pieni asia, mutta kolo on iso, jos sellainen puuttuu, Satu Raappana-Jokinen tietää.

Yhteisö auttaa ankuroitumaan

Olavi Sydänmaanlakka peräänkuuluttaa jokaisen aikuisen vastuuta olla läsnä nuorille. Hän ei puhu paapomises- vaan tavallisen elämän elämisestä.

– Lapsi ei saa olla keskipisteenä vaan keskipisteessä. Hänen pitää nähdä, että ympärillä on muitakin ihmisiä ja että aikuiset tukevat toisiaan ja ovat haavoittuvia.

Siksi vanhaa kunnan yhteisöllisyyttä kaivataan. Yhteisö auttaa ihmistä määrittelemään itsensä ja ankuroitumaan johonkin.

– Ei se ole sen kummallisempaa kuin grillibileet naapurustossa. Sillä tavalla totomme olemaan toistemme kanssa, Olavi Sydänmaanlakka sanoo.

Vaikka nuorella olisi hyvä perhe ja suhteet vanhempiin kunnossa, hänen ei välttämättä tee mieli puhua juuri heille.

– Sen sijaan naapurin miestä hän saattaa hyvinkin kuunnella. Mutta sitä varten pitää olla avoin keskusteluyhteys, Sydänmaanlakka huomauttaa.

– Opettele siis tervehtimään naapuriasi. Mene lainaamaan häneltä vaikka sokeria.

Väkivaltaisellakin on toivoa

Osa nuorista on syrjäytymisen janalla jo aika pitkällä. HelsinkiMission Aggredi-hanke tavoittaa ihmisiä, jotka tavallisesti eivät eksy hoidon piiriin. Heitä yhdistää 18–35 vuoden ikä ja se, että he ovat syyllistyneet kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin tai suunnittelevat sellaisia. Useimmat ovat kokeneet väkivaltaa jo lapsuudenperheissään.

Hankkeessa kehitetään järjestelmää, jonka avulla väkivallan kierre saataisiin loppumaan. Myös se perustuu ammatilaisen kanssa keskustelemiselle.

– Asiakkaat voivat olla entiseltä ammatiltaan vaikka velanperijöitä, Olavi Sydänmaanlakka kertoo.

Aggredin toimintamalli on poikkeuksellinen. Sen ytimenä on kunnioitus. Ketään ei holhota – perään ei soitella, jos asiakasta ei kuulu.

– Kun me kunnioitamme heitä, he kunnioittavat meitä. Kertaakaan ei ole pelottanut, vaikka mukana on surmaajakin, Olavi Sydänmaanlakka sanoo.

Aggredin asiakkaiden kanssa puhutaan heidän elämästään ja haetaan ratkaisuja niihin tilanteisiin, jotka ajavat väkivaltaiseen käytökseen. Itse vä-

kivaltaa ei niinkään käsitellä. Sitä ei myöskään moralisoida.

– En hyväksy väkivaltaa, mutta hyväksyn väkivallan maailman olemassaolon. On uskottava, kun velanperijä sanoo, että hänen maailmassaan asiat eivät toimi niin, että velat maksettaisiin tilisiirrolla eräpäivään mennessä, Sydänmaanlakka toteaa.

Tilastoja Aggredi-menetelmän toimivuudesta ei vielä ole, mutta hankkeen parissa työskentelevillä on siitä vahva tuntuma: homma toimii.

– Nykyään voimme sanoa asiakkaille, että jos sitoudut muuttumaan, voimme taata, että väkivaltaisuutesi loppuu, Olavi Sydänmaanlakka sanoo.

Toivoa siis on – sillä syrjäytymisen perineelläkin.

● LAURA PÖRSTI

Syrjäytyminen näkyy myös netissä

Tilastot kertovat, että nuorten hyvinvointi ja pahoinvointi ovat kasaantuneet yhä enemmän.

”Lapsiperheiden peruspalvelut ovat entisellään, mutta erityispalveluita tarvitaan yhä enemmän. Esimerkiksi huostaanotot ovat lisääntyneet”, sanoo Nuorisotutkimusverkoston tilastotutkija **Sami Myllyniemi**.

Myös yksinäisyyden ja syrjäytymisen yhteys näkyy tilastoissa.

”Ystävien puute on suurin yksittäinen asia, joka nuorten mielestä aiheuttaa syrjäytymistä. Perhe, ystäväverkostot ja ihmissuhteet taas nousevat tutkimuksissa tärkeimmiksi onnellisuuden ja hyvinvoinnin lähteiksi.”

Lapset ja nuoret tapaavat toisiaan kasvokkain entistä vähemmän, mutta netissä tapaaminen on lisääntynyt. Moni pitää runsasta verkon käyttöä huolestuttavana, mutta tutkijan näkökulma on toinen.

”Näyttää siltä, että se porukka, joka tapaa sosiaalisessa mediassa, tapaa myös kasvokkain. Tässäkin on havaittavissa polarisaatio: toiset tapaavat sekä netissä että kasvokkain, ja toisaalta on olemassa porukka, joka on syrjäytynyt netissäkin.”

Vilja Tamminen

”On siis sillain niinko auttanu, että sehän auttaa, jos jolleki puhuu vaikeista asioista.”

Ensimmäinen Pulinapaja-hanke toteutettiin Kuopion kriisikeskuksen johdolla vuosina 2001–2007. Pulinapaja-hanke 2007–2011 toteutettiin RAY:n rahoituksella ja se rakentui neljästä itsenäisestä, paikallisten mielenterveysseurojen ja kriisikeskusten johtamista hankkeista, joiden yhteistyötä Suomen Mielenterveysseura koordinoi. Hanke kehitti Mielenterveysseuran nuorten parissa tekemää ehkäisevää työtä ja järjestölähtöistä kriisityötä. Keskeisinä toimintamuotoina hankkeessa olivat koulupäivystys, teemalliset tunnit, pienryhmätoiminta, pidempikestoinen luokkatyöskentely ja vanhempainillat. Toiminta räätälöitiin kullekin paikkakunnalle ja pilottikoululle.

Pulinapaja-hankkeen työ nuorten parissa toteutettiin Lahdessa, Mikke-

lissä, Oulussa ja Raumalla. Paikallisten hankkeiden työntekijät toimivat yhteistyössä koulun ammattilaisten sekä nuorten vanhempien kanssa. Suomen Mielenterveysseura organisoi hankkeita paikkakunnille koulutuksia, kasvattajien iltoja ja yhteistyöpäiviä, joihin osallistui liki 2800 kasvattajaa.

”Ihminen tarvitsee tukea ja näin, niin se on kiva, et se on koulussakin näin hyvin tarjolla. Tosi mahtava juttu.”

Yhteistyötä pilottikouluissa

Nuorten parissa toteutettavassa hankkeessa luonnollisiksi yhteistyökumppaneiksi valikoituivat pilottikoulut, joita hankkeella oli 11. Kouluista yksi oli lukio ja muut yläkouluja. Yhteistyö

pilottikoulujen kanssa rakentui luottamukselliseksi ja hyvin toimivaksi. Yhdellä paikkakunnalla oppilashuollon toimijat olivat ennen hankkeen toiminnan käynnistymistä huolissaan hankkeen toiminnan ja oman työssä mahdollisesta päällekkäisyydestä. Toiminnan käynnistymisen jälkeen ja työntekijöiden tutustuttua toisiinsa mitään ongelmaa toimintojen yhteistyössä ei kuitenkaan ilmennyt. Koulun toimijoiden ja hankkeen työntekijöiden keskinäistä arvostusta ja luottamusta rakensivat muun muassa teemalliset tunnit, joista hankkeen työntekijät vastasivat ja joissa opettajat saivat seurata luokkansa toimintaa toisen työntekijän ohjauksessa, sekä pidempikestoinen luokkatyöskentely ja vanhempainiltojen toteuttaminen työparina koulun toimijoiden kanssa.

Kouluun kohdistuvat odotukset ovat muuttuneet

Hankkeen työntekijöiden havainnot koulusta ovat samansuuntaisia kuin koulunuorisotyötä tekevien nuorisotyöntekijöiden havainnot, joista muun muassa **Kirsi Pohjola** on raportoinut. Kouluun kohdistetut odotukset tuntuivat muuttuneen ja myös kasvaneen, kun yhteiskunta on viime vuosikymmenten aikana siirtynyt media-aikakauden, jossa korostuvat kulutus, kilpailu, kiire, yksilö, jatkuva muutos, kaiken vaihdettavuus ja se, miltä asiat näyttävät. Identiteetin rakentaminen tänään on haasteellinen tehtävä. Tästä syystä nuorilla on suuri tarve käydä keskusteluja aikuisten kanssa ja etsiä peilauspintaa omille ajatuksilleen. Koulun arjessa keskustelumahdollisuuksia ei kuitenkaan näytä olevan tarjolla riittävästi.

”Varmaan se on, että se on aikuinen ja kaverit on aina kavereita. Ja se on ulkopuolinen niistä asioista, niin varmaan helpompi sillain.”

Nuorille tarjottiin keskustelumahdollisuuksia

Hankkeen työntekijät tarjosivat nuorille keskustelumahdollisuuksia sekä

koulupäivystyksen että luokkatyöskentelyn välityksellä. Koulupäivystys toimi kymmenellä koululla. Sinne nuori voi tulla ilman ajanvarausta ja lähetettä juttelemaan mieltään painavasta asiasta. Keskusteluja käytiin kolmen ja puolen vuoden aikana 1471. Tytöt hyödynsivät mahdollisuutta poikia useammin, mutta 578 keskustelussa ensisijainen yhteydenottaja oli poika. Nuori voi myös halutessaan tulla päivystykseen yhdessä kaverinsa tai vanhemman kanssa. Näin oli 431 keskustelussa. Myös kaverit, vanhemmat ja koulun toimijat ohjasivat nuoria keskustelemaan Pulinapaja-hankkeen työntekijän kanssa.

Keskusteluissa nuoret puhuivat elämänsä keskeisistä asioista: ystäväistä, seurustelusta, koulusta, kodista ja omasta elämästään. Suurin osa keskusteluista käsitteli tavallisia nuoruuteen, kasvamiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä asioita. Osa keskusteluista oli akuuttia kriisityötä. Järjestölähtöistä kriisityötä tehtiin muutamissa pilottikouluissa muun muassa paikkakunnalla tapahtuneen nuoren itsemurhan jälkeen sekä yksittäisten nuorten kanssa läheisen kuoleman, oman vakavan sairastumisen tai seksuaalisen väkivallan uhriksi joutumisen johdosta.

Päivystystoiminnan vaikuttavuudesta tehtiin yhdellä paikkakunnalla kasvatopsykologian opinnäyte-työ. Tutkimuksen mukaan Pulinapaja-hankkeen päivystyskeskustelut vahvistivat nuoren elämänhallinnan kokemusta ja tukivat elämänhallinnan ylläpitämisen keinoja. (Heikkonen, K., Välikangas H.: Elämänhallinta yksilön kokemuksena, Pulinapaja-projektin merkitys nuorten elämänhallinnan kokemukselle, Oulun Yliopisto, 2011, *artikkelien lainaukset opinnäyte-työstä)

Nuoret tarvitsevat matalan kynnyksen tukityötä

Hankkeen toiminta painottui aluksi, teemallisista tunteista huolimatta, yksilötyöhön. Luokanvalvojat ottivat toisinaan yhteyttä hankkeen työntekijöihin työrauhaongelmien vuoksi

Vilja Tamminen

tai ollessaan huolissaan yksittäisestä oppilaasta. Koska esimerkiksi kiusaaminen on aina yhteisön ongelma, keskusteluissa päädyttiin pohtimaan luokassa vallitsevaa toimintakulttuuria ja sen vaikutusta nuoriin. Näissä keskusteluissa rakennettiin yhdessä perustaa pidempikestoiselle luokkatyöskentelylle, jota hankkeessa kutsuttiin luokkainterventioiksi. Työmuoto oli käytössä kahdella paikkakunnalla ja siitä on laadittu Työrauhaa rakentamassa -opas, joka löytyy netistä.

”Niinku isälleki jonku verran juttelee, niin kyllä se auttaa ja papan kans ja, jotka on jo elämää nähny.”

Hanke vahvisti kouluterveystutkimuksen havainnon, että kaikki nuoret eivät koe saavansa riittävästi tukea koulun ammattilaisilta, ja antoi Suomen Mielenterveysseuralle tietotaitoa nuorten parissa tehtävästä matalankynnyksen tukityöstä. Erityisesti yhdellä paikkakunnalla hankkeen todettiin avanneen uuden, positiivisen näkökulman mielenterveyteen, osana kokonaisvaltaista terveyttä. Hankkeessa mukana olleista paikallisseuroista kaksi päätti jatkaa työtä nuorten parissa resurssiansa puitteissa myös hankkeen jälkeen. Arvokasta hankkeessa oli myös keskusjärjestön ja paikallisten seurojen tiivis yhteistyö.

Palautteissa koulun ammattilaiset sekä nuoret pitivät hyvänä, että hankkeen työntekijät olivat koulun

ulkopuolisia toimijoita. Heidän koettiin tuoneen uudenlaista näkökulmaa asioihin ja olleen joissain tilanteissa helpommin lähestyttävää kuin koulun toimijoiden. Toisaalta hankkeen toimintojen koettiin olevan sellaisia, joista koulut voisivat itsekin vastata. Haasteena kouluilla ovat kuitenkin oppilashuollon riittämättömät henkilöstöresurssit.

Enemmän tilaa kohtaamiselle ja keskustelulle

Koulu on julkisen kasvatuksen foorumi, jonka kautta voidaan tehdä tuoksellista ehkäisevää työtä kaikkien nuorten parissa. Tulevaisuuden haasteena on vahvistaa koulujen ja kotien yhteistyötä sekä tukimuotoja, jotka mahdollistavat kaikille oppilaille oppimisen ja onnistumisen kokemuksia sekä tuttuun ja turvalliseen ryhmään kuulumisen. Olisiko mahdollista rakentaa tiiviimpi yhteistyö koulua koskevan tutkimuksen ja käytännön työn välille? Ja miten rakentaa toimintakulttuuria, jossa olisi enemmän tilaa kohtaamiselle, keskustelulle ja myös koulun aikuisten työparitoiminnalle? Tähän työhön saattaisi olla hyödyllistä kutsua yhteistyökumppaneita myös kuntien muista hallintokunnista, seurakunnista tai kolmannen sektorin toimijoista.

● KIRSI LUOMANPERÄ

Pulinapaja-hankkeen 2007-2011 aikana Suomen Mielenterveysseuran projektipäällikkö

Linnaan vai Suomeen?

EAL – apua heille, joita kukaan muu ei auta

Erleben-Arbeiten und Lernen (kokea, tehdä ja oppia) -projekti Virtasalmella viisitoista vuotta sitten. Ensimmäiset saksalaiset moniongelmaiset nuoret – Sasha, Martin ja Nico – saapuivat kahden ohjaajansa saattamina Alakiiskilän tilalle keskellä lokakuun jäisenharmaata kaatosadetta. Saman päivän aamuna projektin käynnistäjät psykologi Gunter Adams ja pastori Kai Henttonen olivat juuri ja juuri ehtineet allekirjoittaa vuokrasopimuksen tilan omistavan perikunnan kanssa. Kaikkiaan neljätoista sosiaalipedagogia, tutkijaa, teologia ja psykologia Suomesta ja Saksasta toimivat projektin ideariihenä ja taustavoimana.

Kokemusta vastaavasta projektista ja sen onnistumisen edellytyksistä ei siinä vaiheessa ollut vielä kellään. Alku olikin harvinaisen värikäs, milloin särkyivät talon ikkunat, milloin muu kalusto. Joskus nuoret tekivät istumalakon ja kieltäytyivät kaikesta yhteistyöstä. Välillä koeteltiin, kumman hartiat pysyvät matossa – ohjaajan vai ohjattavan.

Sasha, joka oli Saksassa tuomarin edessä saanut valita joko Suomen tai vankilan, päätti jo parin kuukauden kuluttua valita uudelleen. Saksalainen nuorisovankila oli hänen silmissään noussut ylivoimaisen kutsuvaksi vaihtoehdoksi Virtasalmelle. Tämä ei välttämättä hämmästyttänyt, sillä paikallisen tilan mukavuudet rajoittuvat puulämmitykseen, kaivon pihalla ja saunaan pihan perällä. Lähimpään kauppaan Virtasalmen kirkolle marsitaan ostoksille jalan kerran viikossa. Kauppareissua kertyy tällöin yhteensä 16 kilometriä.

Karun selkeän pedagogisen mallin mukaisesti kaikki viihde-elektroniiikka puuttuu, samoin internet. Vanhempien luokse on matkaa 2000 kilometriä ja ainoa yhteys heihin on joko kirjeposti tai yksi viikottainen puhelinsoitto – jos isää tai äitiä tämäkään yhteys ylipäättään kiinnostaa. Elämykset takaa lähinnä ympäröivä luonto. Nuor-

ten ja heidän ohaajiensa arki koostuu koulunkäynnistä ja puutöistä – sekä luonnollisesti vedenkannosta, puunhakkuusta, saunan lämmityksestä, leivän leipomisesta ja ruuan laitosta sekä muista kulutusyhteiskunnalle ja nuorisokulttuurille enemmän tai vähemmän oudoista harrasteista.

Kaksi yksikköä yhteistyössä

Projektista on värikylläisten ja vauhdikkaiden vuosien kuluessa kasvanut kaksi kiinteästi yhdessä toimivaa EAL-yhdistystä, toinen kansainvälisiä ekumeenisia projekteja varten, toinen Baijerin osavaltion yrityslainsäädäntöä varten. Molemmilla kierretään tietoisesti Würzburgin virallisen diakonian rajoja. Paikallisen Diakonisches Werkin työ on tunnustuksellisesti ja alueellisesti rajattua – evankelista ja omaan dekanaattiin rajautuvaa. EAL:ssa katoliset yksityishenkilöt, työntekijät ja järjestöt toimivat yhdessä evankelisten kanssa kansainvälisissä projekteissa.

EAL:n kahden yksikön toiminta on laajentunut ja monipuolistunut vauhdikkaasti. Yhdistyksellä on omistuksessaan Virtasalmella kaksi tilaa, Saksassa kolme, yhdistyksen työntekijät vastaavat myös lähes kaikkien Würzburgin koulujen iltapäivätoiminnasta –

kerhoineen ja ruokailuineen. Yhdistysten palkkalistoilla on tällä hetkellä 150 työntekijää ja vuosibudjetti pyörii neljässä miljoonassa eurossa. Muhkeasta työntekijämäärästä ja rahavirrasta huolimatta yhdistyksellä ei ole omaa organisaatiotaan varten yhtään täystoimista työntekijää. Rahavirtoja ja työntekijäkuntaa hallinnoidaan parin sivutoimisen työntekijän avulla. Molempien yhdistysten puheenjohtajisto ja muut luottamushenkilöt toimivat vapaaehtoisesti, ilman mitään korvausta työstään. Yhdistyksen peruserä on rakentaa vain ja ainoastaan ne rakenteet, jotka tarvitaan kulloinkin ajakohtaista haastetta – siis akuutisti apua tarvitsevaa nuorta – varten. Juuri siksi EAL:n hallinto on äärimmäisen kevyt, joustava ja nopea. Yhdistysten yhteinen johtokunta kokoontuu sentään kerran vuodessa. Tarkoitus on keskittyä vain ja ainoastaan ydintehtävään.

Vaikeimmat tapaukset päätyvät Virtasalmelle

EAL tukee heitä, joita kukaan muu ei enää huoli. Virtasalmelle heistäkin saapuvat vain kaikkein syvimmin syrjäytyneet ja vammautuneet nuoret. He ovat nuoria ja lapsia, joiden elämää leimaavat käyttäytymishäiriöt, oppimisvaikeudet, psyykkiset sairaudet, aggressiot niin esineitä kuin henkilöitäkin kohtaan, jatkuva koulupinnaus, jengit, alkoholi, huumeet ja alkava rikkollisuus. Moniongelmaisia kasvavia nuoria, joiden taustana ovat useimmiten moniongelmaiset perheet tai moniongelmainen vanhempi. Elämän kulku ja jälki on ollut karua, monet ovat päätyneet EAL:n huomaan suoraa suljetusta laitoksesta tai lentäneet toivottomina tapauksina ulos kaikista muista lasten- ja nuortensuojelun instituutioista ja projekteista. He ovat vaikeimpia, joita näyttäisi odottavan vain suljettu psykiatria tai vankila. Virtasalmi on useimmille viimeinen vaihtoehto ja mahdollisuus.

Yhden nuoren kohdalla EAL:n kolmivaiheinen projekti kestää vuoden. Würzburgissa toteutettavan johdantovaiheen jälkeen siirrytään puoleksi vuodeksi intensiivivaiheeseen Virtasalmelle. Tätä ”korpivaellusta” seuraa jälleen lähes puolen vuoden integraatiovaihe Saksassa. Intensiivivaihe toteutuu pienryhmissä, joissa kahta tai enintään neljää nuorta ohjaa vähintään kaksi sosiaalialan ammattilaista.

Virtasalmen maaseututilojen yksinkertaisuus, pysähtyneisyys, luonnonläheisyys ja etäisyys ovat näille nuorille aitoa eristämistä, eristämistä entisestä ympäristöstä, tuhoisista toiminta- ja roolimalleista sekä kaveripiiristä, eroa huumeista, alkoholista ja väkivallasta. Eristys toimii samalla vapautuksena, nuorelle annetaan uusi mahdollisuus uudessa ympäristössä, jossa ei ole tarjolla mitään vanhoista houkutuksista. Yhteinen elämä, työ ja koulunkäynti kiinteine aikatauluinen tarjoavat selkeän uuden struktuurin elämälle. Niillä ei kuitenkaan itsessään olisi mitään merkitystä ilman turvallista ja luottamuksellista suhdetta kasvattavaan aikuiseen, omaan ohjaajaan, jonka kanssa nuori jakaa käytännössä koko arkisen elämänsä; kodin, koulun, työn ja vapaa-ajan. Yhdessäolo oman nuoren kanssa on äärimmäisen intensiivistä ja ohjaajat tekevät kuuden vuorokauden työviikkoa.

Rakkautta ja johdonmukaisuutta

Virtasalmen konsepti koostuu kahdesta pedagogisesta perusideasta – rakkautta ja johdonmukaisuudesta. Helppompaa on ollut valita vain toinen näistä – kasvatuksen historiassa enemmän tai vähemmän suljettujen laitosten kurimalli on vuorotellut toistuvasti kaikkea ymmärtävän ”hellimispedagogiikan” kanssa. EAL:n elämyspedagogiikassa nuori ei purjehdi Australian ympäri löytääkseen itsensä ja rajansa. Arki ja arjen hallinta Virtasalmen yksinkertaisissa oloissa on tämän elämyspedagogisen mallin tarjoama keskeisin elämys. Sen rinnalle elämyspedagogisena ulottuvuutena asettuu ainoastaan yksinäisiä taloja ympäröivä suomalainen luonto ja – tulevaisuudessa yhä useammin – myös eläimet, koirat ja hevoset. Hevosia varten on ostettu savolaista laidunmaata ja tallit ovat rakenteilla. Kuukauden oleskelu koirien hoitajana huskyfarmilla Lapissa on koko projektin ajan kuulunut yhtenä vaihtoehtoisena osana sosiaalipedagogiseen ja psykologiseen metodivalikkoon.

EAL:n toimintamallin menestyksen tai epäonnistumisen ratkaisee täysin se, syntyykö nuoren ja hänen ohjaajansa välille luottamuksellinen, kaikkien karikkojen yli kantava suhde. Tällainen suhde voi rakentua vain ammatilliselle rakkaukselle ja ammatilliselle

rajojen vetämiselle. Molemmat kuuluvat erottamattomasti yhteen. Mitä vaikeammin käyttäytymishäiriöinen nuori on, sitä enemmän hän tarvitsee molempia – rakkautta ja johdonmukaisuutta. Minun on helppo pitää ihmisestä, joka osoittaa kiitollisuutta hänelle osoittamastani hyvydestä tai rakkaudesta. Mutta kuinka rakastaa lasta tai nuorta, joka ei osoita minkäänlaista kiitollisuutta, kuinka rakastaa ehdoitua? Kuinka rakastaa viisitoistavuotiasta, jonka tiedän käyttäneen viisivuotiasta seksuaalisesti hyväksi? Kuinka rakastaa nuorta, jonka väkivaltaisuus pelottaa minua itseäni? Ne ovat ammatillisen rakkauden peruskysymykset. Ohjaajille Virtasalmi on kova paikka, usein liiankin vaativa. Siksi EAL rekrytoi ja kvalifioi yhä useammin itse työn ohessa omat työntekijänsä. Kirvesmies tai puuseppä, joka opiskelee sosiaalipedagogiksi on Virtasalmelle haluttuinta työvoimaa. EAL:n projekteihin on saatu hätätilanteissa joustavasti työvoimaa myös Würzburgin diakonian lapsi, nuoriso ja perhetuki -organisaatiosta, jota Gunter Adams johtaa.

Määrätietoista koulunkäyntiä ja motivoituneita opettajia

Arjen haltuunoton ja rytmittämisen lisäksi Virtasalmella opiskellaan. Eri-ikäisten pedagogisten kokeilujen jälkeen Virtasalmella on päädytty harvinaisen vanhakantaiseen ratkaisuun. Koulu alkaa yhteisen pöydän ääressä kello kahdeksan aamulla. Se jatkuu koko aamupäivän ja muodostuu keskeisesti työskentelystä koulukirjojen parissa. Tarjolla ei siis ole mitään ihmeellistä, ei mitään hauskaa, pikemminkin pitkäveteistä, pänttäystä. Koulu ei ole hilpeää vapaa-aikaa vaan työtä. Koulun ja vapaa-ajan välillä on selvä ero.

Kaikki Virtasalmen lapset ja nuoret ovat olleet koulupinnareita ja koulussa epäonnistujia. Useat on heitetty – oppivelvollisuudesta huolimatta – toivottomina tapauksina ja mahdottomina häirikköinä ulos koulusta jos toisestakin. Vastauksena tälle EAL perusti yhdessä Würzburgin lapsi- ja nuorisoo-

Pestalozzi-koulun rehtori ja koulunjohaja Wolfgang Meier sekä Anette, Moni ja Stefanie, jotka suorittivat peruskoulun loppuputkinnon Virtasalmella hienoin arvostuksin.

Kai Henttonen

diakonian kanssa näille lapsille ja nuorille oman Wichern-koulun. Yksittäisopetukseen turvautuva koulu oli aluksi laiton, myöhemmin sen toiminta on laillistettu. Laittomia olivat myös Pestalozzi-koulun rehtorin Virtasalmella suorittamat peruskoulun loppututkinnot, nekin on jälkikäteen laillistettu ja virallistettu. Kysymyksessä oli oikeastaan koulutuksellinen sensaatio – saksalaisen osavaltion virallisen peruskoulututkinnon saattoi suorittaa Virtasalmella. Kolmesta ensimmäisestä tämän tavoitteen toteuttaneesta työstä kaksi tuli Suomeen suoraan suljetusta laitoksesta. Kaikki kolme saavuttivat Virtasalmen vapaudessa huomattavasti Baijerin keskitasoa paremmat loppututkinnon arvosanat, yksi jopa huipputuloksen.

Wichern-koulun menestyksen takana ovat harvinaisen motivoituneet opettajat, jotka uhraavat mm. pääsiäislomansa koululaistensa preppaamiseen – vapaaehtoisesti ja palkatta. Ja mikä hämmästyttävintä, entiset totaaliset koulukieltäytyjät haluavat oppia ja ovat ylpeitä oppimisestaan. Identiteetti on kokenut syvän muutoksen.

Erittäin vaikealla työsarallaan EAL on menestynyt poikkeuksellisen hyvin, mutta ei suinkaan ongelmitta. Sen huostaan uskotuista kaikkein vaikeimmin syrjäytyneistä ja moniongelmaisimmista nuorista 60 prosenttia on päässyt jaloilleen ja uuden elämän alkuun. Ja uusi elämä tarkoittaa koulutusta ja työtä. Yhtä hyvää saati parempaa tulosta ei yksikään alan toimija ole Baijerin osavaltiossa (12 milj. asukas-

ta) pystynyt saavuttamaan.

Pienoisesta ja uhkarohkeastakin projektista merkittäväksi ja aitouskoniseksi lastensuojelun toimijaksi ja samalla työllistäjäksi ja kiinteistöomistajaksi kasvanut EAL on ollut itselleni hämmästyttävä ja herättävä kokemus. Tällaista päämäärätietoisuutta, rohkeutta, vapaaehtoista sitoutumista ja tuloksellisuutta en diakoniassa usein muista nähneeni. Ja tämä oikeastaan kokonaan ilman hallintoa ja johtajia, maagisen kevyellä byrokratialla – koko organisaatio eri alojen ammattilaisten täysin vapaaehtoisen, oti-työpanoksen varassa. Diakoniaa aidoimmillaan?

● KAI HENTTONEN
EAL:n 2. puheenjohtaja
Lehtori, Diak

Uutta diakoniatyön pienryhmiin!

Aulikki Mäkinen Lattiakuvat nuorille ja aikuisille

Lattiakuvat on eri-ikäisille sopiva raamatunkerronnan menetelmä. Tämän kirjan kertomukset on suunnattu tukemaan erityisesti nuoriso- ja aikuistyön hartauselämää. Raamatusta nousevissa kertomuksissa pohditaan niin epäoikeudenmukaisuutta, lähimmäisen rakastamista kuin oman paikan löytämistä. Kertomukset ovat yksinkertaisia totetuttaa ja toimivat monissa erilaisissa pienryhmissä.
ISBN 978-951-627-947-6

Hinta 35,00

Tilaukset: LK-kirjat / Lasten Keskus, p. (09) 6877 4530, s-posti: tilaukset@lastenkeskus.fi

Uraa uurtava kirja etsivästä työstä!

Jaakko Kaartinen-Koutaniemi (toim.) Etsivässä työssä

Mitä on etsivä työ? Siihen tämä kirja pyrkii vastaamaan. Ensimmäinen etsivän työn kenttää ja työtapoja hahmotteleva teos on tärkeä apu kaikille opiskelijoille ja ammattilaisille, jotka ovat valmiit laittamaan itsensä likoon heikoimmassa asemassa olevien puolesta.

ISBN 978-951-627-946-9

Hinta 38,00

www.lastenkeskus.fi

Oletko tosissasi?

Santtu Perkiön tekstit ja Tero Aho-
sen kuvat riemastuttavat. Niissä on
tuoreutta ja nykyaikaa. Niiden myö-
tä myös vanhempi lukija saa koske-
tuksen nuoren ihmisen maailmaan.
Etusivun motto: Vain olemalla tosis-
sasi teet elämästäsi merkityksellisen.
Oletko tosissasi? antaa kirjalle raamit
ja tähtäyspisteet.

Neljän pääotsaketta Valo, Vapaa-
ta ajattelua, Arvostettu arki ja Haaste
haastavat lukijansa 29:ään eri pohdin-
taan. Sen kirjoittaja näkee missiokseen;
mieti, pohdiskele, kysele ja etsi. Ei kan-
nata jättää elämäänsä puolittiehen vaan
on uskallettava. On etsittävä elämän
merkitystä, tarkoitusta ja mielekkyyttä.
Samalla kun hän haastaa elämän-
prosessiin, hän antaa viitteitä ja ohjei-
ta oikealle tielle. Nuorille tarkoitettussa
kirjassa tämä onkin tärkeää. He tarvit-
sevat pitkospiuta, opastusta ja ohjailua,
jotka saattavat viisaisiin ratkaisuihin

tulevan elämän kanssa.

Nykyaikaa on kirjan puolivälis-
sä oleva Tekstiviestiraamattu. Kun/
jos ei ole aikaa lukea koko Raamat-
tua, kannattaa lukea 160 kirjainmer-
kin mittaiset pikatekstit yhdeksästä
Raamatun henkilöstä kuten Daavi-
dista, Paavalista, Eliaasta etc. Näitä
tekstejä lukiessani tuli vahva assosi-
aatio Teuvo V. Riikosen kirjaan Ve-
likultia ja veijareita. Hauskaa, vähän
ironista ja erilaista mielikuvaa mer-
kittävästä Raamatun henkilöistä. Jos
joku taitava kynänkäyttävä osaisi-
kin tiivistää Raamatun tärkeät hen-
kilöt ja tapahtumat tällaiseen muo-
toon, suosio olisi varmaankin taat-
tu – ainakin nuoremman lukijapol-
ven joukossa. (Itse ainakin innostui-
sin, vaikke enää ole nuori.)

Kirja sopii itseään ja elämää et-
sivälle nuorelle vaikka konfirmaatio-
lahjaksi. Tosin kirja ei tahdo istua ai-

SANTTU PERKIÖ:
OMAN ELÄMÄSI
TÄHTI
KOTIMAA 2010

na nuoren käteen saatikka silmille
siinä elämänvaiheessa. Mutta luulen,
että elämän pohdinta iskee nuoreen
sitten vaikka myöhemmin, jos ei ihan
rippipyhän aikoihin.

Kirjan koko tuottaa taas kirjahyl-
lyongelman – korkea vaikkakin koh-
tuullinen leveys. Ehkä se on niin tar-
koitettukin, että kirja ei kuulu hyl-
lyyn, vaan esille ja käyttöön viisastu-
van nuoren elämän eri vaiheissa.

● PIRJO-PÄIVIKKI TOIVONEN

Ajatonta ajattelua

Luodessani ensisilmäyksen kirjan
etukanteen, jossa oli alekkain luette-
lo tekstien kirjoittajista, hämmästel-
in mieskirjoittajien listaa; kas kun vain
miehet. Asia selvisi kuitenkin pian
takakannesta, jossa kerrottiin vastaa-
vanlaisen naiskirjoittajien kirjoitta-
man kirjan ilmestyneen jo viisi vuotta
aiemmin – samaisen Leena Haaviston
kokoamana. Mielenrauhani palautui.

Mielenkiintoinen kooste mennyt-
tä ja nykyaikaa. Leena Haavisto on
poiminut 27 mieskirjoittajalta har-
tauskirjoituksia tai runoja evääksi jo-
kaiselle vuoden päivälle kalenterivuoden
mukaisessa järjestyksessä. Kir-
joittajia löytyy kirjailijoista piispoi-
hin ja papeista professoreihin. 39 eri
teosta tai julkaisua on näiltä kirjoit-
tajilta ilmestynyt vuosikymmenien
varrella, joista vanhin Martti Simo-
joen Päivä kerrallaan on painettu jo
vuonna 1941 lisäpainoksineen.

Liekö kokoajan perimmäinen pyr-
kimys ollutkin, mutta liki 70 vuoden

aikana tuotetut hartauskirjoitukset
tuntuvat melkein ajattomilta. To-
ki Risto Kormilaisen ja Jussi Talas-
niemen hengellisen lyriikan tuotteet
muutamalta viime vuosikymmenel-
tä tuovat ajatuksia kohti nykyaikaa.
Kuitenkin hartauskirjoitusten lyhyet
ja ytimekkäät ajatukset ovat vuosi-
kymmenien saatosta huolimatta tuo-
reita ja koskettavia. Lukijaa viehättää
päivittäisten tekstien lyhyys. Jälleen
pätee ajatus: jos on jotain sanottavaa,
sen voi sanoa lyhyesti ja ytimekkäästi.

Tekstien johtoajatukset noudat-
tavat suurin piirtein kirkkovuotta,
vaikkei teksteillä olekaan otsikoita.

Se viehättää ainakin minua. Vas-
ta tekstin luettua itse poimii kirjai-
tukselle eräällä tavalla otsikon. Asiaa
ei anneta valmiina, vaan pitää it-
se löytää kirjoituksen ydin. Tekste-
jä lukiessa ei voi myöskään päätellä,
minkäikäisille sanoma on tarkoitettu.
Kaiketi kaikenikäisille, koska rajauk-
set eivät tule millään tavoin teksteis-

LEENA HAAVISTO
(TOIM.):
VAKAIN ASKELIN
KIRJAPAJA 2010

tä esille. Huumori hartauskirjoituis-
sa on vaikea laji, mutta sellaista spon-
taanista iloa ja leikkisyyttä jään aina
hartauskirjoituksissa kaipaamaan.
Kai sitä hartautta saa lukea myös nau-
ravin suin ja iloitsevin silmin?

Kirjan ulkoasulle annan suuren
kiitoksen; pienikokoinen ja kädessä
kätsä. Ei mikään tiiliskivimalli, vaika
koko kalenterivuoden jokaiselle
päivälle tulee oma ruoka-annoksensa.
Kirja on ajaton, iätön ja hyvin käyt-
tökelpoinen arkielämän kilvoitteluun
vuosikymmenien ajatussaatoin.

● PIRJO-PÄIVIKKI TOIVONEN

Uskomme sinuun

Vanhemmat juopottelevat, lapsia lyödään, äidit kärsivät masennuksesta, isät ovat työttömiä tai häipyvät kuvioista, vanhemmuus on hukassa. Lastensuojelusta ei yleensä kerrota hyviä uutisia. Äänessä ovat tutkijat ja kehittäjät, sosiaalityöntekijät ja diakoniatyöntekijät, huolestuneet päättäjät ja kansalaiset. Lastensuojelun yllä painaa synkkä pilvi, jota tummentavat negatiiviset adjektiivit kuten syyllisyys, yksinäisyys ja syrjäytyminen. Mielikuvat voivat muokata ja kahlita myös niiden lasten ja nuorten elämää, jotka pyrkivät rakentamaan tulevaisuuttaan sijaishuollossa vietetyn lapsuuden jälkeen.

Tästä syystä lastensuojelulasten oma näkökulma lastensuojeluun yllättää. Suomessa on toiminut jo joitain vuosia Selviytyjät-tiimi, joka koostuu lastensuojelulapsista ja -nuorista. Jyväskyläläisen lastensuojelun erityisosaamiskeskuksen Pesäpuu ry:n ajatuksena oli ottaa nuoret aktiivisesti mukaan kehittämään lastensuojelun työmenetelmiä. Viime syksynä ilmestyi tiimin kokoamana nuorilta nuorille suunnattu lastensuojelun opas Uskomme sinuun — usko sinäkin -käsikirja.

Käsikirjan ja tiimin muunkin toiminnan tarkoituksena on luoda toivoa nuorille, jotka kokevat sijoituksen. Jo tiimin nimi viestii siitä, ettei lastensuojelutausta ole häpeä vaan jopa ylpeyden aihe: minä olen selviytynyt vaikeista oloista huolimatta! Selviytyjät-tiimi on yksi esimerkki sosiaalialalla yleistyvistä kokemusasiantuntijuudesta. Ajattelutapa purkaa hierarkiaa auttajien ja autettavien välillä. Kuka pystyisi kertomaan paremmin huostaanotosta ja sen seurauksista kuin nuori, joka on ollut huostassa? Kokemusasiantuntijuudessa “viimeiset” tulevat eräällä tavalla “ensimmäisiksi”.

*”Yksin emme työtä tee,
toinen toista tarvitsee.
Tuomme vaihtopöydälle
lahjamme ja puutteemme.
Tässä valtakunnassa
ovat heikot vahvoja,
sairas terveen parantaa,
saaja auttaa antajaa.”*

Virsi 428:5